

SZEGEDI TUDOMÁNYEGYETEM  
GAZDASÁGTUDOMÁNYI KAR  
KÖZGAZDASÁGTANI DOKTORI ISKOLA

**A MAGYAR KÖZÉRDEKLŐDÉSRE SZÁMOT TARTÓ GAZDÁLKODÓK NEM  
PÉNZÜGYI BESZÁMOLÁSI GYAKORLATÁNAK VIZSGÁLATA**

Doktori értekezés

*Témavezetők:*

**Dr. Deák István**  
egyetemi docens  
Szegedi Tudományegyetem  
Gazdaságtudományi Kar

**Dr. habil. Lukovics Miklós**  
egyetemi docens  
Szegedi Tudományegyetem  
Gazdaságtudományi Kar

*Készítette:*

**Lippai-Makra Edit**  
Szegedi Tudományegyetem  
Gazdaságtudományi Kar  
Közgazdaságtani Doktori Iskola

Szeged, 2022

## Előszó

Kutatómunkám egy fontos állomásához érkeztem azzal, hogy elkészítettem doktori értekezésemet. Remélem, hogy bizonyítja az önálló kutatómunkára való alkalmasságom.

Egyetemi hallgatóként ismerkedtem meg a számvittel, mely zárt rendszerével, logikus felépítésével, a tartozik-követel valamint az eszköz-forrás állandó egyensúlyával egyből magával ragadott. Másodéves hallgatóként a Számviteli Szakcsoport demonstrátoraként elkezdtem bekapcsolódni az oktatásba, és úgy éreztem, hogy megtaláltam a helyem. A pénzügyi számvitel zárt világából csak negyedéves koromban kezdtem kikacsingatni, más területek is felkeltették érdeklődésemet, leginkább a környezetgazdaságtan. Szakdolgozatomban már a fenti témákat összekapcsolva a környezettudatos vállalatirányítás eszközeit vizsgáltam, illetve azt, hogy a környezetvédelmi kérdések megjelennek-e a pénzügyi beszámolásban. Nagy hatással volt rám Tóth Gergely A Valóban Felelős Vállalat című munkája (Tóth 2007). A szabályozás fontossága már ekkor kezdett megfogalmazódni bennem. Így amikor először olvastam a nem pénzügyi beszámolással kapcsolatban megjelent európai uniós szabályozásról, akkor már biztos voltam abban, hogy ezzel a területtel szeretnék foglalkozni. Kutatásom elején világossá vált számomra, hogy a hazai szakirodalomban még kevésbé kutatott területről van szó, ugyanakkor a nemzetközi kutatási trendeket figyelve biztos voltam abban, hogy előbb-utóbb itthon is egyre többen fognak foglalkozni ezzel a területtel.

A magyar gazdálkodók nem pénzügyi közzétételének vizsgálata véleményem szerint egy aktuális, és nagyon izgalmas terület. Ugyanakkor vannak nehézségei is, mint minden olyan témának, mely a klasszikus pénzügyi beszámolás kereteit feszíti. A nem pénzügyi közzététel olyan témákat próbál összeegyeztetni a számvitel zárt, és szigorú szabályokkal keretezett világával, mint például a környezeti tényezők, társadalmi kérdések és etikai problémák. További nehézséget jelent, hogy a téma újszerűsége miatt több kapcsolódó szakkifejezés még nem tisztult le sem a nemzetközi sem a hazai szakirodalomban. A fentiek ellenére örülök, hogy ezt a témát választottam, és remélem, hogy jelen kutatás meghatározó alapköve lesz a kutatói pályámnak. Végiggondolva azt az utat, melyet bejártam az értekezés elkészítéséig sok embernek tartozom hálával, olyanoknak is akiket alább nem tudok nevesíteni.

Ezúton szeretnék köszönetet mondani mindazoknak, akik hozzájárulása nélkül ez a dolgozat nem készülhetett volna el. Témavezetőimnek – Dr. Deák Istvánnak és Dr. Lukovics Miklósnak – akik megismertették velem a számvitel világát, és akiktől megtanulhattam, hogy a munkámat milyen alázattal és milyen értékrend mentén végezzem. Mindketten már hallgató korom óta támogatnak, és ambicionálnak az oktató kutató pályára, valamint támogatásukról biztosítottak akkor, amikor az elmúlt évek során akadályokba ütköztem a kutatásom során.

Köszönöm Prof. Dr. Lengyel Imrének, hogy segítségével a vállalkozásfejlesztés szakirányon valamit a doktori képzés során, a lexikális tudáson túlmutatóan megismerkedhettem azokkal a tudománytechnikai sztenderdekkel és fogásokkal, melyeknek köszönhetően, reményeim szerint, színvonalas munkák kerülhetnek ki a kezeim közül.

Elmondhatatlanul hálás vagyok azon kollégáimnak, akik megtiszteltek azzal, hogy társszerzőként közösen dolgozhattunk egy-egy publikáción, közülük néhány kollégámat név szerint szeretném kiemelni. Köszönöm Dr. Kovács Zsuzsanna Ilonának, hogy megismertettem velem a tartalomelemzés módszertanát, és hogy az általa vezetett kutatásokban lépésről lépésre elsajátíthattam a módszertan alkalmazását. Köszönöm Dr. Kiss Gábor Dávidnak a rengeteg módszertani segítséget, valamint azt a töretlen optimizmust és munkaszeretetet, amellyel a zadari konferencia óta átlendített a nehézségeken. Hármunk közül akkor még egyikünk sem sejtette, hogy azok a beszélgetések végül oda vezetnek, hogy közös cikkünk a nem pénzügyi közzétételről 2022 januárjában megjelenik egy rangos nemzetközi folyóiratban. Köszönöm Tóth Balázs kollégámnak, hogy mindig minden neki küldött kéziratomat azonnal olvasta, és valóban hasznos tanácsokkal látott el, valamint, hogy válllvetve küzdött velem az oktatás harcmezéjén a megtartandó órák, és javításra váró dolgozatok tengerében. Köszönöm Rádóczi Zsoltnak a rövid, de hasznos közös munkát, és a Köz-gazdaságban megjelent közös cikkünket a közzététellel kapcsolatos elméletekről. Itt szeretném megköszöni Benkó-Szűcs Adrienn és Bonifertné Horváth Anita kolléganőinknek, hogy csatlakoztak a Számviteli Szakcsoporthoz, és munkájukkal lehetővé tették, hogy a kutatásomra tudjak fókuszálni.

Köszönöm a „zöld pénzügyek” kutatócsoportunk minden tagjának, hogy érdeklődést mutattatok az ESG szempontok vizsgálatának irányába. Felüdülés veletek dolgozni, a folyamatos optimizmusotok és szerénységetek inspiráló közeget teremt.

Hálával tartozom a stratégiai iránymutatásért Prof. Dr. Hetesi Erzsébetnek az interjúk kutatás kapcsán.

Köszönetemet fejezem ki dolgozatom opponenseinek – Dr. Karai Évának és Dr. Lakatos László Péternek – az előbírálatot, melyben motiváló, segítő szándékú kritikáikkal és megjegyzéseikkel segítettek abban, hogy értekezésem jelen formában megszülethessen.

Köszönöm Nánási Lilinek a lelkes olvasó szerkesztést.

Hálás vagyok minden kollégámnak akik akár jó szóval, akár egy elküldött cikkel, motiváló megjegyzéssel segítettek.

És végül köszönöm a legfontosabbaknak, a családomnak, kiemelten két kislányomnak, Lippai Katalinnak és Lippai Kingának, hogy végtelen türelemmel viszonyultak ahhoz, hogy „anya már megint a doktoriját írja”. Örömmel oszthatom meg velük, hogy elkészültem a dolgozattal, úgyhogy indulhatunk a beígért balatoni utazásra!

## Tartalomjegyzék

Előszó.....	1
Tartalomjegyzék.....	4
Táblázatok jegyzéke.....	5
Ábrák jegyzéke .....	6
Rövidítések jegyzéke .....	7
Bevezetés .....	8
A kutatás célja.....	10
A kutatás hipotézisei .....	10
Az értekezés felépítése.....	12
1. A nem pénzügyi közzététel elméleti háttere .....	14
1.2. Definíciós nehézségek.....	15
1.3. Közzététellel kapcsolatos elméletek .....	18
2. A nem pénzügyi közzététel .....	25
2.1. A nem pénzügyi közzététel folyamata .....	25
2.2. A közzététellel kapcsolatos elméletek összevetése és kapcsolatuk az ösztönzőkkel .....	33
2.3. A nem pénzügyi közzététel szabályozása .....	35
3. Nemzetközi felmérések tapasztalatai .....	52
3.1. A nemzetközi kutatásokban használt módszertan feltérképezése .....	52
3.2. A nem pénzügyi jelentések hitelességére irányuló kutatások .....	58
3.3. A nem pénzügyi jelentések minőségének vizsgálata .....	59
3.4. A tartalomelemzés módszertana .....	60
4. A nem pénzügyi közzétételre kötelezett magyar vállalatok beszámolási gyakorlatának empirikus vizsgálata.....	62
4.1. A primer kutatás alapelvei .....	62
4.2. A vizsgált vállalkozások köre .....	63
4.3. A motiváció és a közzétételi stratégia vizsgálata .....	68
4.4. A közzétételi gyakorlat vizsgálata .....	77
5. Az eredmények összegzése .....	115
5.1. A kutatás korlátairól.....	116
5.2. A dolgozat tézisei.....	118
5.3. Javaslatok .....	121
5.4. Kitekintés, jövőbeli kutatási irányok.....	123
Összegzés .....	126
Utószó .....	130
Felhasznált irodalom.....	132
Az értekezés témájához kapcsolódó saját publikációk .....	142
Mellékletek.....	143

## Táblázatok jegyzéke

1. táblázat	Nem pénzügyi jelentések különböző elnevezései a szakirodalomban .....	17
2. táblázat	Társadalmi, környezeti és etikai tételek megjelenése a szabályozásban .....	46
3. táblázat	Nemzetközi felmérések módszertani összefoglalása .....	56
4. táblázat	A nem pénzügyi közzétételre kötelezettek listája és a vizsgált kritériumok .....	67
5. táblázat	A közzétételre ható motivációs tényezők vizsgálata .....	70
6. táblázat	A jelentéstételi gyakorlat vizsgálata .....	72
7. táblázat	A nem pénzügyi információk közzétételének jövőképe .....	74
8. táblázat	A kérdések és a kapott válaszok összefoglalása .....	75
9. táblázat	A tartalomelemzéssel vizsgált dokumentumok .....	78
10. táblázat	A reálszektorba sorolt gazdálkodók vizsgált dokumentumainak jellemzői .....	83
11. táblázat	A vizsgált vállalkozások összetétele .....	85
12. táblázat	Nem pénzügyi tételek az empirikus vizsgálatához .....	87
13. táblázat	A reál szektorba sorolt gazdálkodók nem pénzügyi közzétételének intenzitása .....	89
14. táblázat	A Ridge-regresszió eredményei .....	94
15. táblázat	A pénzügyi szektorba sorolt gazdálkodók vizsgált dokumentumainak jellemzői ...	97
16. táblázat	A pénzügyi szektorba sorolt vizsgált szervezetek jellemzői .....	98
17. táblázat	A magyar bankok közzétételi intenzitása .....	100
18. táblázat	A külföldi bankok közzétételi intenzitása .....	101
19. táblázat	A külföldi biztosítók közzétételi intenzitása .....	102
20. táblázat	A Pénzügyi szektor nem pénzügyi közzétételi intenzitása .....	103
21. táblázat	Az összes vizsgált vállalat nem pénzügyi közzétételi intenzitása .....	105
22. táblázat	A magyar vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitása .....	107
23. táblázat	A külföldi anyavállalattal rendelkező vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitása .....	108
24. táblázat	2016-ban is legalább közepes nem pénzügyi közzétételi intenzitással rendelkező vállalatok .....	112
25. táblázat	2016-ban legfeljebb alacsony nem pénzügyi közzétételi intenzitással rendelkező vállalatok .....	113

## **Ábrák jegyzéke**

<i>1. ábra</i> A nem pénzügyi közzététel folyamatábrája.....	26
<i>2. ábra</i> Az elméletek és ösztönzők közötti kapcsolatok .....	34
<i>3. ábra</i> A Kombinált Indexek alakulása 2016-2018 .....	110
<i>4. ábra</i> Az értekezés alapján megfogalmazható jó gyakorlat a vállalatok nem pénzügyi közzétételéhez .....	122

## Rövidítések jegyzéke

BÉT: Budapesti Értéktőzsde

Big4: Így nevezik szakmai környezetben a négy nagy nemzetközi könyvvizsgáló céget (PwC, Deloitte, KPMG, EY)

CDP: Carbon Disclosure Project <https://www.cdp.net/en>

CDSB: Climat Disclosure Standards Board. <https://www.cdsb.net/>

CSRD: Corporate Sustainability Reporting Directive, COM/2021/189 final javaslat

DJSI: Dow Jones Sustainability Index

EI vagy irányelv: Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról

ENSZ SDG: Egyesült Nemzetek Szervezete Fenntartható Fejlődési Célok – UN SDG: United Nations Sustainable Development Goals

ESG: Environmental Social and Government – környezeti, társadalmi és irányítási

EU: Európai Unió

GRI: Global Reporting Initiative <https://www.globalreporting.org/>

IIRC: International Integrated Reporting Council <https://integratedreporting.org/>

KPI: Key Performance Indicator, kulcsindikátor

MSCI: MSCI Inc. mint értékelőügynökség

MSCI Index: mint MSCI Inc. tőzsdeindexe

NGO: Non-governmental organization

NPJ: Nem pénzügyi jelentés

NPJS: Nem pénzügyi jelentéstételi standard – NFRS: Non-financial Reporting Standard

NPK: Nem pénzügyi közzététel – NFR: Non-financial reporting

SASB: Sustainability Accounting Standard Board <https://www.sasb.org/>

SBTI: Science Based Targets Initiative. <https://sciencebasedtargets.org/>

SFRD: Sustainable Finance Disclosure Regulation, EU 2019/2088 rendelet

SI: Sustainability Index – fenntarthatósági index

Taxonómiai rendelet: EU 2020/852 rendelet

TCFD: Task Force on Climate-related Financial Disclosures



## Bevezetés

Közismert, hogy a gazdálkodó szervezeteknek beszámolási kötelezettsége van, mely során információt közölnek többek között a vagyoni, pénzügyi és jövedelmi helyzetükről az érintettekkel<sup>1</sup>. A vállalatok beszámolását, annak tartalmát és formáját jogszabályok írják elő, azonban hatnak rá a gazdasági környezet tényezői is. Az utóbbi évtizedek egyik kiemelkedő globális tendenciája a szervezetek környezeti és társadalmi hatásainak, beágyazottságának, hatékony működésének előtérbe kerülése. A múltorientált szemléletmódot egyre inkább próbálják kiegészíteni jövőbe tekintő szempontokkal. Azaz a múltbeli teljesítmény és a pénzügyi kockázatok mellett egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a jövőbeni kihívások, a vállalatok sérülékenysége, hosszú távú kilátásaik, valamint értékteremtési folyamataik. Napjainkra a fenntarthatóság eszméje egyre szélesebb körben elterjedt, az üzleti életet is mélyen áthatja, az érintettek egyre tudatosabban figyelik a vállalatok gazdasági tevékenységének, működésének társadalmi intézményekre és élővilágra gyakorolt hatásait. **A környezettudatos befektetők, fogyasztók, üzleti partnerek megjelenése másfajta megközelítést és kommunikációt igényel a gazdálkodók részéről a beszámolási gyakorlatuk során is.**

Napjainkban tehát a pénzügyi beszámolási gyakorlat során közzétett információk köre egyre kevésbé fedi le az érintettek növekvő információ igényét. Ennek az egyik oka az, hogy a pénzügyi beszámolásra vonatkozó szabályok változása csak késleltetetten követi le azokat a gazdasági folyamatokat, illetve feltörekvő trendeket, melyek hatnak a gazdaság szereplőire. Már Heinen 1978-ban publikált modelljében is megjelentek a számviteli szabályozás hiányosságait pótló, kiegészítő kimutatások (Lakatos 2013). Ennek ellenére máig nincs sem tudományos konszenzus, sem egységes vállalati gyakorlat arra vonatkozóan, hogy ezek az információk hogyan kerüljenek közzétételre.

**A fenti hatásokra a gazdálkodók és a szabályalkotók is reagálnak.** Manapság tehát a beszámolási gyakorlat kialakítása igen komplex feladatok összehangolását igényli. Nyilvánvalóvá vált, hogy a pénzügyi szempontok mellett a nem pénzügyi információknak is egyre nagyobb szerepük van. A legújabb trendek az integrált jelentéskészítés elterjedését mutatják, mely során a gazdálkodók nem külön pénzügyi és nem pénzügyi jelentést készítenek, hanem az ezekben közölt tartalmakat összekapcsolják, és hasonló

---

<sup>1</sup> Az érintettek pl. tulajdonosok, hitelezők, vevők, szállítók, munkavállalók, stb. lásd. 1.2. alfejezet.

súllyal veszik számításba. Elmondható, hogy nem csupán a közzététel mennyisége és tartalma változik meg, hanem a mikéntje is (Rowe 2015; Zahorodnya 2016).

Azontúl, hogy ez egy nagyon fontos gyakorlati téma, a tudományos közösség is egyre markánsabban fordítja figyelmét a nem pénzügyi jelentések és a bennük közzétett információk hasznosíthatósága felé. Sorra jelennek meg új tudományos kutatások az egyes országok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatáról, tudomásunk szerint azonban magyar vizsgálat még nem született. Albu et al. (2017) kutatásukban hangsúlyozzák, hogy fontos az egyes országok beszámolási gyakorlatának tudományos vizsgálata, mely során az egyes nemzetek nyelvein elérhető dokumentumok is elemzésre kerülnek, majd a kapott eredmények nemzetközi kutatói közösség számára történő publikálásával lehetővé válik a különböző országokban megfigyelhető tendenciák összehasonlítása. Ezért úgy véltük, hogy fontos egy magyar nem pénzügyi közzétételi gyakorlatot vizsgáló tudományos kutatás lefolytatása.

**A téma aktualitását alátámasztja továbbá, hogy a 2014/95/EU rendelet a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók<sup>2</sup> egy részének kötelezővé tette nem pénzügyi jelentések készítését a 2017. üzleti évtől kezdődően.** Tehát a vállalkozások ezen köre szempontjából a nem pénzügyi információk közlése már nem önkéntes. A szabályozás megjelenésével lehetőség nyílik „compliance” típusú, azaz jogszabályi megfelelést vizsgáló kutatások elvégzésére is. A nemzetközi kutatások tapasztalatai szerint a szabályozás bevezetése pozitívan hat a gazdálkodók nem pénzügyi közzétételének intenzitására. A nem pénzügyi közzétételi intenzitás kifejezést a nemzetközi szakirodalomban használt Non-financial Disclosure Intensity magyar megfelelőjeként használjuk. Az intenzitás alatt nem csak a közölt információk mennyiségét értjük, hanem egy olyan komplex mérőszámot, mely az információk közlési formáját (szöveg, adat, grafikon, stb.) is figyelembe veszi<sup>3</sup>.

---

<sup>2</sup> A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodókat európai uniós és magyar jogszabályok definiálják. Ilyenek például a tőzsdén jegyzett társaságok, a bankok, a biztosítók. Részletesen bemutatjuk a kapcsolódó szabályozást a 2.3.3. alfejezetben.

<sup>3</sup> Lásd. 3.3., 3.4., és 4.4.2. alfejezetek.

## **A kutatás célja**

A fentiek alapján fontosnak tartjuk tehát a hazai nem pénzügyi beszámolási gyakorlat feltárását, abból a célból, hogy megteremtsük a lehetőséget a magyar közzétételi szokások összevetésére más országok gyakorlatával. Valamint vizsgálni kívánjuk, hogy a bevezetett szabályozás hogyan hatott a vállalkozások jelentéstételére. A kutatók számos módszertant alkalmazva vizsgálják a gazdálkodók által publikált információkat, de az kisebb hangsúlyt kap, hogy milyen motivációs tényezők húzódnak meg a vállalkozások közzétételi gyakorlata mögött. Kutatásunk során kísérletet teszünk ezen motivációs tényezők csoportosítására is.

**A dolgozat célja az, hogy megismerjük és megértsük a magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi közzétételét meghatározó mozgatórugókat, és feltárjuk a jelenlegi beszámolási gyakorlatot valamint javaslatot tegyünk annak fejlesztésre.**

## **A kutatás hipotézisei**

A fentiek alapján a disszertációban az alábbi hipotézisek tesztelésére teszünk kísérletet.

A 2014/95/EU rendelet megjelenése jelentős hatással bírt a nem pénzügyi közzététel kutatására azáltal, hogy egy eddig önkéntes gyakorlatot tett kötelezővé bizonyos gazdálkodók számára. A kutatók figyelme a szabályozás bevezetésének lehetséges hatásai felé fordult. A nemzetközi szakirodalommal összhangban, az első három hipotézisünket a nem pénzügyi közzététel szabályozásának várható hatásával kapcsolatban fogalmaztuk meg.

### **1. hipotézis: A 2014/95/EU irányelv hatására nő a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása.**

A szabályozás bevezetésének egyik várható hatása az, hogy olyan gazdálkodók is közzé fognak tenni nem pénzügyi információt, akik korábban ezt nem tették, továbbá, hogy a korábban önkéntes alapon jelentő vállalkozások közzététele intenzívebbé válik. Ezek hatására tehát arra számítunk, hogy ezen hatásoknak köszönhetően nő a gazdálkodók átlagos közzétételi intenzitása (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Rózańska 2017; Venturelli et al. 2017). Az első hipotézis vizsgálatához szükség van a szabályozás

hatálya alá eső gazdálkodók nem pénzügyi közzétételi gyakorlatának elemzésére a hatálybalépés előtti és utáni évben. A közzétételi gyakorlatot a nemzetközi szakirodalomban széleskörben használt tartalomelemzési módszertannal mérjük fel az irányelv hatálybalépése előtti (2016) és a hatálybalépés utáni (2017,2018) üzleti évekre vonatkozóan. A kvalitatív nem pénzügyi információk számszerűsítését, azaz a közzétételi intenzitás meghatározását kvalitatív tartalomelemzéssel végezzük el.

**2. hipotézis: A 2014/95/EU irányelv hatására csökken a különbség a gazdálkodók közzétételi intenzitása között.**

Feltételezhető, hogy a korábban önkéntes közzétételt nem alkalmazó gazdálkodók jelentéstételi intenzitására nagyobb hatást gyakorol a szabályozás hatálybalépése mint a korábban önkéntes közzetevőkére. Ennek hatására a jelentéstételi gyakorlat egységesedése várható. Egyes szerzők ezt a hatást kényszerítő izomorfizmusként azonosítják (Dumitru et al. 2017; Tiron-Tudor et al. 2019). A második hipotézis alátámasztásához a közzétételi gyakorlat vizsgálatára van szükség, melyet a nemzetközi szakirodalomban széleskörben használt tartalomelemzési módszertannal végzünk el.

**3. hipotézis: Az irányelv környezet–társadalom–etika hármas szempontrendszerre érvényesül a magyar közzétételi gyakorlatban.**

Harmadik hipotézisünk pedig a nem pénzügyi közzététel tartalmi szabályozásához kötődik. Várható, hogy a szabályozás hatására az egyes környezeti, társadalmi és etikai információk kiegyensúlyozottan szerepelnek a jelentésekben (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Róžańska 2017; Venturelli et al. 2017). Ezen hipotézis alátámasztására is a fent már említett tartalomelemzést fogjuk használni, mely során az egyes témák intenzitását mérő alindexeket hozunk létre.

A további két hipotézis a szabályozáson kívül eső tényezőkkel kapcsolatos.

Többféle motivációs tényező hathat a gazdálkodók nem pénzügyi közzétételi gyakorlatára. Ezeket a tényezőket két csoportra osztjuk: a kötelező ösztönzőkre és az önkéntes ösztönzőkre. Harmadik hipotézisünket ezekkel kapcsolatban határoztuk meg.

**4. hipotézis: Azonosíthatók olyan ismérvek, amelyek alapján előrejelezhető, hogy mely vállalkozásokra hatnak inkább a kötelező ösztönzők, és melyekre az önkéntesek.**

A nemzetközi felmérések tapasztalatai azt mutatják, hogy vannak olyan ismérvek, amelyek megmutatják, hogy mely vállalkozásokra hat inkább a szabályozás, és melyekre nem (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Róžańska 2017). Fenti hipotézis vizsgálatára is a tartalomelemzési módszertant használjuk, mely során az eltérő intenzitás növekedés alapján képzett gazdálkodó csoportok tulajdonságait vetjük össze.

**5. hipotézis: Megadhatók olyan vállalatspecifikus jellemzők, melyek a szabályozástól függetlenül magyarázzák a nem pénzügyi közzététel intenzitását.**

Ötödik hipotézisünk megfogalmazása során arra kerestük a választ, hogy meg tudunk-e határozni olyan ismérveket, melyek a **szabályozástól függetlenül** kapcsolatot mutatnak a vállalkozások nem pénzügyi közzétételi gyakorlatával (Ortas et al. 2015; Sierra-Garcia et al. 2018; Dalal – Thaker 2019; Mion – Loza Adauí 2019). A fenti hipotézis tesztelésére vegyes módszertant állítottunk össze. **A tartalomelemzés során meghatározásra kerülő intenzitási indexet függő változóként használtuk egy többváltozós statisztikai modell felállításához.**

### **Az értekezés felépítése**

A dolgozat öt fejezetre tagolódik. Az első fejezetben bemutatjuk a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmakat, illetve azok értelmezését. Ezt azért tartjuk szükségesnek, mert az általunk vizsgált téma viszonylag új, még a nemzetközi szakirodalomban sem találkozunk egységes fogalomhasználattal. A szakirodalmi áttekintésben kitérünk arra, hogy milyen elméletekkel támasztható alá a vállalatok közzététele, és ezek az elméletek hogyan kapcsolódnak a nem pénzügyi közzétételhez (NPK). A második fejezetben ismertetjük az NPK folyamatát, mely során kiemelt figyelmet fordítunk a motivációs tényezők (ösztönzők) tisztázására, valamint a kapcsolódó standardok bemutatására. Kísérletet teszünk a közzététellel kapcsolatos elméletek és az ösztönzők közti összefüggések feltárására, bemutatására. A harmadik fejezetben bemutatjuk a nemzetközi szakirodalom vizsgálata során feltárt módszereket és eredményeket, melyek alapján lefolytattuk a vizsgálatunkat. A negyedik fejezet tartalmazza az elvégzett empirikus kutatást mely során a motivációs tényezőket interjúkkal, a közzétételi gyakorlatot pedig tartalomelemzéssel vizsgáltuk. A tartalomelemzés során kapott számszerűsített adatok lehetőséget teremtettek statisztikai

vizsgálatok lefolytatására is. Az ötödik fejezetben az eredmények közlése mellett kitérünk a kutatás korlátaira, valamint az elvégzett kutatás alapján javaslatokat fogalmazunk meg a szabályalkotók számára a hatékonyabb szabályozás érdekében, illetve a vállalkozások számára a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlatára vonatkozóan.

**Összefoglalva tehát a dolgozat célja az, hogy átfogó képet adjon a magyar közérdeklődésre számot tartó vállalkozások nem pénzügyi közzétételi gyakorlatáról.** Reméljük, hogy ez a doktori értekezés és a hozzá kapcsolódó publikációk hozzájárulhatnak a téma hazai tudományos kommunikációban való intenzívebb megjelenéséhez, valamint, hogy az általunk megfogalmazott javaslatokat mind a jogszabályalkotók mind a jelentéstevő vagy a jövőben tenni kívánó gazdálkodók hasznosítani tudják a jövőben.

## 1. A nem pénzügyi közzététel elméleti háttere

A bevezetőben felvázolt trendek hatására elmondható, hogy az érintettek felé történő beszámolás mára igen komplex feladatok összehangolását igényli. Az információigény megváltozott, olyan témákra is kiterjed, amelyek korábban nem képezték részét a beszámolási gyakorlatnak. A környezettudatos fogyasztók, befektetők, üzleti partnerek megjelenése másfajta megközelítést és kommunikációt igényel a gazdálkodók részéről. 1992 és 2005 között kevesebb mint 50-ről 1906-ra nőtt a nem pénzügyi jelentések száma; a leginkább előremutató törekvések az Egyesült Államokban, az Egyesült Királyságban, Japánban és Franciaországban jellemzőek, de fejlődő országokban is tetten érhetők (Songini – Pistoni 2015). A vállalatok úgy reagáltak a megváltozott környezetre, hogy közben egyre komplexebb és egyre nagyobb terjedelmű kiegészítő tartalmakat tettek közzé.

Nem csupán a közzététel mennyisége és tartalma változik meg, hanem a mikéntje is (Rowe 2015; Zahorodnya 2016). Albu et al. (2017) szerint a közép-kelet-európai régió országaiban eleve a pénzügyi beszámolási infrastruktúra jelentős fejlődésére volt szükség, így a fenti kihívásokra adható válaszok megtalálása kulcsfontosságú a hatékony tőkepiac működtetéséhez. A negyedik ipari forradalom küszöbén újradefiniálják a számvitel szerepét (Zahorodnya 2016). Ahogyan azt már a bevezetőben is említettük, ennek leginkább az az oka, hogy a pénzügyi beszámolásra vonatkozó szabályok változása nem követte le azokat a gazdasági folyamatokat illetve feltörekvő trendeket, melyek hatnak a gazdaság szereplőire. A trendek a teljeskörű közzététel, és a folyamatos, érintettekkel folytatott kommunikáció felé mutatnak.

A nem pénzügyi beszámolás terjedése felé vezető úton nagyon fontos lépés volt a 2014/95/EU irányelv hatályba lépése. A 2017-es üzleti évtől kezdődően az irányelv nem pénzügyi jelentés közzétételét írja elő az 500 főnél többet foglalkoztató közérdeklődésre számot tartó gazdálkodóknak, melyben az alábbiakról kell beszámolniuk:

*“a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben legalább az alábbi, környezetvédelmi, szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetés kérdéseire vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást: a) a vállalkozás üzleti modelljének rövid leírása; b) a*

*vállalkozás által az e kérdésekkel kapcsolatban követett politikák leírása, utalva az alkalmazott átvilágítási eljárásokra; c) e politikák eredményei; d) a vállalkozás műveleteivel, többek között – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – üzleti kapcsolataival, termékeivel vagy szolgáltatásaival összefüggésben az e kérdésekkel kapcsolatos legfőbb kockázatok, amelyek valószínűleg hátrányos hatásokkal járhatnak e területeken, és e kockázatok vállalkozás általi kezelésének módja; e) azon kulcsfontosságú, nem pénzügyi jellegű teljesítménymutatók, amelyek lényegesek az adott üzleti tevékenység szempontjából” (Európai Parlament és Tanács 2014, 4.o.).*

Mielőtt ismertetnénk a közzététellel foglalkozó elméleteket, bemutatjuk a témához kapcsolódó alapfogalmakat és azok értelmezési lehetőségeit.

## **1.2. Definíciós nehézségek**

A bevezetésben említett beszámolási gyakorlatban bekövetkezett változásokhoz az akadémiai szektornak is igazodnia kell. Egy folyamatosan változó terület esetében, ahol nem csak a vállalkozások jelentéstételi gyakorlata van változóban, hanem a jogszabályi környezet is, változnak a definíciók, új fogalmak jönnek létre, melyek értelmezése még nem egységes. Ezért tartjuk fontosnak, hogy az értekezés elején bemutassuk a közzététellel kapcsolatos definíciós nehézségeket.

Először azt kell tisztáznunk, hogy mit értünk közzététel alatt. A vállalatok számára számos eszköz áll rendelkezésre az érdekeltek tájékoztatására, mint például a számviteli beszámolók, konferenciák, elemzői prezentációk, befektetői kapcsolatok, időközi jelentések, sajtóközlemények vagy a honlapok. A közzététel fogalmát a számvitel szakirodalma úgy fogalmazza meg, mint a nyilvánosság tájékoztatását a cég pénzügyi kimutatásairól (Ağca – Önder 2007), illetve, mint a kvantitatív és egyéb pénzügyi és nem pénzügyi gazdasági információk közlését (Owusu-Ansah 1998). Lakatos (2013) úgy magyarázza a közzététel fogalmát, mint az a folyamatot, amely során a számviteli szabályozást, mint iránymutatást alkalmazva előállítanak egy produktumot — amely a tradícióktól és a földrajzi elhelyezkedéstől függően lehet pénzügyi kimutatás, éves beszámoló vagy például éves jelentés — melyet elérhetővé tesznek azoknak a személyeknek, akik a benne foglalt információt meg szeretnék ismerni.

A vállalati adatok nyilvánosságra hozatalának két formáját különböztetjük meg: a kötelező és önkéntes közzétételt (Hassan – Marston 2010). **A kötelező közzététel olyan**



információkat tartalmaz, amelyeket valamilyen szabályozás<sup>4</sup> ír elő a vállalkozás számára. Az önkéntes közzététel pedig minden olyan információt, melyet a vállalkozás a kötelező információkon felül közöl (Shehata 2014). Meek et al. (1995) szerint az önkéntes közzététel egy szabad választás a vállalati vezetők részéről számviteli és egyéb adatok közzétételére vonatkozóan, annak céljából, hogy az éves jelentések felhasználóinak releváns információkat biztosítson a pontosabb döntések meghozatalához, továbbá olyan adatokat közöljön, amelyeket valamilyen testület javasolt (Hassan – Marston 2010). Az önkéntes és kötelező közzétételt nehéz egyértelműen elkülöníteni egymástól, hiszen ez csak az adott szabályozási környezet ismeretében ítéltető meg. **Ugyanazon információ közzélése adott országban belül is lehet az egyik vállalkozás számára önkéntes, egy másik számára pedig kötelező.** A közzététel célja, hogy világos képet fessen az érdekelteknek a vállalkozás működésének hosszú távon való fenntarthatóságáról, csökkentse az információs aszimmetriát, valamint a vezetők és a tulajdonosok közötti konfliktusokat (Shehata 2014).

**A dolgozat témája szempontjából jelentőséggel bír továbbá az információk, illetve jelentések megkülönböztetése a pénzügyi és nem pénzügyi jelzőkhöz kapcsolódóan.** A nem pénzügyi jelentés, illetve a nem pénzügyi információ definiálása azért ütközik nehézségekbe, mert egy kizáró definícióról, egy gyűjtőfogalomról van szó. Napjainkban még nincs általánosan elfogadott meghatározása: a szakirodalomban megjelenő meghatározások egy része a pénznemben való mérhetőség kritériumával választja el a pénzügyi és a nem pénzügyi információkat (Haller et al. 2017).

Véleményünk szerint ezt a megközelítést még pontosítani kell, mert például a környezetvédelmi költségek összege pénzben kifejezhető, mégis többlet-információtartalommal bír a hagyományos pénzügyi mutatókhoz képest. A definíciók egy másik csoportja a számviteli szabályozásokon túlmutatóan megjelenített információkat veszik nem pénzügyinek (INTOSAI WGEA, 2013). Ezzel a megközelítéssel az a probléma, hogy a szabályozások folyamatosan változnak, fejlődnek, és egyre több korábban önkéntesen közzétett információt emelnek be a kötelező elemek közé. A fentiekből látható tehát, hogy nehéz pontos, és időtálló meghatározást adni. Kutatásunk során **minden olyan információt nem pénzügyinek tekintünk, amelyet a hagyományos értelemben vett számviteli okmányokban megjelenítendőknél felül**

---

<sup>4</sup>Ilyen szabályozás lehet például egy törvény, egy rendelet vagy egy számviteli standard, stb.

**tesz közzé a vállalkozás**, a beszámoló és a kapcsolódó jelentés formájától függetlenül. Ez a meghatározás Robb et al. (2001) definíciójához áll legközelebb, akik a négy pénzügyi kimutatáson (mérleg, eredménykimutatás, cash-flow kimutatás, saját tőke változások kimutatása) kívül eső információkat sorolják ide.

Azért tartjuk fontosnak azt, hogy a definícióban kiemeljük a közlés formájától való függetlenséget, mert a vállalkozások jelenlegi gyakorlata azt mutatja, hogy rengeteg különböző féle jelentést adnak ki. A közzététel leggyakrabban valamely standard alapján készül el (pl.: GRI, IIRC, SASB), de számos esetben a standardoktól függetlenül valósul meg. A szakirodalomban és a vállalati gyakorlatban is többféle elnevezés fordul elő (1. táblázat).

*1. táblázat* Nem pénzügyi jelentések különböző elnevezései a szakirodalomban

Angol megnevezés	Rövidítés	Magyar megfelelő	Szerzők
Non-financial report	NFR	Nem pénzügyi jelentés	Stolowy – Paugam 2018; Haller et al. 2017
Sustainability report	SR	Fenntarthatósági jelentés	INTOSAI WGEA 2013; Berthelot et al. 2012; Zsóka – Vajkai 2018
Environmental Social and Governance report	ESG report	ESG jelentés	Mion – Loza Adaui 2019
Integrated Report	IR	Integrált jelentés	Mervelskemper – Streit 2017
Corporate Social Responsibility Report	CSR report	CSR jelentés	Matuszak – Róžańska 2017; Flammer 2012
Corporate Environmental Sustainability Report	CESR	-	Ortas et al. 2015

*Forrás:* Saját szerkesztés

A fentiek alapján tehát **a dolgozatban nem pénzügyi jelentés alatt bármilyen beszámolót vagy jelentést értünk, mely nem pénzügyi információt tartalmaz. Nem pénzügyi közzétételnek pedig a fenti információk nyilvánosságra hozatalára használt dokumentumot tekintjük**, típusától és terjedelmétől függetlenül. Azért tartjuk fontosnak ezt kiemelni már a dolgozat elején, mert ezen definíciók alapján tudjuk az empirikus kutatás során meghatározni a vizsgálandó dokumentumok körét. Azért van szükség az értelmezés ilyen széleskörű meghatározására, mert a magyar jogszabályi előzmények alapján a (melyeket a 2.3. fejezetben mutatunk be) várható, hogy egyes,

leginkább környezetvédelemmel kapcsolatos információkat a beszámoló részét képező kiegészítő mellékletben, illetve tőzsdén jegyzett cég esetében az üzleti jelentésben fogjuk megtalálni. Az értekezésben a nem pénzügyi információk szinonimájaként használjuk az ESG információk kifejezést is, melyet a magyar szaknyelvben is egyre szélesebb körben használnak.

A dolgozatban az **érdekhordozók, érdekelték, érintettek** kifejezés alatt a Freeman által először 1984-ben publikált értelmezést értjük. Az érdekhordozók, stakeholderek azok az érintett gazdasági szereplők, illetve csoportosulások, amelyek befolyásolhatják a vállalkozást céljainak elérésében, illetve amelyekre hatással lehet a vállalkozás (Freeman 2010). Általánosságban az érintett kifejezést használjuk, ettől ott térünk el, ahol az idézett szakirodalom, vagy az empirikus kutatás során elemzett interjúleirat, illetve vállalati jelentés ettől a szóhasználatától eltér.

A témához kapcsolódó alapvető definíciók ismertetését követően bemutatunk négy, a kutatás szempontjából releváns, közzététellel kapcsolatos elméletet (érdekhordozói elmélet, megbízó-ügynök elmélet, jelzéselmélet, legitimitás elmélet).

### 1.3. Közzététellel kapcsolatos elméletek<sup>5</sup>

A vállalkozások közzétételével kapcsolatban több elmélet született (Lakatos 2013), melyek közül a nem pénzügyi közzétételhez leginkább az alábbiakban bemutatandó négy elmélet köthető (Ortas et al. 2015; Manes-Rossi et al. 2018). **Azért tartjuk fontosnak ezen elméletek bemutatását, hogy megértsük a vállalatok beszámolási gyakorlatára ható motivációs tényezőket.** Az ösztönzők megismerése kiemelten fontos a nem pénzügyi közzététel vizsgálata esetében, mert egyszerre hatnak a vállalkozásokra a kötelező szabályok és a környezetükből érkező hatások, melyek befolyásolják a közzétételi stratégiájukat.

#### 1.3.1. Érdekhordozói elmélet (Stakeholder theory)

Az érdekhordozók érdeke, hogy minél több információt szerezzenek a vállalkozásról (Lakatos 2013). Érdekhordozók a részvényesek (tulajdonosok), hitelezők,

---

<sup>5</sup> Jelen alfejezet alapja az értekezés szerzőjének alábbi elsőszerzős publikációja: Lippai-Makra E. – Rádóczi Z., 2021. A vállalkozások közzétételi gyakorlatának elméleti megközelítése = Theoretical Aspects of Accounting Disclosure. *Köz-gazdaság*, 16 (2), 196–206.

menedzsment (vezetők), munkavállalók, ügyfelek, beszállítók, állam, kormányzati szervek, közérdekű csoportok, érdekvédelmi szervezetek (Roberts 1992; Baricz 1994). Ezen érdekhordozók között érdekellentétek merülhetnek fel. Elsősorban a jövedelemkivonás (részvényesek) versus jövedelem-visszatartás probléma során (hitelezők), ahol az érdekhordozók saját érdekeiket kívánják előtérbe helyezni. Másodsorban az adatok közzétételében (kisrészvényesek, hitelezők, kormány) és azok visszatartásában (meghatározó részvényesek, menedzsment) is ellentét húzódik az érdekeltek között. Bár azt mindenképpen meg kell említeni, hogy az egyes érdekeltek különböző helyzetekben különböző módon reagálnak, így eltérhetnek a korábban említett cselekvésektől (Lakatos 2013).

Az érdekhordozói elmélet a szervezettel kapcsolatban álló társadalmi szereplőkkel foglalkozik. Ez esetben a társaságok nem csak a részvényesek érdekeit veszik figyelembe, hanem törekszenek a többi érdekhordozó érdekeinek kiszolgálására is (An et al. 2011). Roberts (1992) szerint az érdekhordozói elmélet kifejezést először Ansoff 1965-ös művében használta, aki azt állította, hogy a társaságok arra törekszenek, hogy képesek legyenek a különböző érdekelti igényeknek való megfelelés során egyensúlyi helyzetbe kerülni.

An et al. (2011) szerint a vállalkozások tagjai a tág társadalmi rendszernek, amelyben működnek, és így elszámoltathatónak kell lenniük a különböző érdekcsoportokkal szemben, melynek fontos eszköze a pénzügyi és nem pénzügyi információ közzététele is. Az elszámoltathatóság véleményük szerint a vállalkozás azon felelőssége, hogy nyilvánosságra hozza teljesítményét, pénzügyi helyzetét, finanszírozási és befektetési döntéseit, valamint, azt, hogy működése megfelel a szabályoknak. Az elszámoltathatóság oka, hogy a vállalkozások olyan tevékenységet folytatnak, melyek, illetve melyek hatásai az érdekeltek számára fontosak.

**Mindez a disszertáció témája szempontjából azért fontos, mert az érdekhordozói elmélet köthető össze leginkább az érintettek információ igényével, ami egy alapvető ösztönzője a nem pénzügyi közzétételnek. Erről bővebben a 2.2. fejezetben lesz szó.**

### 1.3.2. Megbízó-ügynök elmélet (Agency theory)

A megbízó-ügynök elmélet, nemcsak a mikroökonómia egyik alapvető kérdése, hanem a vállalatgazdaságtanban is fontos szerepet játszik. Lényegét tekintve a gazdasági érdekeltség témakörébe tartozik és piaci hibát, valamint negatív externalitást jelöl (Bodó 1996). Elsősorban a tulajdonosok és a menedzsment szétválasztásával, valamint a kockázatviselés, döntéshozatal és irányítási funkciók szétválasztásával foglalkozik (Jensen – Meckling 1976). Általánosan megfogalmazva egy olyan szerződéses kapcsolatot jelent, amelyben egy vagy több egyén (a megbízó) egy vagy több személyt (ügynököt) alkalmaz, annak céljából, hogy az bizonyos intézkedéseket végezzen el a javára, és ez az intézkedés döntéshozatali hatáskörrel is jár.

Mindennek az alapja tehát egy szerződéses kapcsolat (Jensen – Meckling 1976; Lambert 2001). Mivel mindkét fél önérdek által motivált, gazdasági szempontból racionális személynek számít, így döntéseik a preferencia, a meggyőződés és az információk függvényében változhatnak (Lambert 2001; Boučková 2015). Az ügynöki kapcsolat problémája tehát az, hogy az ügynök magatartása során a saját hasznának maximalizálásával foglalkozik, ami nem biztos, hogy megfelel a megbízó céljainak, így nem annak érdekében jár el. Ugyanis az elmélet maga is azon az elven alapul, hogy a vezetőt az önérdek vezérli, tehát opportunista módon cselekszik a vagyonának növelése érdekében (Jensen – Meckling 1976; An et al. 2011; Boučková 2015).

Akerlof (1976) szerint a megbízó-ügynök elméletet az információs aszimmetria, erkölcsi veszély és a kedvezőtlen kontraszelekció jellemzik. Tehát a megbízó által alkalmazott ügynök céljai sokszor nem esnek egybe a megbízó céljaival. Mind az ügynök, mind pedig a megbízó a saját hasznát igyekszik maximalizálni, azonban ez a törekvés gyakran csak egymás rovására valósítható meg. Az eltérő célok gyakran információs aszimmetriával párosulnak, azaz a megbízó lényegesen kevesebb információval rendelkezik az elvégzendő feladat pillanatnyi állapotáról és a feladatot érintő külső körülményekről. Az eltérő célok és az információs aszimmetria kölcsönös bizalmatlanságot eredményez a megbízó és ügynöke között (Kaliczka – Naffa 2010). Ilyen kapcsolat alakul ki a menedzsment és a tulajdonosok között, a hitelező és részvényes között, valamint a menedzsment és az alkalmazottak között (Jensen – Meckling 1976).

A megbízó-ügynök elmélet esetünkben abban realizálódik, hogy a vállalkozásban a vállalati vezetés és a tulajdonosok köre kettéválik. A beszámoló összeállítását a menedzserek végzik (ügynökök), amely alapján a tulajdonosok (megbízók) értékelik a teljesítményüket (Jensen – Meckling 1976; Lakatos 2009; Mohl 2013). Ebben a kapcsolatban a bennfentes vezetők információs többlettel, előnyökkel rendelkeznek, így a tulajdonosok nem tudják pontosan értékelni a meghozott döntéseket. Az ügynök, vezető így kihasználja a cselekvéseinek megfigyelhetetlenségét, azért, hogy saját személyes érdekeit helyezze előtérbe (Barako 2007). A két fél között fellépő ellentétes érdekek generálják az ügynöki költségeket. Valamint további maradványveszteség alakulhat ki, ha a tulajdonosok döntéseivel ellentétesen a vezetők a saját jólétüket kívánják maximalizálni. Így az ügynöki költségek tulajdonképpen a monitoring, a kötési költségek és a maradványveszteség (Jensen – Meckling 1976, Shehata 2014).

A megbízó-ügynök elméletből kialakuló probléma enyhítésére szolgálhat az optimális szerződés, mivel elősegíti azt, hogy a két fél érdekei közeledjenek, igazodjanak egymáshoz. Továbbá egy független igazgatótanács jelenléte, ami a fékek és ellensúlyok rendszerének elemeként tekinthető, és megoldást jelenthet a vállalaton belül (Healy – Palepu 2001). Mindemellett az intenzívebb kommunikáció is egy további eszköz lehet a probléma enyhítésére, mert a közzétételi intenzitás növelésének hatására az ügynöki költségek csökkennek (García-meca et al. 2005; Barako 2007; White et al. 2007). Mindez azt a célt is szolgálja, hogy meggyőzzék a külső érdekelteket arról, hogy a vezetők optimálisan járnak el (Watson et al. 2002). A magas szintű közzététel egyrészt csökkentheti az opportunistá magatartást (pl. bennfentes kereskedelem), a pontosabb nyomon követhetőség és az átláthatóság növekedése miatt (Li et al. 2008), másrészt csökkentheti a tőkeköltséget, hiszen a befektetők és hitelezők bizalma nő (Singh – Zahn 2008). A teljeskörű közzététel azonban kivitelezhetetlen szabályozás nélkül (Shehata 2014). Ezt felismerve foglalkozik az Európai Unió is egyre inkább a közzététel szabályozásával, kiadva a 2014/95/EU rendeletet a közérdeklődésre számot tartó vállalkozások nem pénzügyi jelentéstételi kötelezettségéről, illetve a hozzá kapcsolódó módszertani iránymutatót (Európai Bizottság 2017), valamint folyamatban van az Európai Unió nem pénzügyi közzétételi standardjának kidolgozása is.

**Mindez a kutatásunk szempontjából azért fontos, mert a nem pénzügyi közzététel éppen erre az információs aszimmetriára jelenthet megoldást azzal, hogy**

**a vállalkozások még több területet érintő információkat tesznek közzé. Ezzel is elősegítve azt, hogy az érintettek minél teljesebben meg tudják ítélni az adott vállalkozás tevékenységeit, hatásait és kockázatait.**

### **1.3.3. Jelzéselmélet (Signalling theory)**

A kontraszelekció elkerülése, a jó minőség biztosítása érdekében a szereplőknek érdekükben áll jelezni a valódi minőséget az érintettek felé (Akerlof 1976). Természetesen a folyamat csak úgy tartható fenn, ha a jelzésre fordított kiadások alacsonyabbak, mint az így elnyert bevételnövekedés (Szántó 2009). Habár a jelzéselméletet eredetileg Spence (1973) a munkaerőpiac viselkedésének magyarázatára fejlesztette ki, Ross (1977) azonban az önkéntes közzététel témaköréhez kapcsolta. Spence (1973) a munkaadók és munkavállalók közötti információs aszimmetriát vizsgálta, azon belül is azt, hogy a munkavállalók hogyan tudják képességeiket, szándékukat és felkészültségüket jelezni azáltal, hogy a jelentkezés során rátermettségüket és végzettségüket bizonyító dokumentumokat használnak. Morris klasszikus modelljében a kiváló minőségű termékeket forgalmazó vállalkozónak jelzéssel kell élnie, ahol bizonyítja saját terméke jobb minőségét és így magasabb árát (Morris 1987 in An et al. 2011). Általános üzleti környezetben ez azt jelenti, hogy a vállalkozás vezetői sokkal több információval rendelkeznek a vállalkozás működéséről (kockázat, életképesség, nyereség), mint a befektetők. Az információs aszimmetria miatt a befektetők nem tudják megkülönböztetni a vállalkozások minőségét. Azaz jelzések küldése hiányában, az átlag feletti minőségű vállalkozások kevesebb lehetőséghez jutnak, így veszteségük keletkezik, míg átlag alatti minőségű vállalkozások többletnyereséget realizálnak (Morris 1987 in An et al. 2011).

Az információs aszimmetria kiküszöbölése érdekében a vállalkozások olyan információkat közölnek az érdekhordozókkal, melyek jelzik, hogy ők jobbak társaiknál. Így próbálják vállalkozásukat vonzóbbá tenni a befektetők szemében, és jó hírnevet kialakítani magukról (Campbell et al. 2001; An et al. 2011; Shehata 2014). Számos eszköz létezik arra, hogy pozitív képet mutasson magáról a vállalkozás, ebből az egyik leghatékonyabb az, ha a kedvező számviteli információkat közzéteszi az érdekeltek számára (Watson et al. 2002; An et al. 2011).

**Mindez a dolgozat témája szempontjából azért fontos, mert a nem pénzügyi közzététel során a vállalkozások több olyan eszközzel élnek, amelyeket a fenti elmélet alapján jelzésként tudunk azonosítani. Ilyen jelzés lehet, a teljesség igénye nélkül, az adott gazdálkodó ENSZ Fenntartható Fejlődési Célokhoz (ENSZ SDG) való hozzájárulásának szerepeltetése a jelentésben, az egyes fenntarthatósági értékelő ügynökségek értékelései, vagy akár a jelentés könyvvizsgálattal való hitelesítése.**

#### **1.3.4. Legitimitáselmélet (Legitimacy theory)**

A legitimitáselmélet fogalmát Suchman (1995) alapozta meg, definíciója alapján *„a legitimitás egy általános észlelés vagy feltételezés, miszerint egy entitás cselekedetei kívánatosak vagy megfelelőek a normák, értékek, hiedelmek és definíciók társadalmilag felépített rendszerében”* (Suchman 1995, 574. o.).

A szervezeti legitimitáselmélet szerint egy szervezet csak a társadalom által alkotott keretek között tud működni (Pereira Eugénio et al. 2013), mivel nincs joga létezni anélkül, hogy összeegyeztetné értékeit a társadalommal, amelybe beépülve működik (Magness 2006). A társadalom különféle érdekcsoportjai akkor tartják az adott vállalkozást legitimnek, illetve engedélyezik annak működését, ha a közössége által diktált normákat betartja és megfelel a társadalom elvárásainak (Deegan 2002, An et al. 2011). Így maga az elmélet párhuzamba állítható a társaság és a társadalom közötti társadalmi szerződéssel (Magness 2006). Ez a szervezeti legitimitás nem állandó, hiszen a társadalmi változásoknak köszönhetően módosul, amelyhez a társaságoknak alkalmazkodniuk kell (Magness 2006; An et al. 2011).

A közzététel a társadalmi érdekek kielégítését segítő információkkal szolgál a felhasználók számára, így az elméletet integrálták a számviteli szakirodalmába, annak magyarázatára, hogy a vállalati vezetők mikor, mit és hogyan kommunikálnak a külső környezetükkel (Magness 2006). Maga az elmélet a társadalom preconcepcióján alapul, így a vezetőknek olyan információkat kell közölniük, amelyek megváltoztathatják a felhasználók véleményét a szervezetről (Cormier – Gordon 2001). Mindez arra ösztönzi a vállalati vezetőket, hogy további környezeti és társadalmi információt szolgáltatassanak, valamint a szervezet legitimitását fenntartsák, illetve növeljék. Ezzel az elmélettel is magyarázható tehát a szervezetek környezeti, társadalmi és irányítási információinak



közzététele (Deegan – Gordon 1996) azáltal, hogy az érdekeltek jobban meg tudnak győződni a vállalkozás pénzügyi és nem pénzügyi teljesítményéről (Xia 2016). Tehát a vállalkozások a társadalom és a média figyelmének nyomására nyilvánosságra hoznak bizonyos társadalmi és környezeti információkat, amelyek egy olyan stratégiához vezetnek, amelynek hatására a társadalom felfogása megváltozik a szervezet legitimitásával kapcsolatban, így könnyebben értik meg a vállalati identitást és ismerik meg a márkát (Hooghiemstra 2021). Ezen társadalom által elvárt normák a szabályozásokban is megjelennek.

**A legitimitáselmélet a disszertáció témája szempontjából kiemelten fontos, hiszen alátámasztja a kötelező ösztönzők, azaz a szabályozás vizsgálatának fontosságát. De nemcsak a szabályozás hozható kapcsolatba a legitimitáselmélettel, hanem akár a jelentések könyvvizsgálata vagy egyéb szervezetek, mint például a Science Based Target Initiative értékítélete a vállalkozás nem pénzügyi teljesítményét illetően<sup>6</sup>.**

A dolgozat következő fejezetében a nem pénzügyi közzététel folyamatát, és a kapcsolódó szabályozást ismertetjük.

---

<sup>6</sup> Lásd. később, a 2. fejezetben.

## 2. A nem pénzügyi közzététel

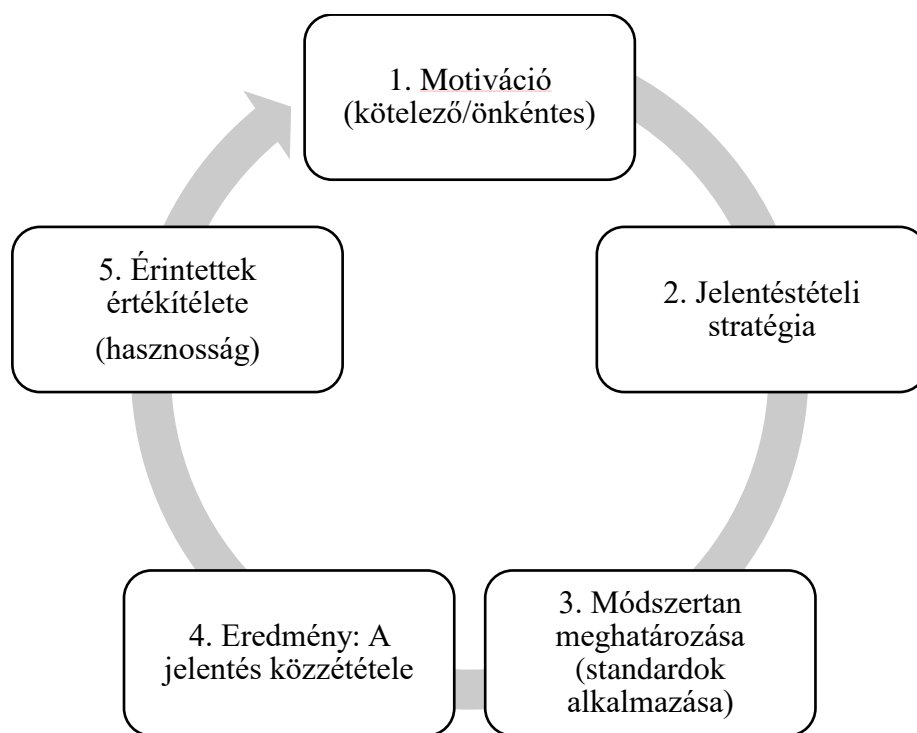
Ahhoz, hogy vizsgálni tudjuk a magyar vállalkozások nem pénzügyi közzétételének gyakorlatát, fel kell térképezzük azokat a folyamatokat, illetve döntési pontokat, melyek összessége kialakítja az egyes cégek nem pénzügyi közzététellel kapcsolatos stratégiáját.

### 2.1. A nem pénzügyi közzététel folyamata

Az alábbiakban bemutatjuk a nem pénzügyi közzététel folyamatát, vizsgálati lehetőségeit valamint a kapcsolódó standardokat. A jelentéstétel folyamatát 5 lépésre osztjuk (1. ábra).

- **1. lépés: A motivációs tényezők észlelése, azonosítása.** Ezeket a tényezőket nevezzük ösztönzőknek, melyeket tovább bonthatunk kötelező és önkéntes ösztönzőkre.
- **2. lépés: A jelentéstételi stratégia kialakítása** az ösztönzők hatására. A vállalkozás döntést hoz arról, hogy milyen területekről fog információkat közölni.
- **3. lépés: Jelentéstételi standard kiválasztása.** Ennek a lépésnek a nehézségét az okozza, hogy több ilyen standardot használnak világszerte, és még a szabályozás sem köteleződik el egyik alkalmazása mellett sem.
- **4. lépés: A jelentés közzététele.** Miután meghatározták a jelentés tartalmát és formáját, elkészítik és publikálják azt.
- **5. lépés: Visszacsatolás.** A kiadott jelentést az egyes érintettek közvetlenül vagy közvetetten értékelik. Ezen értékelések adják a visszacsatolást a jelentéstevőnek, ami további motivációt jelent a közzététel folytatására, illetve a közzétételi stratégia finomhangolására.

1. ábra A nem pénzügyi közzététel folyamatábrája



*Forrás:* Kovács – Lippai-Makra (2022)

Megközelítésünk alapján a fenti lépések közül a 3. és 4. lépést tartalomelemzéssel lehet vizsgálni. Ennek a módszertannak több előnye van. Egyrészt az, hogy nem igényel személyes kapcsolatot a vizsgálendő alannal, mivel a publikus jelentések az internetről letölthetők – bár a magyar szabályozás szerint az üzleti jelentést csak a tőzsdei társaságoknak kell a honlapjukon közzétenni. Másrészt a tartalomelemzés során a kvalitatív adatok számszerűsíthetők, így lehetőséget adnak statisztikai módszerek alkalmazására. Hátránya azonban, hogy a motivációkra és a miértekre nem derül fény. Az 1., 2. és 5. lépések vizsgálatára olyan kvalitatív módszertanok alkalmasak, melyek lehetőséget teremtenek az alanyokkal való kommunikációra, mint például az interjú. Ennek nehézsége, hogy időigényes kutatási forma, valamint az alanyok együttműködésére és személyes találkozó szervezésére van szükség. Előnye azonban, hogy mélyebb megértést tesz lehetővé, a motivációk feltárhatók, illetve segítségével olyan információk gyűjthetők, amelyek a publikus jelentésekből nem derülhetnek ki.

**Kutatásunk során az ösztönzőket interjúkutatással, a nem pénzügyi közzététel gyakorlatát pedig tartalomelemzéssel mértük fel.**

A továbbiakban tárgyaljuk a vállalkozások motivációját, ösztönzőit arra vonatkozóan, hogy tegyenek-e közzé nem pénzügyi információkat. Ezeket az ösztönzőket két nagy csoportra osztjuk:

- A kötelező ösztönzőkre, azaz a jogszabályokra.
- Valamint az önkéntes ösztönzőkre.

Bár a nem pénzügyi információk közzététele korábban önkéntes alapon történt, idővel a szabályalkotók is felismerték a terület fontosságát. Többek között a fenntarthatóság eszméjére építve, valamint az összehasonlíthatóság igényére is reagálva adta ki az Európai Unió a 2014/95/EU irányelvet, amely bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok számára előírja, hogy a beszámolójuk részeként tegyenek közzé nem pénzügyi jelentést (Európai Parlament és Tanács 2014). A fenti irányelvet a tagországok beépítették a saját jogrendszerükbe. **A magyar számviteli törvény a fent említett irányelv alapján a 2017-es üzleti évtől kezdődően a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók számára úgynevezett nem pénzügyi kimutatás elkészítését és közzétételét írja elő.** A szabályozást a 2.2. fejezetben ismertetjük részletesen.

A vállalkozásokat nem csak a kötelező szabályok ösztönzik arra, hogy nem pénzügyi információkat tegyenek közzé. Önkéntes ösztönzőnek nevezünk minden olyan nem jogszabályon alapuló tényezőt, melyeket a vállalkozások figyelembe vesznek akkor, amikor meghatározzák azon információk körét, melyeket közölnek a nem pénzügyi jelentésükben. Az egyik ilyen önkéntes ösztönző a különböző érintetti csoportok információigénye többek között a vállalatok tevékenységéről, teljesítményéről és hatásairól. Valamint vannak olyan nemzetek közötti szervezetek, illetve egyezmények, amelyekhez a vállalkozások önkéntesen csatlakozhatnak. Ilyenek az ENSZ Fenntartható Fejlődési Céljai<sup>7</sup>, amelyeket többéves kormányközi egyeztetés után fogadtak el és hirdettek ki 2015-ben. A kapcsolódó dokumentum 17 fenntartható fejlődési célt tűz ki, amelyeket 2030-ra szeretnének megvalósítani. Az elfogadott célok egy olyan keretrendszert alkotnak, amely lefedi a fenntartható fejlődés társadalmi, gazdasági és környezeti aspektusait is. Ki kell emelni, hogy a keretrendszer a célkitűzések elérését nemcsak az államok intézkedéseitől várja, hanem azt valamennyi releváns szereplő (például az üzleti vállalkozások, civil szervezetek, stb.) együttműködésével kívánja elérni

---

<sup>7</sup> Sustainable Development Goals (SDG): <https://ensz.kormany.hu/agenda-2030> Letöltve: 2021.10.02.

(Szennay – Szigeti 2019). A KPMG International (2017) jelentésében már jelezte azt a trendet, hogy egyre több vállalkozás építi be stratégiájába az SDG-ket, és előrejelzésük szerint a következő években a nem pénzügyi jelentéstételre is egyre nagyobb hatással lesznek, hiszen az érintettek már nemcsak a múltbeli teljesítményekről igényelnek információkat, hanem a vállalkozások jövőbeni hatásáról és az SDG-k teljesítéséhez való hozzájárulásáról is. Erre a trendre reagáltak a standardalkotók is, akik a fenti céloknak való megfelelést elkezdték beépíteni a keretrendszerükbe. Több kutatás vizsgálta a közzétételi motivációt. Az eredmények rámutatnak arra, hogy a vállalkozásoknak miért éri meg a nem pénzügyi jelentéstétel. Mivel ezen információk köre igen széles, sok szerző csak egyes témákat vizsgál, mint például a környezeti információk, a szellemi tőke vagy a társadalmi hatások. A fentiek mind a nem pénzügyi információk közé sorolhatók (Stolowy – Paugam 2018). Ortas et al. (2015) az eszközarányos nyereség és a nem pénzügyi közzététel mértéke között talált pozitív kapcsolatot. Flammer (2012) szerint a vállalatok környezeti felelősségvállalásáról szóló közzététele pozitívan hatott a részvényárfolyamra. Junior (2019) a fenntarthatósági jelentéstétel és a tőkeáttétel között talált pozitív kapcsolatot. Ho et al. (2012) a szellemi tőke közzétételének hatását vizsgálták az első nyilvános részvénykibocsátásra (IPO-Initial Public Offerings) a hongkongi tőzsdén jegyzett vállalatok esetében. Az empirikus eredményeik azt mutatják, hogy szignifikáns pozitív kapcsolat van a szellemi tőke közzététel és az első nyilvános részvénykibocsátás során mutatott befektetői bizalom szintje között. **A fenti kutatások alátámasztják azt az állítást, hogy a vállalkozásoknak előnyökkel jár a nem pénzügyi közzététel.**

**A vállalatok érzékelik az ösztönzőket, melyek hatására meghatározzák, hogy mely témákat fogják bemutatni a nem pénzügyi közzététel során, ezt a folyamatot neveztük a közzétételi stratégia kialakításának.**

A következő lépésben azt kell meghatározniuk, hogy milyen formában közlik az információkat. Napjainkban több nem pénzügyi közzétételi standard<sup>8</sup> közül választhatnak, melyek különböző területeket hangsúlyoznak ki. Azért tartjuk fontosnak ezen standardok dolgozatban történő bemutatását, mert jelentős szerepet játszanak a közzétételi gyakorlatban, így ezek ismerete a vizsgálatunk lefolytatásához elengedhetetlen. Az alábbiakban bemutatjuk a legszélesebb körben használt nem

---

<sup>8</sup>NPKS angolul Non-financial Reporting Standards – NFRS.

pénzügyi közzétételi standardokat, melyek azért jöttek létre, hogy a vállalatok beszámolóí egységes formát öltsenek, lehetőséget teremtve az egyes vállalkozások nem pénzügyi információinak összehasonlítására, illetve ugyanazon vállalkozás különböző üzleti éveire vonatkozó információk összehasonlítására.

A globalizáció, a multinacionális vállalatok megjelenése és a nemzetközi tőkemozgások miatt a számviteli rendszerek harmonizációja már az 1970-es évektől megkezdődött, és az elmúlt évtizedek alatt kialakult egy ma már globális standardnak tekinthető szabályrendszer: a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok rendszere (International Financial Reporting Standards – IFRS) (Kovács 2016). Ahogyan korábban kialakult ez a „közös nyelv”, amelyen a gazdálkodók kommunikálni tudnak a világ különböző pontjain lévő érintettekkel, úgy alakulnak ki napjainkban a fent említett trendek hatására a nem pénzügyi jelentéstételi standardok, melyek közül azonban még nem látható, hogy melyik lesz az egyeduralkodó.

- A GRI (Global Reporting Initiative<sup>9</sup>) a legtöbb vállalkozás által használt jelentési standard (KPMG 2017) amelyet 1997-ben Hollandiában hoztak létre. A GRI abban segíti a szervezeteket, hogy hogyan tudnak átlátható módon beszámolni a fenntarthatósággal kapcsolatos olyan témákról, mint például a klímaváltozás, emberi jogok, vállalatirányítás és a társadalmi jólét. A GRI Fenntarthatósági Jelentés Standardokat úgy fejlesztették ki, hogy minden érdekelt csoport információigényét figyelembe vették. 2016 októberében jelent meg a legfrissebb GRI Standard, amely a korábbi, GRI G4 iránymutatásokra épül, azonban annál flexibilisebb a struktúrája, átláthatóbbak a követelményei, és egyszerűbb nyelvezetet használ. A legújabb GRI standardok lehetővé teszik a szervezeteknek, hogy ne csak a gazdasági, társadalmi, és környezeti hatásaikról számoljanak be, hanem láthatóvá tegyék a fenntartható fejlődéshez való hozzájárulásukat is.
- Az SASB (Sustainability Accounting Standard Board<sup>10</sup>) Foundationt 2011-ben alapították, amelynek küldetése, hogy olyan ipárgspecifikus közzétételi standardokat dolgozzanak ki, amelyek megkönnyítik a vállalatok és a befektetők közti kommunikációt azáltal, hogy standardizálják a szervezetek környezeti,

---

<sup>9</sup> <https://www.globalreporting.org/> Letöltve: 2019.09.30.

<sup>10</sup> <https://www.sasb.org/governance/> Letöltve: 2019.09.30.

társadalmi és irányítási információik közzétételét. Az SASB standardjait leginkább az USA-ban alkalmazzák.

- Az International Integrated Reporting Council<sup>11</sup> (IIRC) a szabályozók, befektetők, vállalatok, standard készítő, a számviteli szakma, az akadémiai szektor és az NGO-k globális koalíciója. A koalíció előmozdítja az értékteremtésről szóló kommunikációt mint az integrált vállalati jelentések fejlődésének következő lépését. Az IIRC küldetése, hogy integrált jelentéstételt és gondolkodást hozzon létre a mainstream üzleti gyakorlatban. Az IIRC elképzelése az, hogy a tőkeelosztást és a vállalati magatartást a pénzügyi stabilitás és a fenntartható fejlődés szélesebb céljaihoz igazítsa az integrált jelentésen, valamint az integrált gondolkodás kialakításán keresztül. A fenti szervezeteken kívül vannak még olyan standardalkotók, akik a nem pénzügyi információk csak egy részének közzétételével foglalkoznak. Ezen szervezetek fókuszában általában a fenntarthatóság témaköre áll. Ezek közül kettőt mutatunk be.
- A CDP<sup>12</sup> (Carbon Disclosure Project) Global egy nemzetközi nonprofit szervezet, melyet 2000-ben alapítottak. A szervezet célja, hogy összeállítsa a világ legnagyobb, legátfogóbb adatbázisát a vállalkozások és a városok környezeti hatásairól annak érdekében, hogy információkkal segítsék a befektetőket, a vállalatokat, a városokat, valamint a nemzeti és nemzetek feletti szabályalkotókat abban, hogy döntéseiket a fenntarthatóság eszméjének megfelelően hozhassák meg. Arra ösztönzi a befektetőket, a vállalatokat és a városokat, hogy tegyenek lépéseket egy valóban fenntartható gazdaság felépítésére, környezeti hatásaik mérésével, megértésével és közzétételével. Véleményük szerint a klímaváltozással kapcsolatos információk közzététele hozzájárul az éghajlatváltozás és a környezeti károk negatív hatásainak csökkentéséhez. Tevékenységüket a széleskörű érintetti (befektetők, fogyasztók, állampolgárok) érdekek figyelembevételével végzik. A CDP együttműködő partnere mind az IIRC-nek, GRI-nek, valamint az SASB-nek is.
- A TCFD<sup>13</sup> (Task Force on Climate-related Financial Disclosures) az FSB (Financial Stability Board) éghajlattal kapcsolatos pénzügyi beszámolási munkacsoportjaként 2015-ben jött létre. Célul tűzték ki az önkéntes, következetes éghajlati vonatkozású pénzügyi kockázatok közzétételének módszertani kidolgozását annak érdekében,

---

<sup>11</sup> <https://integratedreporting.org/> Letöltve: 2019.09.30.

<sup>12</sup> <https://www.cdp.net/en> Letöltve: 2019.09.30.

<sup>13</sup> <https://www.fsb-tcf.org/> Letöltve 2019.10.01.

hogy a befektetők, hitelezők, biztosítók és más érdekelt felek számára azok elérhetőek legyenek. A munkacsoport vizsgálja az éghajlatváltozással kapcsolatos fizikai, felelősségvállalási és átállási kockázatokat, valamint azt, hogy milyen iparági sajátosságok vannak a közzétételben. Ajánlásaik segítik a vállalkozásokat annak megértésében, hogy a pénzügyi piacok mit várnak el a közzétételtől, és arra ösztönzik őket, hogy jelentéseiket a befektetők igényeihez igazítsák.

**A fenti standardalkotók bemutatása során láthatjuk, hogy bár hasonló témakörrel foglalkoznak, mégis eltérő a fókuszuk.** Más és más megközelítéseket alkalmaznak a témakörök priorizálásakor, illetve különböző érdekelti csoportok információigényét helyezik előtérbe. Talán ez utóbbi a CDP és a TCFD esetében a legszembetűnőbb, ugyanis utóbbi fókuszában egyértelműen a befektetők állnak, és a klímakockázatra elsősorban mint lehetséges pénzügyi kockázatra tekintenek. Ezzel szemben az előbbi nem csak vállalatok, hanem városok és országok, illetve régiók hatásait is vizsgálja a klímaváltozásra, a teljes érintetti kör tekintetében. Ez a különbség összhangban áll a befektetők kockázatvezérelt és értékvezérelt típusokra való bontásával. Továbbá fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy a standardalkotó szervezetek reagáltak arra a trendre, hogy a vállalatok jelenteni kívánnak az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok eléréséhez való hozzájárulásukról. Ezért több szervezet<sup>14</sup> közösen dolgozik azon, hogy a vállalati jelentések hogyan tudják a legmegfelelőbben tükrözni azt, hogy mely Fenntartható Fejlődési Célok relevánsak a társaság üzleti modelljében, ezzel lehetővé téve mind a társaságok, mind a befektetők számára, hogy azokra a Fenntartható Fejlődési Célokra összpontosíthassanak, amelyek leginkább befolyásolják az adott vállalkozás pénzügyi teljesítményét.

A jelentéstételi stratégia kialakítása és a használni kívánt standard kiválasztását követően a vállalkozás elkészíti jelentését. A jelentést az érdeklődő érintettek elolvassák, értékelik, és közvetve vagy közvetlenül visszajeleznek a vállalkozásnak, azaz megjelenik a visszacsatolás folyamata. A vállalatok vagy a nem pénzügyi jelentésükben vagy a honlapjukon külön erre a célra fenntartott elérhetőségeket tesznek közzé, amelyek használatával az érintettek visszajelzést küldhetnek, vagy kérdéseket tehetnek fel a nem pénzügyi információkkal kapcsolatban. A közvetett visszajelzés alatt azt értjük, hogy az érintettek követik a fenntarthatósági értékelő ügynökségek értékeléseit az egyes

---

<sup>14</sup> A GRI az IIRC a SASB és a CDP.



vállalatok nem pénzügyi teljesítményéről, és ezen értékeléseket figyelembe veszik a döntéseiknél.

A nem pénzügyi információk iránt érdeklődő befektetők két nagy csoportra oszthatók.

- A kockázatvezérelt befektetők a vállalat teljes kockázati profiljának felmérése céljából vizsgálják a nem pénzügyi információkat.
- Az értékvezérelt befektetők nemcsak a pénzügyi megtérülést veszik figyelembe a befektetéseik megítélésénél, hanem a számukra fontos értékek megjelenését is (McLachlan – Gardner 2004). Az utóbbiakat nevezik felelős befektetőknek<sup>15</sup> is.

A nem pénzügyi információk sokfélesége, valamint a hozzájuk kapcsolódó jelentések hossza és összetettsége, továbbá ennek a folyamatosan bővülő adathalmaznak az értékelése és feldolgozása egyre nagyobb kihívást jelent az érintetteknek. Erre az igényre reagálva jöttek létre a pénzügyi piacon már jól ismert hitelminősítő intézetek mintájára, a fenntarthatósági értékelő ügynökségek<sup>16</sup>, valamint a fenntarthatósági témaspecifikus indexek<sup>17</sup>, és a tematikus befektetési alapok<sup>18</sup>.

A vállalkozások rendelkezésére több olyan eszköz is áll, melynek segítségével a közölt információk hitelességét alátámaszthatják, így növelve az érintettek bizalmát. Az egyik ilyen eszköz a jelentések könyvvizsgálata, melyet a nem pénzügyi jelentések esetében az ISAE 3000-es standard<sup>19</sup> alapján végzik. A másik ilyen eszköz a csatlakozás egy klímavédelmi szervezethez<sup>20</sup>. A vállalatok benyújtják az üvegházhatású gázokkal kapcsolatos kibocsátáscsökkentési céljaikat az adott szervezethez, amelyeket klímatudományi szakemberek minősítenek. Ezt követően a vállalat évente be tud számolni arról, hogy hogyan teljesíti a kitűzött célokat. Ezzel teszik a vállalásaikat tudományosan alátámasztottá, hitelessé, így növelve az érintettek bizalmát.

---

<sup>15</sup> RI – responsible investors, SRI – socially responsible investors

<sup>16</sup> sustainability rating agencies ill. ESG rating agencies Pl. MSCI, Sustainalytics, CDP

<sup>17</sup> Pl. DJSI, CEERIUS

<sup>18</sup> Pl. OTP Klímaváltozás 130/30, AEGON MEGATREND

<sup>19</sup> International Standard on Assurance Engagements

<sup>20</sup> Mint például az SBTi Science Based target Initiative <https://sciencebasedtargets.org/> Letöltve: 2019. 03.22.

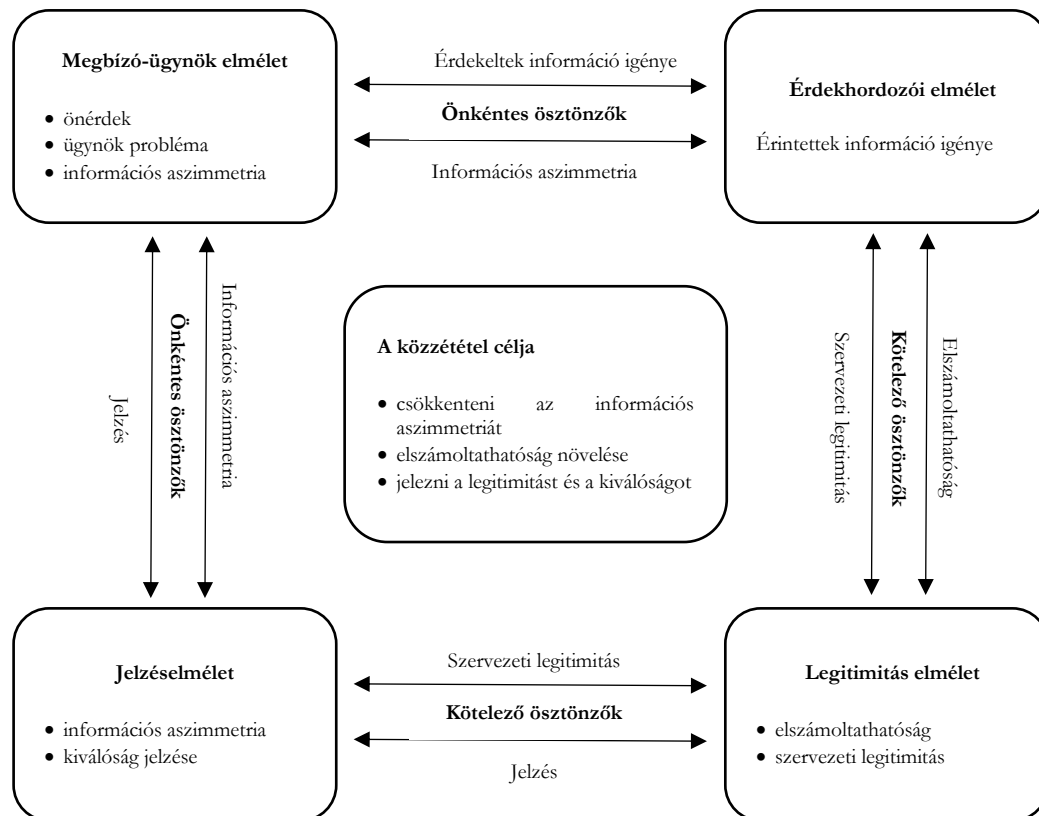
Mielőtt rátérnénk a szabályozás részletes ismertetésére, azelőtt összefoglaljuk a közzététellel kapcsolatos elméletek és a bemutatott ösztönzők közötti kapcsolatot.

## **2.2. A közzététellel kapcsolatos elméletek összevetése és kapcsolatuk az ösztönzőkkel**

Az alábbiakban bemutatjuk a korábban felvázolt négy elmélet közötti összefüggéseket, és kapcsolatukat az ösztönzőkkel (2. ábra).

Az érdekhordozói elmélet tulajdonképpen kibővíti az ügynök-megbízó elméletet, azáltal, hogy nemcsak a tulajdonosokra, hanem az összes érdekelt félre vonatkozóan állapítja meg az információközlés szükségességét, illetve az elszámoltathatóságot (An et al. 2011). Az érdekhordozói elmélet és a legitimitáselmélet a társadalmi, közösségi kapcsolatokra összpontosít és kulcskérdése az elszámoltathatóság az érdekeltek és a társadalom felé (Li 2008). A jelzéselmélet a pozitív információk közzétételével, jelzésével csökkenti az információs aszimmetriát, ami a kulcskérdése a megbízó-ügynök elméletnek is. A legitimitáselmélet szerint a vállalkozásoknak jelzéssel kell élniük a társadalom felé, hogy bizonyítsák a társadalmi normák és elvárásoknak való megfelelésüket, amelyhez a jelzéselmélet által kínált eszközöket alkalmazzák (An et al. 2011).

2. ábra Az elméletek és ösztönzők közötti kapcsolatok



Forrás: An et al. (2011) alapján saját szerkesztés

Ezek alapján a közzététel motivációja tulajdonképpen a társaságok vezetése és a különböző érdekhordozók közötti információs aszimmetria csökkentése, az érdekeltekkel szembeni elszámoltathatóság biztosítása és a szervezeti legitimitás és kiválóság jelzése a társadalom felé (An et al. 2011). A kötelező ösztönzők leginkább a legitimitás és az érdekhordozói elmélethez köthetők. **Fontos kiemelni, hogy a szabályozások hatására nemcsak azon érintettek információigényére reagálnak a vállalkozások, akik direkt vagy indirekt módon hatni tudnak a vállalkozásokra, hanem azon érintettek információs igényeire is, akikre hat a gazdálkodók működése, ők viszont érdemben nem tudnak hatni a gazdálkodókra.** Az önkéntes ösztönzők közül az érdekeltek információigénye közvetve vagy közvetlenül mind a négy elméletben megjelenik. A nemzetközi szervezetekhez, célokhoz való csatlakozás pedig a jelzéselmélettel hozható összefüggésbe, hiszen például a jelentésekben elhelyezett ENSZ célok logójával egyértelműen jelzi a vállalkozás elkötelezettségét a téma iránt, amellyel megkülönböztetheti magát versenytársaitól.

Összefoglalva tehát a kötelező ösztönzők leginkább a legitimitás és az érdekhordozói elmélethez köthetők. Az önkéntes ösztönzők közül az érdekeltek információigénye közvetve vagy közvetlenül mind a négy elméletben megjelenik. A nemzetközi szervezetekhez, célokhoz való csatlakozás pedig a jelzéselmélettel hozható összefüggésbe.

## 2.3. A nem pénzügyi közzététel szabályozása

Az alábbiakban bemutatjuk a kapcsolódó európai uniós irányelvet, a hozzá kapcsolódó módszertani útmutatót, illetve ezen szabályok beépítését a magyar számviteli szabályozásba.

### 2.3.1. A 2014/95/EU irányelv a nem pénzügyi jelentéstételről

Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok számára előírja, hogy a beszámolójuk részeként tegyenek közzé nem pénzügyi jelentést. **Ebben a jelentésben ki kell térjenek a környezeti, társadalmi és etikai politikáikra, eredményeikre és kockázataikra.** Az alábbiakban felsoroljuk, hogy mely dokumentumokon alapul az irányelv (Európai Parlament és Tanács 2014):

- 2013/34/EU irányelv: Pénzügyi kimutatásokról és beszámolókról,
- Európai Parlament a 2013. február 6-i Vállalati társadalmi felelősségvállalás: elszámoltatható, átlátható és felelősségteljes üzleti magatartás, valamint fenntartható növekedés állásfoglalás,
- Vállalati társadalmi felelősségvállalás: a társadalmi érdekek előmozdítása és a fenntartható és inkluzív fellendüléshez vezető út című állásfoglalás,
- Az ENSZ Rio +20 konferenciája A jövő, amit akarunk című zárónyilatkozatának 47. cikke,
- 2013/36/EU irányelv: Hitelintézetek prudenciális felügyeletéről.

A továbbiakban bemutatjuk, melyek azok a fő vezérfonalak, melyek alapján az Európai Bizottság meghatározta, hogy milyen tényezőkről kell beszámolniuk a vállalkozásoknak (Európai Parlament és Tanács 2014). Az értekezés szempontjából azért fontos ezen elvek bemutatása, mert a primer kutatás során a közzétételt e szabályozáshoz igazodva vizsgáljuk.

- A társadalmi és környezetvédelmi információk vállalkozások általi közzétételének fontosságát hangsúlyozza a fenntarthatósági kockázatok beazonosítása, továbbá a befektetői és fogyasztói bizalom növelése szempontjából.
- A nem pénzügyi információk közzététele a hosszú távú profitabilitásnak a társadalmi igazságossággal és a környezetvédelemmel való összekapcsolása révén valóban létfontosságú a fenntartható globális gazdaság felé való elmozdulás érdekében.
- A nem pénzügyi információk közzététele segíti a vállalkozások teljesítményének és társadalomra gyakorolt hatásának mérését, nyomon követését és irányítását.
- A bizottság célja az irányelvvel az, hogy a vállalkozások fejlesszenek ki a legjobb gyakorlattal kapcsolatos modelleket, és mozgítsák elő a pénzügyi és nem pénzügyi információk integrálását szolgáló intézkedéseket, figyelembe véve a már létező keretekkel kapcsolatban szerzett tapasztalatokat.

Az irányelvben nemcsak azt határozzák meg, hogy milyen főbb pontokon keresztül kell bemutatniuk tevékenységük társadalmi, környezeti és etikai hatásait, hanem azt is, hogy milyen nem pénzügyi beszámolási standardok alkalmazásával tehet eleget a vállalkozás ennek a beszámolási kötelezettségének. Az irányelvben és az iránymutatásban több mint 20 ilyen standardot sorolnak fel, de azok használatára nem kötelezik a gazdálkodókat.

A jelentés tartalmára vonatkozó előírásokat részletesen a 2.3.2. fejezetben, a szabályozás személyi hatályát pedig a 2.3.3. és 2.4.4. fejezetben mutatjuk be.

### **2.3.2. Tartalomra vonatkozó előírások**

**Az Európai Bizottság iránymutatása a nem pénzügyi beszámolókhöz módszertani iránymutatást ad a nem pénzügyi információkkal kapcsolatos beszámolási kötelezettséghez** (Európai Bizottság 2017). Az iránymutatás kiemeli, hogy a nem pénzügyi beszámoló közzététele hozzájárul a vállalkozások stabilabb növekedéséhez, növeli a bizalmat az érdekeltek körében. A dokumentum a lehetséges érdekelteket a 9. oldalon sorolja fel. Érdekelteknek tekinthetők többek között a befektetők, a munkavállalók, a fogyasztók, a beszállítók, az ügyfelek, a helyi közösségek,

az állami hatóságok, a veszélyeztetett csoportok, a szociális partnerek és a civil társadalom képviselői. Az iránymutatás kiemeli, hogy a vállalkozásoknak „*olyan releváns és hasznos információkat kell közzétenniük, amelyek a fejlődésük, teljesítményük, helyzetük és tevékenységeik hatásának megértéséhez szükségesek*” (Európai Bizottság 2017, p. 2.).

A Bizottság 21 nemzeti, uniós, illetve nemzetközi beszámolási keretet vizsgált meg az ajánlás összeállításához. Nevesíti többek között, a már 2014/95/EU irányelvben is megjelölt, Globális jelentéstételi kezdeményezést<sup>21</sup>, a nemzetközi integrált beszámolási keretet<sup>22</sup> az éghajlatváltozással kapcsolatos információk közzétételére vonatkozó normákkal foglalkozó testületet<sup>23</sup>, a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet ISO 26000 standardját, valamint a fenntarthatósági beszámolási standardokkal foglalkozó testületet<sup>24</sup>. **A főbb elvek között kiemeli, hogy a vállalkozás tevékenységének hatásait mind az előnyös, mind a hátrányos hatások tekintetében egyértelműen és elfogulatlanul be kell mutatni, hogy az érdekeltek valós képet kaphassanak a vállalkozásról.** A vállalkozásoknak azokat a lényeges információkat kell bemutatniuk, melyek fontosak a fejlődésük, teljesítményük, helyzetük és hatásuk szempontjából. Az információk lényegességének szempontjából a következő tényezőket kell figyelembe venniük (Európai Parlament és Tanács 2014):

- Üzleti modell, stratégia, legfőbb kockázatok
- Fő ágazati kérdések
- Az érdekelt felek elvárásai
- A tevékenység hatása
- Közpolitikai és szabályozási tényezők

Azt, hogy mit tekintenek lényegesnek, rendszeres időközönként felül kell vizsgálni. A felülvizsgálatot azoknak a vállalkozásoknak kell a leggyakrabban elvégezniük, amelyek dinamikusan fejlődnek, innovatívak, vagy módosítják az üzleti modelljüket. Az információkat a tárgyilagosság, elfogulatlanság és érthetőség elvei mentén kell bemutatni. Az érdekeltek igényeit figyelembe véve kell bemutatni az

---

<sup>21</sup> Global Reporting Initiative – GRI

<sup>22</sup> Integrated Report Framework – IIRC

<sup>23</sup> Climate Disclosure Standards Board – CDSB

<sup>24</sup> Sustainability Accounting Standard Board – SASB

információkat, úgy, hogy minden rendelkezésre álló és megbízható adatforrást fel kell használni. **Az érdekelteket nem lehet félrevezetni** valótlanítások közlésével, lényeges információk elhallgatásával, illetve lényegtelen információk közzétételével. **A nem pénzügyi beszámolóban mennyiségi és minőségi információkat is közzé kell tenni**, a minőségi információk segítségével be kell mutatni a beszámolóban található információk kapcsolódási pontjait a hosszútávú stratégiához, főbb kockázatokhoz és a vállalkozás politikáihoz. Az iránymutatás bátorítja a vállalkozásokat arra, hogy ne csak saját nemzeti nyelvükön tegyék közzé a beszámolót, hanem egy *„elterjedt üzleti nyelven is”* (Európai Bizottság 2017, p. 7.), valamint, hogy grafikonok, diagramok és ábrák segítségével segítsék elő az információk átláthatóságát. **A dokumentum a fő elvek közé sorolja még az átfogó, de tömör közlést, a stratégiai és előretekintő jelleget, az érdekeltek központba állítását, valamint az összhangot és koherenciát.**

A nem pénzügyi beszámoló tartalmát illetően is több pontot emel ki az iránymutatás. A vállalkozásoknak tömören be kell mutatniuk az üzleti modelljüket, kitérve az üzleti környezetükre, a szervezeti felépítésükre, a működésük szerinti piacokra, a célkitűzéseikre és stratégiájukra, valamint mindazon tényezőkre és tendenciákra, amelyek hatással lehetnek a későbbi fejlődésükre, valamint a tárgyév során bekövetkezett lényeges változásokat. Az iránymutatás kiemeli, hogy: *„a vállalkozásoknak kerülniük kell az olyan lényegtelen reklámjellegű, illetve törekvéseket bemutató közzétételt, amelyek elterelik a figyelmet a lényeges információkról”* (Európai Bizottság 2017, p. 10.). A vállalkozásoknak be kell mutatniuk a nem pénzügyi beszámolóban bemutatott témákkal kapcsolatos politikákat, kockázatkezelési folyamatokat és az eredményeket, valamint az ezekhez tartozó átvilágítási eljárásokat. Az iránymutatás kimondja, hogy *„a vállalkozásoknak lényeges információkat kell közölniük a végrehajtott átvilágítási eljárásokról, ideértve – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – a beszállítókra és az alvállalkozói láncokra vonatkozó információkat is (Európai Bizottság 2017, p. 11.)”* Ha a vállalkozásnak nincs az adott területekhez kapcsolódóan kidolgozott politikája, akkor annak hiányát meg kell indokolnia, és a szükséges információkat a politikák hiányában is be kell mutatni a beszámolóban.

**Az eredmények tekintetében a vállalkozásoknak be kell mutatniuk a pénzügyi és nem pénzügyi eredményeiket, illetve az azok közti rövid és hosszú távú kapcsolatot.** Minden olyan eredményt közzé kell tenniük, amelyek segítik az

érdekelteket a vállalkozás előrehaladásának értékelésében, illetve a vállalkozások és ágazatok közti összehasonlításában. Az iránymutatás szerint a vállalkozásoknak a legfőbb kockázataikkal és azok kezelésével kapcsolatban az alábbiakat kell bemutatniuk:

A műveleteikhez, termékeikhez, szolgáltatásaikhoz, üzleti modelljükhöz, pénzügyi teljesítményükhöz ellátási és alvállalkozói láncukhoz, üzleti kapcsolataikhoz valamint tevékenységük egyéb szempontjaihoz kapcsolódó (Európai Parlament és Tanács 2014):

- legfőbb kockázatokat (rövid, közép és hosszú távú kockázatokat),
- a kockázatok kezelését,
- a kockázatok mérséklését,
- a kockázatazonosítási eljárásaikat,
- a kockázatértékelési eljárásaikat,
- a kockázatokkal kapcsolatos tárgyév során bekövetkezett lényeges változásokat,

attól függetlenül, hogy a kockázatok a saját döntéseikből és intézkedéseikből, illetve külső tényezőkből erednek-e.

**A lényeges teljesítménymutatók bemutatásával kapcsolatban elvárás, hogy ismert mutatószámokon alapuló, lényegi tájékoztatást nyújtsanak az érintetteknek.** A teljesítménymutatók segítségével érthetővé kell tenni a vállalkozás fejlődését, teljesítményét, helyzetét, valamint tevékenységeinek hatását. A vállalkozásról valós képet kell tükrözniük az általános, ágazati, valamint vállalkozásspecifikus fő teljesítménymutatók alapján. A fő teljesítménymutatókat szöveges értelmezésekkel, elemzésekkel lehet kibővíteni, a célból, hogy az érintettek jobban megértsék azokat. **A megfelelően bemutatott teljesítménymutatók javítják a közzététel relevanciáját, hasznosságát, és növelik az átláthatóságot.** Az iránymutatás kibontja a 2014/95/EU irányelvben bemutatott tematikus szempontokat, és példákat is ad arra vonatkozóan, hogy a vállalkozásoknak milyen tényezőkről kell beszámolniuk a nem pénzügyi beszámolójukban. Az alábbiakban ezeket mutatjuk be, témák szerint csoportosítva.



A környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatban a vállalkozásoknak releváns információkat kell közzétenniük a „műveletei tényleges és potenciális környezeti hatásairól, valamint arról, hogy a jelenlegi és várható környezetvédelmi kérdések hogyan érinthetik a vállalkozás fejlődését, teljesítményét vagy helyzetét” (Európai Bizottság 2017, p. 14.):

- a környezetszennyezés megelőzését és csökkentését,
- az energiafelhasználás környezeti hatását,
- a közvetlen és közvetett légköri kibocsátásokat,
- a természeti erőforrások (pl. víz, föld) hasznosítását és védelmét, valamint a biológiai sokféleséghez kapcsolódó védelmét,
- hulladékgazdálkodását,
- a termékek, illetve szolgáltatások szállításából, felhasználásából és ártalmatlításából eredő környezeti hatásokat,
- zöld termékek fejlesztését.

A vállalkozásoknak a társadalmi és foglalkozási kérdésekkel kapcsolatban az alábbi lényeges információk közzététele az elvárás (Európai Parlament és Tanács 2014):

- a Nemzetközi Munkaügyi Szervezet alapvető egyezményeinek végrehajtása
- a sokféleségi kérdések, többek között a nemi sokféleség, valamint az egyenlő bánásmód a foglalkoztatás és a munkavégzés terén (ideértve az életkori, nemi, szexuális irányultsági, vallási, fogyatékosági, etnikai és egyéb releváns szempontok)
- a foglalkoztatási kérdések, ideértve a munkavállalói konzultációt és/vagy szerepvállalást, valamint a foglalkoztatás és munkavégzés körülményei
- szakszervezeti kapcsolatok, ideértve a szakszervezeti jogok tiszteletben tartása
- humántőke-menedzsment, ideértve a szervezetátalakítás irányítását, az életpálya-menedzselést és a foglalkoztathatóságot, a javadalmazási rendszert és képzést
- munkahelyi egészség és biztonság kérdései
- fogyasztói kapcsolatok, ideértve a fogyasztók elégedettségét, a termékek elérhetőségét, valamint azokat a hibásan működő termékeket, amelyek hatással lehetnek a fogyasztók biztonságára

- a kiszolgáltatott fogyasztókat érő hatások
- felelős marketing és kutatás
- közösségi kapcsolatok, ideértve a helyi közösségek társadalmi és gazdasági fejlődését is

Az emberi jogok tiszteletben tartásával kapcsolatban az alábbi tényezőket kell bemutatniuk (Európai Parlament és Tanács 2014):

- az emberi jogok tiszteletben tartásával kapcsolatos kötelezettségvállalását
- az emberi jogok tekintetében a vezetésével, munkavállalóival és üzleti partnerivel szemben támasztott elvárásokat
- az alapvető munkaügyi normákat

Ezen a területen a vállalkozás nemcsak a saját tevékenységét, hanem az ellátási láncához tartozó más vállalkozásokkal kötött szerződéseiben hogyan kezeli az emberi jogokat.

A korrupció elleni küzdelmet és a megvesztegetést érintő kérdések során a vállalkozásoknak az alábbiakra kell kitérniük (Európai Parlament és Tanács 2014):

- korrupcióellenes politikák, eljárások és standardok
- a korrupcióval összefüggő kockázatkezelés kritériumai
- a korrupció és a vesztegetés megelőzésére irányuló belső kontrollfolyamatok és erőforrások
- a megfelelő képzésben részesült munkavállalók
- a visszaélések bejelentésére szolgáló mechanizmusok alkalmazása
- a versenyellenes magatartással kapcsolatos folyamatban lévő vagy lezárt jogi eljárások száma.

Az iránymutatás konkrétan nevesít egyéb tényezőket, melyekről a vállalkozásoknak be kell számolniuk, ezek az alábbiak (Európai Parlament és Tanács 2014):

- Ellátási láncok: olyan az ellátási láncsal kapcsolatos tényezőket kell bemutatni, melyek hatással vannak a vállalkozás fejlődésére, teljesítményére, helyzetére, hatásaira.

- Konfliktusövezetből származó ásványok: „*A vállalkozásokkal szemben – indokolt esetben és az arányosságra is figyelemmel – elvárás, hogy tegyenek közzé releváns információkat az annak érdekében végzett átvilágításról, hogy biztosítsák a konfliktusok által érintett vagy nagy kockázatot jelentő térségekből származó ón, tantál, volfrám és arany felelősségteljes ellátási láncát*” (Európai Bizottság 2017, p. 18.).

Általános elvárás, hogy a fenti témákról a vállalkozás „*világos, valós és átfogó képet adjon, valamint, hogy minden lényeges szempontra terjedjen ki*” (Európai Bizottság 2017, p. 14.). Az iránymutatás szerint a vállalkozások bármely széles körben elismert nemzeti, uniós vagy nemzetközi keretrendszert használhatják ahhoz, hogy bemutassák a nem pénzügyi információikat. Bármely beszámolási keretet illetve kereteket választja a vállalkozás, azokat meg kell neveznie.

**Véleményünk szerint azáltal, hogy a szabályozás az alkalmazható nem pénzügyi közzétételi standardokkal kapcsolatban ilyen megengedő, pont az irányelv egyik elve ellen vét, hiszen ezzel megnehezítik az érintettek számára az egyes vállalkozások jelentéseinek összehasonlítását. A továbbiakban az irányelv személyi hatályát mutatjuk be.**

### 2.3.3. Személyi hatály

Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy az Európai Bizottság 2014/95/EU irányelve szerint mely vállalkozásoknak kell nem pénzügyi jelentést készítenie.

A 3. oldal 14. bekezdése szerint:

*„Ezeknek a nem pénzügyi információk közzétételére vonatkozó kötelezettségeknek a hatályát a munkavállalók átlagos létszámára, a mérlegfőösszegre és a nettó árbevételre tekintettel kell meghatározni. Gazdálkodó egységnek minősülő anyavállalkozásaira kell alkalmazni, amelyek munkavállalóinak átlagos létszáma – csoport esetében összevont alapon – meghaladja az 500 főt. Ez nem akadályozhatja meg a tagállamokat abban, hogy az ezen irányelv hatálya alá tartozó vállalkozásokon kívül más vállalkozások és csoportok vonatkozásában is előírják a nem pénzügyi információk közzétételét”* (Európai Parlament és Tanács 2014, 3. o.).

A fenti szöveg azonban csak a preambulum, azaz a magyarázat része. A jogszabály pontos szövege a 4. oldalon, a 19. a cikk szerint az alábbi:

*„Azon közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységnek minősülő nagyvállalkozásoknak, amelyek mérlegfordulónapjukon túllépik az adott üzleti évben foglalkoztatottak átlagos létszámára vonatkozóan 500 főt előíró kritériumot, a vezetés beszámolójába bele kell foglalniuk a vállalkozás fejlődésének, teljesítményének, helyzetének és tevékenységei hatásának megértéséhez szükséges mértékben legalább az alábbi, környezetvédelmi, szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetés kérdéseire vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást”* (Európai Parlament és Tanács 2014, 4. o.).

Az alábbiakban azt mutatjuk be, hogy kik a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók az irányelvben hivatkozott európai uniós szabályozás alapján.

*„Közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységek:*

*a) amelyekre valamely tagállam joga az irányadó, és amelyeknek átruházható értékpapírjait valamelyik tagállamnak szabályozott piacára bevezették;*

*b) amelyek a hitelintézetek tevékenységének megkezdéséről és folytatásáról szóló, 2006. június 14-i 2006/48/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv 1. pontjában meghatározott hitelintézetek*

*c) a biztosítóintézetek*

*d) amelyeket a tagállamok a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó egységnek nyilvánítanak, például olyan vállalkozások, amelyek a tevékenységük természete, méretük vagy alkalmazottaik száma miatt a közérdek szempontjából jelentősek” (Európai Parlament és Tanács 2013, 16.o.).*

**A fentiek alapján tehát az egyes tagállamoknak lehetősége van a d) pont alapján bővíteni a szabályozás személyi hatályát. A következő fejezetben azonban bemutatjuk, hogy az irányelv magyar jogrendbe való beépítésekor pont ennek ellenkezője történt meg, ugyanis a magyar jogszabályalkotók szűkítették a nem pénzügyi beszámolásra kötelezettek körét. Először azonban a tartalmi előírások magyar szabályozásban való meghatározását mutatjuk be.**

#### **2.3.4. A nem pénzügyi közzététel magyar szabályozása**

Olvasva az irányelv, a hozzá kapcsolódó módszertani útmutató és a magyar számviteli törvény szövegét, arra a megállapításra jutottunk, hogy az objektív összehasonlíthatóság biztosítása érdekében használnunk kell egy jól megragadható tétellistát. Az elemzés elvégzéséhez Dumitru et al. (2017) által alkalmazott tétellistát fogjuk használni, mivel ez a lista jól ráilleszthető a módszertani iránymutatás szövegére (1. táblázat), így tudjuk csökkenteni a szövegértelmezés szubjektivitását, hiszen az egyes tételek magyarázata nyilvánosan elérhető az Európai Unió nyelvein a módszertani útmutatóban.

**Megfigyelhető, hogy a számviteli törvényben már az irányelv hatálybalépése előtt is előírásra kerültek egyes környezeti és foglalkoztatási kérdések a kiegészítő melléklet, valamint az üzleti jelentés kötelező elemeiként (2. táblázat). A számviteli törvény 94. § (3) bekezdése is szól a környezetvédelemmel és veszélyes hulladékokkal kapcsolatos információk kiegészítő mellékletben való közzétételéről. A 95. § egyes bekezdései pedig az üzleti jelentés tartalmaként írják elő az egyes környezetvédelmi**

tényezők és egyéb kulcsfontosságú nem pénzügyi jellegű teljesítménymutató közlését (Böcskei 2015).

Valamint a 95/B § által szabályozott vállalatirányítási nyilatkozat is előírt egyes sokszínűségi politikákkal kapcsolatos iránymutatásokat, azonban azokat csak a gazdálkodó legfőbb irányító testületeivel kapcsolatban fogalmazza meg, míg az irányelv már a teljes foglalkoztatotti körre vonatkozóan írja elő ezeket.

**A társadalmi és etikai ügyek bemutatása azonban az irányelv alapján újonnan került be a számviteli törvénybe<sup>25</sup>, így azok kötelező szerepeltetése a vállalati jelentésekben új kihívást jelent a nem pénzügyi jelentéstételre kötelezettek számára.** Bár sem az irányelv, sem a számviteli törvény nem részletezi a bemutatandó témaköröket, mégis előírják a környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartására vonatkozó, korrupció- és megvesztegetés ellenes politikák eredményeinek bemutatását a vállalkozásoknak<sup>26</sup>. Véleményünk szerint ezen eredményeket részletezi az Európai Bizottság módszertani útmutatója (2. táblázat).

Összefoglalva tehát elmondható, hogy a vállalkozások abban az esetben is megfelelhetnek a jogszabályi előírásoknak a nem pénzügyi jelentések tartalmát illetően, ha nem valamelyik nemzetközi nem pénzügyi beszámolási standardot követik, hanem a fent említett módszertani útmutatót.

---

<sup>25</sup> 95/C §

<sup>26</sup> Sztv. 95/C § (2) bekezdés c) pontja, valamint az EI 19a cikk (1) bekezdés c) pontja

## 2. táblázat Társadalmi, környezeti és etikai tételek megjelenése a szabályozásban

Dumitru et al. (2017)	2014/95/EU irányelv	EB módszertani útmutatója	Számviteli törvény
I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok	19a cikk (1) bekezdés	4.1. fejezet	95/C § (2) bekezdés
1. Üzleti modell – rövid leírás	19a cikk (1) bekezdés a) pont	4.1. fejezet a) pontja	95/C § (2) bekezdés a) pontja
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetésellenes politikák	19a cikk (1) bekezdés b) pont	4.2. fejezet	95. § (4) bekezdés e) pontja és 95. § (5) bekezdés és 95/C § (2) bekezdés b) pontja
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők	19a cikk (1) bekezdés d) pont	4.4. fejezet	95/C § (2) bekezdés d) pontja
4. Nem pénzügyi KPI-k	19a cikk (1) bekezdés e) pont	4.5. fejezet	95. § (3) bekezdés
II. Környezeti ügyek/tényezők	19a cikk (1) bekezdés	4.6. fejezet a) pontja	94. § (1-3) bekezdés
1. Környezetre gyakorolt hatások		4.6. fejezet a) pontja	95. § (5) bekezdés
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások		4.6. fejezet a) pontja	94. § (2) bekezdés
3. Megújuló energia használata		4.6. fejezet a) pontja	
4. Nem megújuló energia használata		4.6. fejezet a) pontja	
5. Üvegházhatású gáz kibocsátás		4.6. fejezet a) pontja	
6. Víz kivét		4.6. fejezet a) pontja	
7. Légszennyezés		4.6. fejezet a) pontja	
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek	19a cikk (1) bekezdés	4.6. fejezet b) pontja	95/C § (1) bekezdés
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések		4.6. fejezet b) pontja	
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása		4.6. fejezet b) pontja	
3. Munkakörülmények		4.6. fejezet b) pontja	
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása		4.6. fejezet b) pontja	
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása		4.6. fejezet b) pontja	
6. Munkahelyi biztonság és egészség		4.6. fejezet b) pontja	
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel		4.6. fejezet b) pontja	
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések		4.6. fejezet b) pontja	
IV. Etikai ügyek	19a cikk (1) bekezdés	4.6. fejezet c) pontja	95/C § (1) bekezdés
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök		4.6. fejezet c) pontja	

Forrás: Saját szerkesztés

**A fentiek alapján tehát megállapítható, hogy a számviteli törvényben megadott tartalmi követelmények lefedik az irányelvben megadott tartalmi témaköröket.**

Ahogy azonban már korábban említettük a magyar szabályozás szűkíti az irányelvhez képest a nem pénzügyi beszámolásra kötelezettek körét. Ugyanis a 2000. évi C. tv. 95/C. § (1) szerint:

*„Az a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak minősülő vállalkozás, amelynél*

*a) az üzleti évet megelőző két – egymást követő – üzleti évben a mérleg fordulónapján a következő három mutatóérték közül bármelyik kettő meghaladta az alábbi határértéket:*

*aa) a mérlegfőösszeg a 6000 millió forintot,*

*ab) az éves nettó árbevétel a 12000 millió forintot,*

*ac) az üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma a 250 főt, és*

*b) az adott üzleti évben átlagosan foglalkoztatottak száma meghaladja az 500 főt,*

*– a környezetvédelmi, a szociális és foglalkoztatási kérdésekre, az emberi jogok tiszteletben tartására, a korrupció elleni küzdelemre és a megvesztegetésre vonatkozó információkat tartalmazó nem pénzügyi kimutatást tesz közzé.”<sup>27</sup>*

**Azaz az irányelvben foglaltakkal ellentétesen méretkritériumot nem további vállalatok bevonására használnak, hanem tovább szűkítik a közzétételre kötelezettek körét. Véleményünk szerint ez ellentétes az Európai Bizottság szabályozásával.**

Kutatói szempontból nehézséget okoz a magyar jogszabályok értelmezése a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók köréről. Pedig a szabályozás hatásának vizsgálatához a magyar vállalkozások beszámolási gyakorlatára elengedhetetlenül szükséges, hogy pontosan meg tudjuk határozni, a szabályozás mely vállalkozásokra vonatkozik, és melyekre nem.

---

<sup>27</sup> 2000. évi C. tv. <https://net.jogtar.hu/> jogszabálygyűjteményből Letöltve: 2020.01.10



A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó fogalma a magyar jogszabályokban több helyen is megjelenik. A számviteli törvény megadja, hogy melyik jogszabályban található meghatározást alkalmazza a fent nevezett gazdálkodói kör meghatározására. Ez a 2007. évi LXXV. törvény a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről, amelynek vonatkozó részét<sup>28</sup>, valamint az abban található többi törvényi hivatkozást az alábbiakban részletezzük. A teljeskörű felmérés biztosítása érdekében a teljes magyar jogszabálygyűjteményt tartalmazó online elérhető Jogtárat használtuk, amelyben szabadszavas keresővel azonosítottuk be az összes vonatkozó szabályozást<sup>29</sup>. A 2007. évi LXXV. törvény a Magyar Könyvvizsgálói Kamaráról, a könyvvizsgálói tevékenységről, valamint a könyvvizsgálói közfelügyeletről szerint:

*„2. § 19. Közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó:*

*a) az a gazdálkodó, amelynek átruházható értékpapírjait az Európai Gazdasági Térség valamely államának szabályozott piacán kereskedésre befogadták,*

*b) minden olyan, az a) pont hatálya alá nem tartozó gazdálkodó, amelyet jogszabály közérdeklődésre számot tartónak minősít.” (hatályos 2007.06.26-tól)*

A 2013. évi CCXXXVII. törvény a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szerint:

*„6. § 62. \* közérdeklődésre számot tartó hitelintézet: az e törvény szerinti hitelintézet, kivéve az MNB, az MFB Magyar Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság és a Magyar Export-Import Bank Zrt.;” (Beiktatva 2013.12.23-tól, de ekkor még évi 500 milliárd Ft mérlegfőösszeg fölött minden nyilvános részvénytársasági formában működő hitelintézetre vonatkozott. A jelenlegi szöveg 2015.07.07-től hatályos)*

A 2014. évi LXXXVIII. törvény a biztosítási tevékenységről szerint:

*„4.§ (1) bek. 65. \* közérdeklődésre számot tartó biztosító és viszontbiztosító: az e törvény szerinti biztosító és viszontbiztosító, kivéve a hatodik rész hatálya alá tartozó kisbiztosító és a kölcsönös biztosító egyesület „(a szabályozás él 2014.12.22-től, de ekkor még évi 1,5 milliárd Ft bruttó díjbevétel fölött*

---

<sup>28</sup> 2007. évi LXXV. törvény 2. § 19. pontjában meghatározott fogalom

<sup>29</sup> <https://net.jogtar.hu/> Letöltve: 2020.03.01.

*minden nyilvános biztosítóra vonatkozott. A jelenlegi szöveg 2016.01.02-től hatályos)*

A 2001. évi CXX. törvény a tőkepiacról szerint:

*„62. § \* (1) Közérdeklődésre számot tartó kibocsátónak minősül a szabályozott piacra bevezetett értékpapír kibocsátója.” (2007.12.01-től szabályozza, de ekkor még definíciót nem tartalmaz. A definíció hatályos 2012.01.01-től)*

A 2007. évi CXXXVIII. törvény a befektetési vállalkozásokról és az árutőzsdei szolgáltatókról, valamint az általuk végezhető tevékenységek szabályairól szerint:

*„4.§. (2) bek. 100.\* közérdeklődésre számot tartó befektetési vállalkozás: az e törvény hatálya alá tartozó befektetési vállalkozás, ide nem értve a 3. §-ban meghatározottakat ...*

*3. § (1)\* A 8. §, a 13. §, a 17. § (3)-(5) bekezdése, a 20/A-20/B. §, a 22. §, a 24-24/G. §, a 26/A. §, a 27-31. §, a 37-39. §, a 97-107. §, a 110/A-110/Q. §, a 121. §, a 123. § (8)-(9) bekezdése, a 123/A. §, a 124-141. §, a 155-170. § és a 172-175. § kivételével a befektetési vállalkozásra előírt rendelkezéseket kell alkalmazni a Magyar Nemzeti Banknak (a továbbiakban: MNB) az MNB tv.-ben meghatározott alapvető feladatain kívül végzett befektetési szolgáltatási tevékenységére és kiegészítő szolgáltatás nyújtására.” (A törvényben szerepel 2014.01.01-től de ekkor még évi 500 milliárd Ft mérlegfőösszeg fölött minden nyilvános részvénytársaságra vonatkozott. A jelenlegi szöveg 2015.07.07-től hatályos)*

**A fentiekből látható, hogy nincs egyszerű helyzetben a kutató, ha a fenti jogszabályok alapján értékelné a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók körét.**

Ezért a jogszabályokon kívül jogértelmezéseket is kerestünk. A Magyar Könyvvizsgáló Kamara álláspontja szerint<sup>30</sup>:

*„A MFB Magyar Fejlesztési Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság és a Magyar Export-Import Bank Zártkörűen Működő Részvénytársaság a Hpt. és a Hitelintézetek Felügyelete Irányelv alapján ... nem minősül közérdeklődésre számot tartó hitelintézetnek ... ugyanakkor ezen intézmények tőzsdén jegyzett volta miatt közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak minősülnek.”*

---

<sup>30</sup>[https://mkvk.hu/hu/szervezet/tagozatok/ptt/tagozatihirek/kozerdeklodes\\_rotacio\\_szolgalatasok\\_20181105](https://mkvk.hu/hu/szervezet/tagozatok/ptt/tagozatihirek/kozerdeklodes_rotacio_szolgalatasok_20181105) letöltve 2020.03.10.

A kamarával ellentétes álláspontot fogalmaz meg a Denkstatt nemzetközi tanácsadó ügynökség. Véleményük szerint az MNB, MFB és az EXIM Bank nem tartozik a fogalom hatálya alá.<sup>31</sup> Mivel a jogértelmezéseket is egymásnak ellentmondónak találtuk, ezért megvizsgáltuk a jogértelmezés általános elveit, és Trócsányi – Schanda (2014) alapján az alábbi megállapításokat tesszük.

**A fent idézett jogszabályok a jogalkotási hierarchia azonos szintjén állnak, azonban tartalmuk némileg ellentmond egymásnak.** Hangsúlyozzuk, hogy a jogértelmezésre a bíróságok és az Alkotmánybíróság jogosult elsősorban, azonban a jogalkalmazóknak is értelmezni kell munkájuk során az adott jogszabályokat, és ez alapján kell meghozni döntéseiket. Azonos szintű jogszabályok ellentmondásainak értelmezésénél két jogelv alakult ki (Trócsányi – Schanda 2014):

- A) „*lex specialis derogat legi generali*”, tehát a speciális szabály lerontja az általános szabályt. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy ha létezik speciális szabály, akkor az általános helyett azt kell alkalmazni.
- B) „*lex posterior derogat legi priori*”, tehát a későbbi jogszabály lerontja a korábbi. Ez úgy értelmezendő, hogy a későbbi jogszabályok pontosítják, konkretizálják a hatályon kívül nem helyezett korábbi jogszabályt.

A fenti jogelvek szerint az alábbi következtetésekre jutottunk. **Ezeknek a jogszabályoknak az összevetéséből az következik, hogy a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodó fogalma nem egzakt, azt mindig abból a szempontból kell értelmezni, amit az adott jogszabály szabályoz.** Például a könyvvizsgálói tevékenység szempontjából a tágabb személyi hatályt kell irányadónak tekinteni (erre az álláspontra helyezkedik a Könyvvizsgálói Kamara is). **Véleményünk szerint azonban a nem pénzügyi jelentés szempontjait az ágazati jogszabályok, mint speciális szabályok alapján kell megítélni.** A hitelintézeti, a biztosítási, a tőkepiaci jogviszonyokat szabályozó törvény szerint az ott nevesített kivételek, mint speciális szabály, biztosan nem tartoznak az általános fogalom hatálya alá. A jogalkotó kifejezett szándékát mutatja, hogy az MNB-t, az MFB-t, az EXIM Bankot, kisbiztosítókat, kölcsönös biztosítóegyesületeket kivételként nevesíti. **Álláspontunk szerint ez azt jelenti, hogy a hitelintézeti, biztosítói és tőkepiaci szereplők esetében nem lehet a kivételként**

---

<sup>31</sup> <https://denkstatt.eu/szolgalatasaink/nem-penzugyi-jelentesek/?lang=hu> Letöltve: 2020. március. 8.

**nevesített szervezeteket közérdeklődésre számot tartó gazdálkodónak tekinteni** (Lex specialis ... elv szerint). **Az időbeli hatály vizsgálata is a fenti állításunkat támasztja alá.** A jogalkotó – mint fentebb megjelöltük – 2007 után, az idő előrehaladtával egyre pontosította a definíciót, kivételeket állapított meg. Tehát a későbbi ágazati jogszabályok „lerontják” a 2007. évi LXXV. törvényben megfogalmazott általános definíciót, pontosítják, kivételeket állapítanak meg (Lex posterior ... elv szerint)<sup>32</sup>. Végül megjegyezzük, hogy a koronavírussal összefüggő 2020. évi (legfrissebb) jogalkotás a beszámoló közzétételére általában halasztást engedett, azonban ez nem vonatkozott a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók beszámolóira<sup>33</sup>.

A következő fejezetben a nem pénzügyi közzététel gyakorlatát vizsgáló nemzetközi kutatásokat ismertetjük.

---

<sup>32</sup> Egyébként a 2007 utáni jogalkotás a taxatív beiktatott kivételek ellenére szélesítette a személyi hatályt, hiszen eltörölte a korábbi, viszonylag magas árbevételi, illetve mérlegfőösszeg minimum kritériumot.

<sup>33</sup> 2020. évi LVIII tv. 42 § Letöltve: 2021.01.24.

### 3. Nemzetközi felmérések tapasztalatai

A szakirodalom feldolgozása során külön hangsúlyt fektettünk azon kutatások feltérképezésére, amelyek kifejezetten a vállalatok nem pénzügyi közzétételi gyakorlatát vizsgálták. Több szempont szerint csoportosítottuk a feldolgozott cikkeket. Külön gyűjtöttük azokat, amelyek az empirikus kutatásunk **módszertani megalapozását** segítették elő. Egy másik csoportot alkottak a **szakszókincs** széles körű feltérképezését elősegítő írások (lásd. 1.2. fejezet). Kiemelten kerestük a nem pénzügyi jelentések **minőségét, hitelességét, illetve formáját** vizsgáló kutatásokat, valamint kitüntetett figyelmet fordítottunk arra, hogy az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok miként jelennek meg az egyes vizsgálatokban. Természetesen a fenti csoportok között vannak átfedések.

#### 3.1. A nemzetközi kutatásokban használt módszertan feltérképezése

Módszertani szempontból vizsgálva azokat a kutatásokat kerestük, amelyek alkalmasak a nem pénzügyi közzététel (NPK) felmérésére, és amelyek reprodukálhatók a magyar gyakorlat vizsgálatára. Egyes kutatások a tartalomelemzés mellett leíró statisztikai eszközöket használtak. Néhány kutatásban pedig a tartalomelemzés helyett külső forrásból (pl. értékelő ügynökségek) megismert mutatószámot alkalmaztak a közzétételi intenzitás leírására. Az alábbiakban az általunk feldolgozott nemzetközi kutatásokat mutatjuk be.

Számos tanulmány vizsgálta a vállalkozások beszámolási gyakorlatát, az irányelvnek való megfelelést, valamint az új szabályozás lehetséges hatásait előre tekintő jelleggel – már a hatálybalépés előtti évekre vonatkozóan is. Dumitru et al. (2017) Lengyelországban és Romániában térképezték fel a vállalati beszámolási gyakorlatot az irányelv rendelkezéseit alapul véve. Kutatásuk fókuszában a hatálybalépés előtti nem pénzügyi közzétételek minősége állt. Mintájuk 20 lengyel és 20 román tőzsdén jegyzett társaságból állt, amelyek köréből kizárták a pénzügyi intézményeket, mint például a bankokat, befektetési alapokat stb. Vizsgálták a 2014-es üzleti évre vonatkozó éves beszámolókat a hozzájuk tartozó üzleti jelentéssel, illetve az integrált jelentéseket. **Tartalomelemzést használtak, amely során a vizsgált tételek listáját az irányelv és a hozzá kapcsolódó – már említett – módszertani útmutató alapján készítették el.** Összefüggést találtak a közzététel minősége és olyan tényezők között, mint a helyi intézményi jellemzők, a tulajdonosi szerkezet, az iparág és a könyvvizsgáló kiléte. **A**

**tételeket közzétették, ezzel más kutatók számára is lehetővé tették hasonló elemzés elvégzését, más mintán vagy sokaságon.**

Hoffmann, Dietsche és Hobelsberger (2018) a német tőzsdén jegyzett társaságok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatát tanulmányozták, összehasonlítva a jelentések minőségét az irányelv követelményeivel. Jelentésrangsorolási módszertant használtak, amelyhez az adatokat az IÖW (Institut für ökologische Wirtschaftsforschung) adatbázisából tudták letölteni. Eredményeik azt mutatják, hogy a fenntarthatósággal kapcsolatos információk minősége és mélysége nagyobb abban az esetben, ha a vállalkozás külön közzétett nem pénzügyi jelentésben adja közre ESG-információit, mint amikor az üzleti jelentésben teszik meg ugyanezt. Ezt a módszertant azért nem tudtuk használni, mert nincs tudomásunk, illetve hozzáférésünk hasonló adatbázishoz, amely a magyar vállalatok nem pénzügyi közzétételét dolgozza fel.

Venturelli et al. (2017) a nem pénzügyi közzététel szintjét vizsgálták Olaszországban. 223 olasz nagyvállalatot vizsgáltak meg, manuális tartalomelemzést végezve, a vizsgált tételek listáját az EI alapján készítették el. Öt kategóriát alkottak (üzleti modell, fenntarthatósági politikák, fenntarthatósági kockázatok, legfontosabb teljesítménymutatók és sokszínűség). Az általuk használt tartalomelemzést azért nem tudtuk volna alkalmazni, mert csak a vizsgált kategóriákat adták meg, a jelentésekben keresett tételeket nem. A tartalomelemzést követően minden vállalkozáshoz rendeltek egy nem pénzügyi információs pontszámot<sup>34</sup>, amely lehetőséget teremtett számukra regressziós modell alkalmazására. Független változóként használtak vállalati méretre utaló változót, valamint dummy változókat, mint például a jelentés könyvvizsgálattal való alátámasztottságát. **Írásuk megerősíti a szabályozás szerepét a nem pénzügyi közzététel intenzitásának javításában.** Az intenzitás alatt nem csak a közölt információk mennyiségét értjük, hanem egy olyan komplex mérőszámot, mely az információk közlési formáját (szöveg, adat, grafikon, stb.) is figyelembe veszi.

Matuszak és Róžańska (2017) tartalomelemzéssel és rangsorolással vizsgálták a lengyel vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR)<sup>35</sup> jelentésének mértékét és minőségét, valamint az irányelvnek való megfelelésüket. Mintájukban 150, a varsói tőzsdén jegyzett vállalat szerepel. Nemcsak az éves jelentésekre és a CSR-jelentésekre

---

<sup>34</sup> NFI Score

<sup>35</sup> Corporate Social Responsibility– CSR

összpontosítottak, hanem a vállalatok honlapjaira is. Öt kategóriát alkottak (környezetvédelem, munkaügyi gyakorlatok, emberi jogok, a korrupcióellenes közösségi szerepvállalás), majd kialakítottak egy minősítési skálát. Nem tették közzé az általuk keresett tételek listáját, csak kategóriákat, emiatt módszertanuk nem reprodukálható a magyar sokaságon. Eredményeik azt mutatják, hogy a jelentések többsége nem felelt meg az irányelvnek. **Következtetésük az, hogy az irányelvnek növelnie kell a nem pénzügyi közzététel intenzitását a lengyel tőzsdén jegyzett társaságok körében.**

Peršić és Lahorka (2018) értékelték a nem pénzügyi jelentésekben közzétett társadalmi információk minőségét Horvátországban. Mintájukat olyan horvát cégek alkották, amelyeknek több mint 400 alkalmazottjuk van, és jelentéseik online elérhetőek voltak a 2014-es üzleti évről. Tartalomelemzést használtak, amely során 38 jelentést vizsgáltak meg a társadalmi információkra összpontosítva a GRI G4 irányelvek társadalmi kategóriája alapján (emberi jogok, munkaerő, közösség, termék). Az általuk használt módszertant két okból vetették el. Egyrészt a mi célunk a teljes NPK vizsgálata, nem csak a társadalmi aspektusé, másrészt a tételek listája ebben az esetben sem volt elérhető. Eredményeik azt igazolják, hogy a horvát vállalatok bizonyos társadalmi információkat nyilvánosságra hoznak, de az információk megbízhatósága megkérdőjelezhető.

A kutatások sora az irányelv (EI) hatálybalépése után is folytatódott. Sierra-Garcia, Garcia-Benau és Bolas-Araya (2018) empirikus elemzést készített 34 spanyol vállalat nem pénzügyi beszámolásáról a 2016-os (az EI hatálybalépése előtt) és a 2017-es (az EI hatálybalépése után) üzleti évekre vonatkozóan. Tartalomelemzést is alkalmaztak, 5 kategóriát és 27 tételt alkottak az EI alapján. A tartalomelemzés alapján egy indexet<sup>36</sup> képezték melyet aztán függő változóként használtak egy regressziós modellben. A független változók a vállalati méret, a spanyol tőzsde iparági besorolása, valamint két dummy változó volt<sup>37</sup>. Összefüggést találtak az irányelvnek való megfelelés, valamint a vállalat mérete, az iparág és a jelentések formája között.

---

<sup>36</sup> NFSC: Non-Financial Statement Content

<sup>37</sup> Az egyi az, hogy van-e fenntarthatósági bizottsága a vállalatnak, a másik pedig az, hogy külön nem pénzügyi jelentést adnak-e ki.

Mion és Loza Adaui (2019) olasz és német vállalatok fenntarthatósági jelentésének minőségét elemezték. Bár tartalomelemzést alkalmaztak, módszerük eltér a fent említettektől. Kutatásuk fókuszában nem a közzétett információk tételes számbavétele állt. Elemzésük során azt vizsgálták a jelentések és a vállalatok honlapja alapján, hogy a közzétett fenntarthatósághoz kapcsolódó információk mennyire könnyen érhetőek el az érintettek számára, mennyire hitelesek, továbbá mennyire beágyazottak a vállalati stratégiába. Tanulmányukban egy húsz indikátorból álló listát közöltek a fenti területek vizsgálatának céljából. Eredményeik azt mutatják, hogy a vállalati méret és a jelentéstétel kötelezővé tétele jelentősen befolyásolja a fenntarthatósági jelentések minőségét<sup>38</sup>.

Az irányelv hatálybalépését követő kutatások elméleti hátterét a legtöbb szerző a legitimitáselméletre alapozza. Ugyanakkor egyes szerzők **a szabályozás hatására egységesedő nem pénzügyi beszámolási gyakorlatot** az intézményi közgazdaságtanból ismert **kényszerítő izomorfizmussal**<sup>39</sup> magyarázzák (Dumitru et al. 2017; Tiron-Tudor et al. 2019).

**Az általunk vizsgált kutatások közül a legtöbb esetben a szerzők első lépésben tartalomelemzést alkalmaztak, amely segítségével a vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitását ki tudták fejezni egy mutatószámban, amelyet aztán egy többváltozós statisztikai modellben használtak fel (3. táblázat). Ez megerősített minket abban, hogy a tartalomelemzés módszertana alkalmas a téma széleskörű vizsgálatára, továbbá alapot jelenthet egy többváltozós modell felállításához.**

---

<sup>38</sup> Sustainability Reporting Quality

<sup>39</sup> Angolul coercive isomorphism.



### 3. táblázat Nemzetközi felmérések módszertani összefoglalása

Szerzők	Vizsgált országok	Vizsgált üzleti év/ek	vizsgált cégek száma	Használt módszertan		Alkalmazott tétellista	Kategóriák/tételek száma	Kategóriák megnevezése
				kvalitatív eszközök	kvantitatív eszközök			
Dumitru et al. (2017)	Lengyelország és Románia	2014	40	tartalomelemzés – manuálisan	leíró statisztika	saját lista EI alapján	4/20	üzleti modell és politikák környezeti tényezők társadalmi tényezők etikai tényezők
Hoffmann et al. (2018)	Németország	2015 vagy 2016	500	jelentés rangsorolás – IÖW adatbázis alapján	leíró statisztika	IÖW	nem értelmezhető	nem értelmezhető
Venturelli et al. (2017)	Olaszország	2015	223	tartalomelemzés – manuálisan	regresszió	saját lista az EI alapján	5/34	üzleti modell fenntarthatósági politikák fenntarthatósági kockázatok legfontosabb teljesítménymutatók sokszínűség
Matuszak – Róžańska (2017)	Lengyelország	2015	150	tartalomelemzés – manuálisan	leíró statisztika	saját lista a lengyel számviteli törvény alapján	5/n.a.	környezeti tényezők munkaerő emberi jogok közösségi szerepvállalás korruptió elleni fellépés
Peršić – Lahorka (2018)	Horvátország	2014	38	tartalomelemzés – manuálisan	regresszió	GRI G4 társadalmi kategória	4/n.a.	emberi jogok munkaerő közösség, termék
Sierra-Garcia et al. (2018)	Spanyolország	2016 és 2017	34	tartalomelemzés – manuálisan	regresszió	szerzők saját listája az EI alapján	5/27	környezeti tényezők társadalmi tényezők alkalmazottakkal kapcsolatos ügyek emberi jogok, korruptió elleni fellépés
Mion – Loza Adauí (2019)	Olaszország és Németország	2017 és 2017	66	tartalomelemzés – manuálisan	regresszió	nem értelmezhető	nem értelmezhető	nem értelmezhető

*Forrás: Saját szerkesztés*

**A nemzetközi kutatások számbavétele során arra jutottunk, hogy a legtöbb nem pénzügyi közzétételt vizsgáló kutatásból kizárják a bankokat és biztosítókat** elsősorban az eltérő iparági sajátosságok miatt, egyes országokban pedig az eltérő szabályozási környezet miatt (Dumitru et al. 2017; Stolowy – Paugam 2018).

Kifejezetten a pénzügyi szektor nem pénzügyi közzétételét vizsgáló kutatást nem találtunk. Ugyanakkor a **zöld pénzügyek** (green finance) témaköre egy kifejezetten feltörekvő terület. Az ezen szektorhoz kapcsolódó szakirodalomban egy másik kutatási irány az uralkodó. Az általunk feldolgozott kutatásokban egy vagy több értékelő ügynökség adatbázisában található **ESG-pontszámokra**<sup>40</sup> építik elemzéseiket. Tommaso és Thornton (2020) az európai bankok körében végeztek elemzést, mely során az ESG pontszámok és a bankok értéke, valamint kockázatai között kerestek összefüggést. Buallay (2019) szintén az európai bankszektor vizsgálatát, 235 bank adataira építve. Az ESG pontszámok és a nyereségesség, illetve a piaci teljesítmény között kerestek kapcsolatot. Ezen vizsgálatok részletes ismertetésétől eltekintünk, ugyanis a magyar nem pénzügyi közzététel vizsgálatánál nem tudjuk ezeket hasznosítani. Ugyan van hozzáférésünk ESG-pontszámokat is közlő adatbázishoz<sup>41</sup>, azonban csak négy magyar vállalatról közölnek ESG-hez kapcsolódó információkat és adatokat. Ennek magyarázata a magyar tőkepiac, illetve a magyar cégek méretére vezethető vissza, ugyanis az értékelő ügynökségek és a tematikus indexek kínálatába általában csak közepes vagy magas piaci kapitalizációval rendelkező részvénytársaságok kerülnek be.

A fentiek is alátámasztják tehát, hogy a hazai nem pénzügyi közzététel vizsgálatához a tartalomelemzés módszertana alkalmas leginkább. Továbbá ki kell még emelnünk Ortas et al. (2015) kutatását, mely során különböző pénzügyi indikátorok és a vállalatok környezeti és fenntarthatósági jelentéstételi intenzitása közti kapcsolatot vizsgálták. Többváltozós modelljükhöz nem tartalomelemzéssel vagy külső adatbázisból állították elő a közzététellel kapcsolatos mutatószámot, hanem gyakorlatilag az egyes környezeti GRI-indikátorok közlését, illetve hiányát használták dummy változóknak.

---

<sup>40</sup> Environmental Social and Governance Score, lásd. 1.2. fejezet

<sup>41</sup> <https://eikon.thomsonreuters.com/index.html> Letöltve: 2020. 09.13.

### 3.2. A nem pénzügyi jelentések hitelességére irányuló kutatások

A nem pénzügyi információkkal és jelentésekkel kapcsolatban elsősorban **hitelességi és minőségi** kérdések illetve kételyek merülnek fel.

A vállalkozások rendelkezésére több olyan eszköz is áll, melynek segítségével a közölt információk hitelességét alátámaszthatják, így növelve az érintettek bizalmát. Az egyik ilyen eszköz a **jelentések könyvvizsgálata**, amelyet a nem pénzügyi jelentések esetében az ISAE 3000-es standard<sup>42</sup> alapján végeznek. A vállalkozások rendelkezésére állnak további **klíma illetve környezetvédelmi szakmai hitelesítő szervezetek minősítései**. Az egyik legismertebb ilyen szervezet az SBTI<sup>43</sup>, amely a vállalatok hozzájárulását méri és hitelesíti a párizsi megállapodáshoz. A 2015. évi párizsi megállapodás szerint a világ 195 kormánya vállalta a veszélyes éghajlatváltozás megelőzését azáltal, hogy a globális felmelegedést jóval 2 Celsius-fok alá csökkenti. Ez az egyezmény egy fontos lépés az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való áttérés felé. Az SBTI „tudományalapú céljai” világosan meghatározott utat biztosítanak a vállalatok számára a „jövőbiztos” növekedéshez azáltal, hogy meghatározzák, mennyire és milyen gyorsan kell csökkenteniük az üvegházhatású gázok kibocsátását. A vállalatok benyújtják az üvegházhatású gázokkal kapcsolatos kibocsátáscsökkentési céljaikat az SBTI-hez, amelyeket klímatudományi szakemberek minősítenek. Ezt követően a vállalat évente be tud számolni arról, hogy hogyan teljesíti a kitűzött célokat. Ezzel teszik a vállalásaikat tudományosan alátámasztottá, hitelessé, így növelve az érintettek bizalmát. Világszerte már 1696 vállalat csatlakozott a kezdeményezéshez, amelyek közül 912 vállalat európai, azon belül pedig egy magyarországi székhelyű<sup>44</sup>.

A nem pénzügyi jelentések hitelességét kritizálók leginkább az alábbi két jelenséget szokták kiemelni, a zöldre festést (green washing) és a magyar megfelelővel még nem bíró „cherry picking”-et. A zöldre festés azt jelenti, hogy a vállalkozás tevékenységének környezetszennyező hatásai ellenére az általa összeállított jelentéseken pozitívabb képet tud magáról mutatni, mint amilyen a valóságban. A cherry picking jelenség esetében arról beszélhetünk, hogy a nem pénzügyi jelentések formai és tartalmi

---

<sup>42</sup> International Standard on Assurance Engagements

<sup>43</sup> Science Based target Initiative

<sup>44</sup> 2021-es adat Forrás: <https://sciencebasedtargets.org/companies-taking-action> Letöltve: 2021.01.04.

szabályozásának hiányosságai következtében a vállalatoknak lehetőségük van arra, hogy csak a pozitív képet mutató információkat, indikátorokat publikálják, a negatívakat ne.

Az újonnan megjelenő európai uniós szabályozás mindkét felvetésre reagál. A taxonómiai rendelet a zöldre festés jelenségét kívánja visszaszorítani az egységes definíciók bevezetésével, valamint azok használatának feltételekhez való kötésével. A cherry picking ellen pedig az új CSRD<sup>45</sup> lép fel, amelynek hatálybalépésével kötelező lesz az EU beszámolási keretrendszerét használni, amely kizárja annak a lehetőségét, hogy csak a számukra kedvező információkat közöljék a vállalkozások.

### 3.3. A nem pénzügyi jelentések minőségének vizsgálata

A nem pénzügyi jelentések **minőségének** megítélése összetett kérdés, és **véleményünk szerint mindig az adott érintett szempontjából értékelendő**, hiszen adott jelentés más minőséget fog hordozni egy befektetőnek, egy munkavállalónak, az államnak stb. Általánosságban annyi mondható el, hogy a minőséget befolyásoló tényező lehet az, hogy milyen témaköröket érint a jelentés, azokat milyen részletesen taglalja, illetve milyen formában mutatja be. **A nem pénzügyi jelentések minőségének mérése szubjektív, a nemzetközi szakirodalomban még nincs egységes definíciója** (Beattie 2014; Venturelli et al. 2019; Ottenstein et al. 2021).

A fő kérdés az, hogy ha **egy vállalat több információt tesz közzé, az automatikusan magasabb közzétételi minőséget is jelent-e?** A közzététel mennyiségének és minőségének kapcsolatát a szakirodalomban különbözőképpen ragadják meg a kutatók.

Egyes kutatók<sup>46</sup> a közzététel mennyiségét dichotóm kódolási sémával mérték, ahol egy adott tétel (információ) megjelenésére a jelentésben 1 pontot adtak, és nem jár további pont abban az esetben, ha az adott tétel megjelenése ismétlődik, illetve ha nagyobb terjedelemben jelenik meg a vizsgált tétel, mint a kódolás alapegysége (pl. szó, mondat, bekezdés). **Véleményünk szerint minden olyan módszertan, ami meghaladja a fenti dichotóm logikát, már közzététel minőségének vizsgálatát jelenti.** Például Li et al. (2008) kutatásuk során továbbfejlesztették a fenti módszertant azáltal, hogy a vizsgált tételek megjelenési formáját is rögzítették, pontosították. Az adott tétel szöveges,

---

<sup>45</sup> Corporate Sustainability Reporting Directive, COM/2021/189 final javaslat

<sup>46</sup> Mint például Ragini (2012).

számszaki és grafikai megjelenítésére is külön-külön pontot adtak, azaz megjelent egyfajta súlyozás a megjelenési formák használatának vizsgálatával. A megjelenési formák vizsgálatakor egyes kutatók eltérő súllyal veszik azokat figyelembe. Dumitru et al. (2017) például kétszeres súllyal veszi figyelembe a számszaki adatokat a szöveges információkhoz képest.

Egy másik lehetséges megközelítése a minőségvizsgának az, ha a kutatók különböző indikátorokat vizsgálnak, mint például az egyes tételek elérhetősége, hitelessége és stratégiai beágyazottsága (Mion – Loza Adauí 2019). Egyes szerzők pedig a két módszertant ötvözik, azaz a tartalom kódolását kiegészítik olyan indikátorok vizsgálatával, mint például az információk háttere, könyvvizsgálata, megbízhatósága és formája.

### **3.4. A tartalomelemzés módszertana**

Amint fentebb bemutatjuk, a nem pénzügyi közzététel vizsgálatára a tartalomelemzés a vezető módszertani irány. Az alábbiakban bemutatjuk ezen módszertan sajátosságait. Beattie (2014) szerint az 1990-es évektől kezdve **a tartalomelemzés a számvitelben általánosan használt kutatási módszerré vált** a különböző beszámolók és jelentések vizsgálata esetében. A tartalomelemzés során **a vizsgált szöveget kódolás segítségével számszerűsítik**, így teremtik meg további statisztikai elemzések elvégzését (Krippendorff 1980). A tartalomelemzés lehet **kvantitatív** vagy **kvalitatív** (Elo – Kyngäs 2008). Kvantitatív tartalomelemzés során vizsgálhatják például egy adott kifejezés előfordulási gyakoriságát az adott szövegben, vagy például előre meghatározott témák terjedelmét az adott szövegben belül. Ebben az esetben a vizsgálati egység mértéke (pl. szó, mondat, bekezdés oldal, stb.) rögzített. A kvalitatív tartalomelemzés azonban már lehetőséget biztosít a jelentéstartalom vizsgálatára, és akár minőségi jellemzők megragadására, mint ahogyan azt a 3.3. alfejezetben bemutatjuk. A kvalitatív tartalomelemzés objektivitását többféleképpen lehet biztosítani. Az egyik lehetőség az, hogy a vizsgálatot több kutató végzi párhuzamosan, és az eredményeiket összehasonlítják. Ha az eredményeik nagyon eltérnek, akkor egyeztetéseket folytatnak, és újra elemzik a szöveget mindaddig, amíg nem kapnak megközelítőleg azonos eredményt (Krippendorff 1980). Egy másik lehetőség az, ha a kódolás alapjául szolgáló tétellista egyértelmű, könnyen beazonosítható elemekből áll, amelyek általános értelmezése közismert, vagy definiált (akár jogszabály,

akár a listát használó kutató által). A tudományos kutatásokkal szemben alapvető elvárás, hogy azok megismételhetők legyenek, amely ezen módszertan esetében a tételista közzétételével biztosított (Krippendorff 1980).

Számos szerző érvel a közzétett dokumentumok tartalomelemzése esetén alkalmazott kézi kódolás mellett, illetve a számítógépes kódolással szemben (Beattie – Thomson 2007; Castilla-Polo – Ruiz-Rodríguez 2017). Többen azért a kézi kódolás mellett foglaltak állást, mert ez a szöveg megértéséhez, a cégspecifikus kifejezések értelmezéséhez, a szinonimák és többértelmű szavak kezeléséhez elengedhetetlenül szükséges (Bellora – Guenther 2013; Dumay – Cai 2014). Az emberi kódolás mellett egy további érv, hogy kvalitatív tartalomelemzés esetén a vizsgált egységet nem feltétlenül rögzítik, mert a jelentéstartalom esetenként különböző szövegegységekben azonosítható (Babbie 2008).

**Mint ahogyan azt már a hipotézisek bemutatásánál leírtuk, az empirikus kutatás során kvalitatív tartalomelemzést is használtunk. Az elemzés során a kódoláshoz Dumitru et al. (2017) által közzétett tétellistát használtuk, amely elemeit az Európai Bizottság által kiadott, a 2014/95/EU irányelv módszertani útmutatója definiálja (Európai Bizottság 2017).**

A következő fejezetben az elvégzett empirikus kutatásainkat mutatjuk be.

## **4. A nem pénzügyi közzétételre kötelezett magyar vállalatok beszámolási gyakorlatának empirikus vizsgálata**

Jelen fejezetben ismertetjük az elvégzett empirikus kutatás célját, valamint bemutatjuk a vizsgált vállalkozások körét. Ezt követően bemutatjuk a két elvégzett vizsgálatot, amelyek során eltérő módszertant használtunk. A 2. fejezetben taglalt nem pénzügyi közzététel folyamatának motivációit, a közzétételi stratégiát, valamint az érintettek visszajelzéseit jelentő lépéseit interjúk kutatással tártuk fel. Míg a közzétett jelentésekkel kapcsolatos lépéseket tartalomelemzéssel és a reálszféra esetében egy hozzá kapcsolódó többváltozós modellel vizsgáltuk.

### **4.1. A primer kutatás alapelvei**

**A primer kutatás megtervezésekor azt a célt tűztük ki magunk elé, hogy a 2. fejezetben bemutatott nem pénzügyi közzététel minden lépését vizsgáljuk.** Ezen cél eléréséhez, a 3. fejezetben bemutatott nemzetközi kutatási eredmények vizsgálata alapján, vegyes módszertan alkalmazására van szükség. Hiszen a motivációs tényezők, az érintetti visszajelzések, a visszacsatolási folyamat, valamint a közzétételi stratégia megismeréséhez szükség van a vizsgálni kívánt entitással való kapcsolatfelvételre és kommunikációra. Erre a célra a félig strukturált interjúk elvégzését találtuk a legmegfelelőbbnek. A jelentés formai és tartalmi elemeinek vizsgálatára pedig a tartalomelemzés elvégzését választottuk, amelynek segítségével lehetőséget teremtettünk a kvalitatív információk számszerűsítésére, és ezáltal statisztikai eszközök használatára.

Primer kutatásunk megtervezése során fontosnak tartottuk továbbá, hogy vizsgáljuk az új szabályozás hatását a vállalkozások nem pénzügyi közzétételi gyakorlatára. Ezért a közzétételi gyakorlat vizsgálatakor az irányelv hatálybalépése előtti utolsó évet (2016) és az azt követő két évet (2017 és 2018) elemeztük, összhangban Korca – Costa (2021) javaslatával. Kutatásunk megkezdésekor a 2018-as üzleti évről álltak rendelkezésre a legfrissebb jelentések. Az általunk elvégzett empirikus kutatás két nagy egységre osztható, a motivációk és a jelentéstételi stratégia vizsgálatára (4.3. fejezet) és a nem pénzügyi közzététel gyakorlatának vizsgálatára (4.4. fejezet). A használt módszertant az adott kutatási egységnél mutatjuk be.

Ahogy a bevezetőben már bemutattuk, hipotéziseinket az alábbiak szerint fogalmaztuk meg:

- 1. hipotézis: A 2014/95/EU irányelv hatására nő a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása.**
- 2. hipotézis: A 2014/95/EU irányelv hatására csökken a különbség a gazdálkodók közzétételi intenzitása között.**
- 3. hipotézis: Az irányelv környezet–társadalom–etika hármas szempontrendszerre érvényesül a magyar közzétételi gyakorlatban.**
- 4. hipotézis: Azonosíthatók olyan ismérvek, amelyek alapján előrejelezhető, hogy mely vállalkozásokra hatnak inkább a kötelező ösztönzők, és melyekre az önkéntesek.**
- 5. hipotézis: Megadhatók olyan vállalat-specifikus jellemzők, melyek a szabályozástól függetlenül magyarázzák a nem pénzügyi közzététel intenzitását.**

#### **4.2. A vizsgált vállalkozások köre**

Jelen értekezés célja a magyar nem pénzügyi közzétételre kötelezett vállalatok jelentéstételi gyakorlatának tudományos vizsgálata. Ezért a vizsgált vállalkozások körének meghatározásakor a 2.3.4. fejezetben már részletesen bemutatott jogszabályok által kötelezettek körét kellett meghatároznunk. A kutatás megkezdésekor azt gondoltuk, hogy ez egy viszonylag egyszerű lépése lesz a vizsgálatunknak. Azonban nem várt nehézségekbe ütköztünk, ugyanis nem találtunk listát, illetve egyértelmű definíciót a magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodókról. Ezért aztán vállaltuk a vonatkozó magyar és európai uniós jogszabályok tételes feldolgozását, értelmezését abból a célból, hogy a lehető legpontosabban elő tudjuk állítani a vizsgálni kívánt vállalkozások listáját. Nehézséget okozott továbbá, hogy helyenként az Európai Unió által magyar és angol nyelven közzétett joganyagok között, feltehetően a magyar nyelvre való fordítás során bekövetkezett pontatlanságok miatt, ellentmondást találtunk. Ezen esetekben mindig az angol szöveget tekintettük irányadónak. Ez a döntésünk összhangban van a jelentéstételi gyakorlatban alkalmazott szokásokkal. Ugyanis egyes vállalatok angol és nemzeti nyelven is közzéteszik jelentéseiket, és esetleges eltérés esetén az angol verziót jelölik meg irányadóként.



Továbbá **fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy vállalatcsoportok esetében az irányelv csoportszintű közzétételt ír elő a nem pénzügyi jelentésre vonatkozóan** (Európai Parlament és Tanács 2014), amelynek összeállítási módszertana nem olyan egységes, és nem is szabályozott oly módon, mint a konszolidált pénzügyi beszámolóé (Szabó – Sørensen 2017). **Ez azt jelenti, hogy a nem pénzügyi közzététel esetében nincs minden egyes vállalatnak egyedi nem pénzügyi jelentése, amelyet aztán konszolidálnak egy csoportjelentésbe. Sok esetben a magyar leányvállalatok a külföldi anyavállalat által közzétett csoportjelentést teszik közzé.** Véleményünk szerint ezen vállalatok vizsgálata torzíthatja a magyar beszámolási gyakorlattal kapcsolatos eredményeinket, hiszen például egy német anyavállalat által előállított csoportjelentésre a német gazdasági, tőkepiaci környezet hat, amely sokkal nagyobb tradíciókkal és eltérő előzmény jogszabályi környezettel rendelkezik, mint a magyar. **Ezért a kapott eredményeink értelmezésekor mindenképpen figyelembe kell vennünk ezt a tényezőt.**

A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodókat a szabályozás négy alcsoportban definiálja. Az első alcsoportba azok a vállalkozások tartoznak, amelyekre az adott tagállam joga az irányadó, és amelyeknek átruházható értékpapírjait az adott tagállamnak szabályozott piacára bevezették. A Budapesti Értéktőzsde honlapjáról<sup>47</sup> letöltöttük a kibocsátók listáját, amelyen a kutatásunk megkezdésekor 64 gazdálkodó szerepelt. Majd az alábbi lépésekkel szűkítettük a vizsgálni kívánt vállalkozások körét:

- Összevontuk az egy cégcsoportba tartozó entitásokat, a már fent említett csoportszintű jelentési szabályozás értelmében. (11 vállalkozást soroltunk be az anyavállalatához, és onnantól kezdve a cégcsoport egy entitásként kezeltük)
- Kizártuk a magyar jogszabályok alapján tételesen kizárando szervezeteket (lásd. 2.3.4. fejezet) (két bank: EXIM bank Zrt. és MFB Zrt.).
- Kizártuk azokat a gazdálkodókat, amelyeknél a munkavállalók átlagos létszáma a vizsgált évekre (2016, 2017, 2018) vonatkozóan nem érte el az 500 főt. (2.3.4. fejezet alapján) (40 vállalkozás, amelyekre nem vonatkozik a vizsgált irányelv.)

Ezen szűkítéseket követően megkaptuk azt a 11 magyar tőzsdén jegyzett vállalkozást, amelyek az irányelv hatálya alá tartozó gazdálkodók.

---

<sup>47</sup> <https://www.bet.hu/oldalak/kibocsatok> Letöltve: 2020. 01.15.

A következő lépésben megvizsgáltuk a már említett, a számviteli törvény 95/C § által megadott vállalati méret alapján szűkítő kritériumokat a létszáma, mérlegfőösszegre és nettó árbevételre vonatkozóan. A jogszabályhoz igazodva a vizsgált üzleti évet megelőző két évre. **Arra az eredményre jutottunk, hogy mind a 11 tőzsdén jegyzett gazdálkodó meghaladja a fenti kritériumokat, így a magyar számviteli törvény alapján is készíteniük kell nem pénzügyi jelentést, mind 2017-re mind 2018-ra vonatkozóan.** Itt jegyezzük meg, hogy az adatok gyűjtésekor figyelemmel kísértük azokat a gazdálkodókat is, melyek csak kis mértékben maradtak az 500 fős foglalkoztatotti kritérium alatt. Azt találtuk, hogy van egy olyan vállalkozás, amely a 2019-es üzleti évben már meghaladja az irányelv kritériumát, viszont a mérlegfőösszege és a nettó árbevétele alapján a számviteli törvény kizárja a nem pénzügyi közzétételre kötelezettek köréből. Azaz a gyakorlatban is bekövetkezik az a szituáció, aminek elméleti lehetőségét a 2.3.4. fejezetben már bemutattunk, tehát a **2019-es üzleti évben van olyan vállalkozás, amely az irányelv személyi hatálya alá esik, de a magyar számviteli törvény azzal ellenétesen mégsem kötelezi nem pénzügyi közzétételre.**<sup>48</sup>

A közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók második alcsoportját a bankok és befektetési vállalkozások (innentől röviden: bankok) jelentik. Ebben az alcsoportban a sokaság meghatározásához a Crefoport Scholar<sup>49</sup> adatbázist használtuk. Az adatbázis segítségével tevékenységi forma és munkavállalói létszámkritérium alapján válogattuk le a vizsgálni kívánt szervezeteket. Majd ezt követően itt is elvégeztük az előző alcsoportnál leírt vállalatcsoportokra vonatkozó összevonást.

**A fentiek alapján 11 olyan hazánkban működő bankot azonosítottunk, amelyekre vonatkozik az irányelv. Ezekből 7 bank külföldi anyavállalattal rendelkezik.** Az első két alcsoportnak van közös metszete. Van ugyanis három olyan bank, amelyek részvényeit a Budapesti Értéktőzsdén jegyzik.

---

<sup>48</sup> Ez a probléma várhatóan megszűnik a jövőben, mivel a 2021 áprilisában közzétett CSRD tervezet alapján a 2023-as üzleti évet követően minden EU-tőzsdén jegyzett vállalatnak kötelező lesz a fenntarthatósági (nem pénzügyi) közzététel.

<sup>49</sup> <https://www.crefoport.hu/> Letöltve: 2020.01.15.

A harmadik alcsoportba a biztosítóintézetek tartoznak. Ennél az alcsoportnál is a Crefoport Scholar adatbázist használtuk. Az adatbázis segítségével tevékenységi forma és munkavállalói létszámkritérium alapján válogattuk le a vizsgálni kívánt szervezeteket. Majd ezt követően itt is elvégeztük az első alcsoportnál leírt, vállalatcsoportokra vonatkozó összevonást.

A fentiek alapján **4 olyan biztosítótársaságot találtunk**, amelyek nem pénzügyi közzétételre kötelezettek. **Mind a négy gazdálkodó külföldi anyavállalattal rendelkezik.**

A negyedik és egyben utolsó alcsoport csak az Európai Unió szabályozásában szerepel. Ahogyan a 2.3.4. fejezetben korábban kifejtettük, tevékenységének természete vagy méret alapján nem határoznak meg a magyar jogszabályok közérdeklődésre számot tartó további gazdálkodói csoportokat. Itt szeretnénk kiemelni, hogy mivel kutatásunk fókuszában a jogszabályoknak való megfelelés, illetve az újonnan bevezetett szabályozás hatásának vizsgálata áll, ezért nem vontunk be olyan vállalkozásokat a vizsgálatba, amelyekre nem vonatkoznak a fenti jogszabályok, azaz kizárólag önkéntes ösztönzők hatására adnak ki nem pénzügyi jelentést.

**Összegezve a fentieket tehát arra jutottunk, hogy mind a 2017-es mind a 2018-as üzleti évre vonatkozóan 23 olyan magyar gazdálkodó van, amely nem pénzügyi közzétételre jogszabály által kötelezett (4. táblázat). Szeretnénk kiemelni, hogy véleményünk szerint a fenti kutatási folyamat során jogszabályi megfeleléség alapján végeztünk szűkítéseket. Azaz nem statisztikai mintavételt alkalmaztunk, hanem meghatároztuk azt a sokaságot, amelyre a fenti jogszabályok vonatkoznak.**

A következő fejezetekben a közzétételi motivációs tényezőket és a közzétételi stratégiát vizsgáló interjúk kutatásunkat mutatjuk be.

4. táblázat A nem pénzügyi közzétételre kötelezettek listája és a vizsgált kritériumok

Sorszám	Név	Létszám (fő)			MFÖ (eFt)			NÁB (eFt)		
		2015	2016	2017	2015	2016	2017	2015	2016	2017
1	ANY Nyrt.	805	842	888	11 420 772	15 373 582	17 672 853	21 366 017	24 911 120	26 180 920
2	Magyar Telekom Nyrt.	10 357	9 432	9 154	1 207 024 000	1 175 529 000	1 109 661 000	656 342 000	602 651 000	610 851 000
3	MASTERPLAST Nyrt.	645	800	848	57 170 501	60 081 387	68 716 840	83 773 139	80 162 711	88 810 045
4	MOL Nyrt.	27 080	25 290	25 855	3 914 883 000	4 103 786 000	4 231 700 000	4 090 662 000	3 553 005 000	4 130 320 000
5	OPUS GLOBAL Nyrt.	1 020	1 960	2 011	16 363 629	37 915 827	48 070 992	11 379 150	15 314 717	42 551 766
6	RÁBA Nyrt.	1 715	1 598	1 541	34 578 869	33 501 987	36 437 867	46 137 795	42 628 737	43 842 346
7	Richter Gedeon Nyrt.	11 465	11 820	12 369	746 994 000	813 877 000	760 865 000	365 220 000	389 690 000	444 356 000
8	WABERER`S I. Nyrt.	5 586	6 250	7 255	440 719 902	513 847 064	680 478 855	522 480 448	572 351 812	674 381 501
Bankok										
9	OTP Bank Nyrt.	Bankok esetében nem vizsgálendő megelőző két év létszámadata		35 633	Bankok esetében nem vizsgálendő méretkritérium			Bankok esetében nem vizsgálendő méretkritérium		
10	Takarék Jelzálogbank Nyrt.			811						
11	MKB Nyrt.			1 777						
12	Budapest H. és F. Bank Zrt.			2 911						
13	CIB bank Zrt.			2 097						
14	Citibank E. plc. Mo.-i fiókt.			2 395						
15	ERSTE BANK H. Zrt.			2 917						
16	K&H Zrt.			3 328						
17	Raiffeisen Bank Zrt.			2 326						
18	Sberbank Magyarország Zrt.			658						
19	Unicredit Bank Hungary Zrt.	1 659								
Biztosítók										
20	AEGON Magyarország Zrt.	Biztosítók esetében nem vizsgálendő a megelőző két év létszámadata		955	Biztosítók esetében nem vizsgálendő méretkritérium			Biztosítók esetében nem vizsgálendő méretkritérium		
21	Allianz Hungária Bizt. Zrt.			808						
22	Generali Biztosító Zrt.			1 413						
23	Groupama Biztosító Zrt.			1 020						

*Forrás:* Saját szerkesztés a vállalatok beszámolóí alapján

### 4.3. A motiváció és a közzétételi stratégia vizsgálata<sup>50</sup>

Mint ahogyan azt már a 2.1. fejezetben bemutattuk, a nem pénzügyi jelentéstétel lépéseinek vizsgálatakor alkalmazhatunk kvalitatív, valamint kvantitatív módszertanokat is. **Jelen fejezetben bemutatott kvalitatív kutatásunk során arra keressük a választ, hogy milyen motivációs tényezők húzódnak meg a vállalkozások nem pénzügyi jelentéstétele mögött. Vizsgáljuk továbbá a közzétételi stratégiát, illetve kitértünk a nem pénzügyi jelentéstétel jövőjére.** Elemzésünk szakértői interjúk készítéséből és azok feldolgozásából áll: nem pénzügyi közzétételre kötelezett vállalatok vezetőivel, két könyvvizsgálóval, valamint egy intézményi befektető képviselőjével készítettünk félig strukturált interjúkat annak érdekében, hogy a téma több aspektusát is vizsgálhassuk. A nemzetközi szakirodalomban számos hasonló témájú kvalitatív kutatás jelent meg. Egyes szerzők vállalati esettanulmány formájában közöltek eredményeket (Pistoni et al. 2016), mások interjú vizsgálatokat folytattak (Burke – Clark 2016).

A vállalkozások közzétételi motivációinak feltárására kvalitatív módszertant választottunk, azon belül kvalitatív interjút, mivel célunk a vállalkozások beszámolási gyakorlatának mélyebb megismerése volt. **Olyan motivációs tényezőkre és döntési mechanizmusokra kérdeztünk rá, amelyeket a jelentések elemzésével nem lehet feltárni.** A kutatás megtervezésekor Babbie (2008) iránymutatását vettük alapul. Az interjú során csak a feltárandó témaköröket rögzítettük előre. A kérdések sorrendjét, illetve azok megfogalmazását és az esetlegesen spontán felmerülő kérdéseket így a kapott válaszok mentén tudtuk finomítani (DiCicco-Bloom – Crabtree 2006). A félig strukturált interjú előfeltétele, hogy a kérdezőnek legyenek előzetes ismeretei a feltárni kívánt jelenségekről (Turner 2010; Kallio et al. 2016). Ezen ismereteinkre a szakirodalmi feldolgozás, valamint a korábbi kutatásaink során tettünk szert. Az interjúkról hangfelvételt készítettünk, majd szó szerinti leiratokat, így biztosítva a feldolgozás pontosságát. A válaszok feldolgozását Rabiee (2004) alapján végeztük. A leiratokról másolatot készítettünk, amelyekben kérdésenként különböző színnel jelöltük a válaszokat, aszerint, hogy tartalmilag melyik kutatási kérdéshez kapcsolódnak, majd ezeket rendeztük újabb dokumentumokba. Ez a módszertan lehetőséget teremt arra, hogy az eredeti teljes szövegek megtartása mellett létrejöjjön az adott kérdésekre adott releváns

---

<sup>50</sup> Jelen alfejezet alapja az értekezés szerzőjének alábbi elsőszerzős publikációja: Lippai-Makra E. – Kovács Z. I., 2021. Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjúk kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról. *Marketing & Menedzsment*, 55 (1), 55–65.

válaszok gyűjteménye. A következő lépésben ezeket a válaszcsoportokat elemeztük, és a legrelevánsabb eredményeket táblázatba rendeztük.

A 4.2. fejezetben bemutatott módszertan alapján beazonosított sokaság minden magyar szereplőjét megkerestük, elektronikus levélben, illetve telefonon. Az elérhetőségeket a társaságok és a Budapesti Értéktőzsde honlapjáról gyűjtöttük ki. A megkeresett vállalkozásból három vállalta a kutatásban való részvételt. Két vállalkozás írásban adott nemleges választ. Egy vállalkozás jelezte, hogy részt venne a kutatásban, de az időpont egyeztetése már nem volt sikeres, további megkereséseinkre már nem adtak választ. Hat vállalkozás pedig egyáltalán nem reagált a megkeresésünkre. Azonban így is elmondható, hogy a 11 BÉT-en jegyzett gazdálkodó egynegyedével sikerült interjút készítenünk. A komplex megközelítésmód érdekében úgy döntöttünk, hogy a témát nem csak a jelentéstevők oldaláról fogjuk vizsgálni. Emiatt interjút készítettünk két olyan könyvvizsgálóval, aki rendszeresen auditál nem pénzügyi jelentéseket, valamint egy intézményi befektető képviselőjével, aki fenntarthatósági szempontú befektetési alapot kezel. Összességében tehát hat interjút készítettünk 2019 folyamán, amelyek elemzését a következőkben ismertetjük.

Az interjú során elhangzott kérdéseket három témakörre bontottuk. Az első kérdéscsoportban a nem pénzügyi jelentéstétellel kapcsolatos motivációkra kérdeztünk rá. A második csoportban a beszámolási stratégiára, illetve a kapcsolódó szereplőkre, míg a harmadik egységben a nem pénzügyi jelentések standardizálhatóságára, illetve a nem pénzügyi közzététel jövőjére.

#### **4.3.1. Motiváció**

A szakirodalom feldolgozását követően arra kerestük a választ, hogy a vállalkozások milyen motivációs tényezőket, milyen ösztönzőket említenek meg, valamint hogy tetten érhető-e a visszacsatolási folyamat az érintettek részéről (5. táblázat).

### 5. Táblázat A közzétételre ható motivációs tényezők vizsgálata

Kérdés	Tapasztalat	Példa
Az önök céget vizsgálva látjuk, hogy mennyire elkötelezettek a nem pénzügyi jelentéstétellel kapcsolatban. Miért? Mik a fő motivációs tényezők?	Stakeholderek, azon belül kiemelten a befektetők	„...másrészt pedig a befektetői igények miatt. A befektetőink között van több intézményi befektető, akik kiemelten érdeklődnek a fenntarthatósági információk iránt”
Kapnak-e visszajelzéseket az érdekeltektől/érintettektől a nem pénzügyi jelentéssel kapcsolatban?	Egyre több visszajelzést kapnak. Nemcsak a befektetőktől, de például a munkavállalóktól, üzleti partnerektől is.	„A legtöbb visszajelzést az értékelő ügynökségektől és az indexektől kapjuk. De egyre több visszajelzést kapunk a befektetőktől is a nem pénzügyi információkkal kapcsolatban. Tipikusan e-mailben, telefonon, vagy személyesen meetingeken.”
A 2014/95/EU irányelv hogyan hatott a cég beszámolási gyakorlatára?	A válaszok vegyes képet mutatnak.	„Már az irányelv előtt is mindenről jelentettünk, tehát korábban is megfeleltünk az EU-irányelvnek.”  „A jelentés elkészítése egyértelműen az EU-s direktíva és a ránk vonatkozó számviteli törvény és BÉT-szabályozás miatt készült el.”

Forrás: Saját szerkesztés

A válaszadók egyértelműen a stakeholderek (érintettek) információigényét nevezték meg mint fő motivációs tényezőt, amely összhangban áll a szakirodalomban feltártakkal. A stakeholderek közül minden válaszadó külön kiemelte a befektetőket, akik információigényének leginkább meg kívánnak felelni. A befektetőkön belül kiemelték a felelős befektetőket, a jövőbeni lehetséges befektetőket, valamint az intézményi befektetőket, akik sokszor közvetve, értékelő ügynökségeken,

illetve tematikus indexen keresztül értékelik a vállalatok nem pénzügyi információit, teljesítményét. Az összes válaszadó említette a munkavállalókat. Külön beszéltek még a vevőkről, a szállítókról, a médiáról, az NGO-król, a politikusokról, jogszabályalkotókról, az akadémiai szféráról és az állásra jelentkezőkről. A válaszok tehát összhangban állnak a szakirodalomban találtakkal. Minden válaszadó egyértelműen úgy nyilatkozott, hogy egyre több kérdést, visszajelzést kapnak a nem pénzügyi információkkal kapcsolatban, valamint, hogy ezen megkeresések tapasztalatait igyekeznek a következő jelentésbe beépíteni. **A kapott válaszok azt jelzik, hogy valóban van visszacsatolási elem a jelentéstétel folyamatában, azaz az érintetti visszajelzések közvetlenül is hatnak a vállalkozások jelentéstételi stratégiájára.** Az értékelő ügynökségek és tematikus indexek követése pedig a közvetett visszacsatolást jelzi. A 2014/95/EU irányelv hatásáról a cég beszámolási gyakorlatára azonban már eltérően vélekedtek. A válaszadók egy része úgy nyilatkozott, hogy már a rendelet hatálybalépése előtt is annak megfelelően jelentettek az önkéntes ösztönzők hatására. Azonban volt olyan céges válaszadó, valamint a könyvvizsgálói interjúk is azt támasztották alá, hogy vannak vállalkozások, amelyeknél inkább a szabályozás jelentett motivációt a nem pénzügyi információk közzétételére. Fontos azonban kiemelni, hogy ez csak a jelentéstételi motivációt jelenti. Ugyanis akár **a fenntarthatóság eszméje, akár a társadalmi felelősségvállalás stb. megjelenhetett már korábban a vállalkozások stratégiájában anélkül is, hogy erről jelentésben nyilatkoztak volna.** Erről az egyik alany így vélekedett: *„Elvek szintjén már a tőzsdei bevezetés előtt is megjelent a fenntarthatóság eszméje a cég működésében, stratégiájában”*. Az ösztönzők témakörét vizsgálva megállapítható, hogy az érintetti igények meghatározó motivációs tényezőt jelentenek. A vállalkozások kiemelt figyelmet fordítanak a befektetők igényeire. A második legtöbbet említett érintetti csoport a munkavállalók voltak, a harmadik pedig a vevők.



#### 4.3.2. Jelentéstételi gyakorlat

A beszámolási gyakorlatot vizsgálva az alkalmazott standardokra, az értékelő ügynökségekre és tematikus indexekre, valamint a jelentés összeállításának módszertani nehézségeire kérdeztünk rá (6. táblázat).

6. táblázat A jelentéstételi gyakorlat vizsgálata

Kérdés	Tapasztalat	Példa
Milyen standardokat, keretelveket, iránymutatásokat, stb. használnak a jelentés összeállításához? Mi alapján választották ki ezeket? / Miért pont ezeket választották?	A legelterjedtebb standard a GRI. ENSZ SDG figyelembevétele.	„A GRI olyan teljes körű jelentéstételi keretrendszer, ami a mi szektorunknak is megfelelő.” „Azért a GRI-t választottuk, mert egy nagyon jó NFR-keretrendszernek tartjuk, ...jól mutatja, hogy a piac mire kíváncsi”
Milyen fenntarthatósági indexeket ill. értékelő ügynökségeket követnek, tartanak iránymutatónak? (ESG/sustainability rating agencies)	A legismertebbek: MSCI, DJSI, CDP, Sustainanaytics.	„Az indexek és ügynökségek széles skáláját követjük...”
Milyen nehézségekbe ütköznek a fenntarthatósági jelentés összeállításakor?	Az adatok megbízható minőségű előállítása okozza a legtöbb nehézséget	„Egyértelműen nagy adminisztrációs terhet jelent a jelentés elkészítése a cégünknek. És itt nemcsak magára a jelentés összeállítására gondolok, hanem az adatok megfelelő minőségben történő előállítására. Mérések, az adatok előállítása, a folyamatmérések okoznak leginkább problémát.” „Nehézséget okoz az időhiány, illetve az, hogy a pénzügyi jelentéssel szemben a nem pénzügyi jelentés összeállítása módszertanilag szoftosabb”

Forrás: Saját szerkesztés

A standardok közül a GRI a legismertebb, ezt támasztották alá a könyvvizsgálói interjúalanyok is. Többek között azért választják a GRI szerinti jelentést, mert indikátoraival széles körű területeket fed le, valamint sok vállalkozás használja, így leginkább ez a standard biztosítja a vállalkozások közti összehasonlíthatóságot. Az interjúalanyok ennél a témakörnél említették az ENSZ Fenntartható Fejlődési Célok megjelenítését a jelentésekben. Ebből az a következtetés vonható le, hogy nehéz különválasztani az ösztönzők és a standardok, keretrendszerek kérdéskörét, hiszen az érintetti igények nemcsak az információk közlésére, hanem az információk megjelenítési formájára, azaz a jelentés típusának kiválasztására is hathatnak. Ugyanez a közvetett oksági kapcsolat figyelhető meg a tematikus indexekkel és értékelő ügynökségekkel kapcsolatban is, hiszen az ügynökségektől kapott jó értékelés, valamint az adott indexbe való bekerülés mind azt szolgálja, hogy az érintettek, kiváltképp a befektetők információs igénye teljesüljön, és minél nagyobb eséllyel válasszák az adott cég részvényeit. Az ügynökségek, illetve indexek közül legtöbbször az alábbiakat említették: MSCI, DJSI, CDP, Sustainanaytics.

Azon válaszadóknál, amelyek évek óta adnak ki nem pénzügyi jelentést, külön részleg foglalkozik a nem pénzügyi jelentések elkészítésével, ezen interjúk esetében nem említették problémaként a riport összeállítását. **Ezzel szemben azonban annál a válaszadónál, ahol az elsődleges jelentéstételi motiváció a jogszabályoknak való megfelelés volt, és még nincs tapasztalatuk a jelentéstételben, explicit módon megjelent a jelentés összeállításának módszertani nehézsége.** Esetükben nemcsak a „Hogyan?” kérdése okozott problémát, hanem a „Ki?” is. **A megbízható adatok előállítása azonban mindhárom vállalatnál megjelent nehézségként, amit azzal indokoltak, hogy az információk előállításához szerteágazó szakértelemre van szükség. Az adatok megbízhatósága felmerült a könyvvizsgálói és az intézményi befektetői oldalról is.** A könyvvizsgálók úgy nyilatkoztak, hogy a nem pénzügyi jelentések könyvvizsgálata során különböző szakértőket kell bevonniuk annak érdekében, hogy az adatok megbízhatóságát meg tudják ítélni. Az intézményi befektető azt közölte, hogy nem közvetlenül vizsgálják a jelentéseket, hanem az értékelő ügynökségek segítségével mérik fel a vállalkozások nem pénzügyi kockázatait.

### 4.3.3. Jövőkép

Zárókérdésként a nem pénzügyi jelentések jövőjéről kérdeztük az alanyokat (7. táblázat).

7. táblázat A nem pénzügyi információk közzétételének jövőképe

Kérdés	Tapasztalat	Példa
Az ön véleménye szerint a fenntarthatósági jelentések esetében is ki fog-e alakulni egy egységes standard a közeljövőben? (Mint az IFRS a pénzügyi beszámolásban)	Nem fog kialakulni a téma összetettsége és az eltérő szabályozási környezet miatt	<p>„Nem, mert túl szerteágazó a terület.”</p> <p>„Véleményem szerint nem lesz egyeduralkodó sztenderd az egész világra vonatkozóan, hiszen a nem pénzügyi információk ipárag-specifikusak, országspecifikusak, és különböző jogszabályoknak kell megfelelniük a cégeknek. Azaz különböző az iparág, az ország és a jogi környezet.”</p> <p>„Azért vagyok ezzel kapcsolatban skeptikus, mert ha az ESG-információk természetét nézzük, akkor látható, hogy azok nem feketék vagy fehérek, úgy mint a pénzügyi adatok.”</p>

Forrás: Saját szerkesztés

Mind a hat válaszadó véleménye egybehangzó volt. **Véleményük szerint nem várható, hogy a nem pénzügyi információk közzététele oly módon standardizált legyen, mint a pénzügyi információké.** Bár az egyes standardalkotók próbálják együttműködésekkel közelíteni a jelentéstételi gyakorlatokat<sup>51</sup>, a szerteágazó iparági

<sup>51</sup> <https://www.globalreporting.org/information/news-and-press-center/Pages/GRI-works-with-IIRC-and-leading-companies-to-eliminate-reporting-confusion.aspx> Letöltve: 2020.02.14.  
<https://www.globalreporting.org/standards/resource-download-center/linking-gri-and-cdp-how-are-gri-standards-and-cdp-climate-change-questions-aligned/> Letöltve: 2020.02.14.

jellemzők, valamint a nem pénzügyi információk természete miatt kicsi az esély egy globálisan egyeduralkodó standard kialakulására.

#### 4.3.4. Az interjú kutatás eredményei

Jelen fejezetben az interjú kutatáshoz kapcsolódó alkalmazott módszertant, a kérdéseket és az arra kapott válaszok összegzését mutattuk be. Az alábbiakban összefoglaljuk a fejezethez kapcsolódó következtetéseinket (8. táblázat).

8. táblázat A kérdések és a kapott válaszok összefoglalása

Kérdéskör	Kérdés	Tapasztalat
Motiváció	Az önök céget vizsgálva látjuk, hogy mennyire elkötelezettek a nem pénzügyi jelentéstétellel kapcsolatban. Miért? Mik a fő motivációs tényezők?	Stakeholderek: Kiemelten a befektetők (jelenlegi és potenciális) Továbbá: Munkavállalók (jelenlegi és potenciális) Fogyasztók Üzleti partnerek (pl. szállítók) Média NGO-k Politikusok Jogszabályalkotók Akadémiai szféra
	Kapnak-e visszajelzéseket a stakeholderektől/érintettektől a nem pénzügyi jelentéssel kapcsolatban?	Egyre több visszajelzést kapnak. Nemcsak a befektetőktől, de például a munkavállalóktól, üzleti partnerektől is, személyesen, írásban vagy telefonon is.
	A 2014/95/EU irányelv hogyan hatott a cég beszámolási gyakorlatára?	A válaszok vegyes képet mutatnak. A megkérdezettek többségénél nem hatott a beszámolási gyakorlatra. Egyes cégeknél viszont a szabályozás az erősebb motivációs tényező.
Jelentéstételi gyakorlat	Milyen standardokat, keretelveket, iránymutatásokat, stb. használnak a jelentés összeállításához? Mi alapján választották ki ezeket? / Miért pont ezeket választották?	A legelterjedtebb standard a GRI. Említették továbbá: IIRC, SASB, TCFD. Az ENSZ SDG-k figyelembevétele ennél a kérdésnél jelent meg
	Milyen fenntarthatósági indexeket ill. értékelő ügynökségeket követnek, tartanak iránymutatónak? (ESG/sustainability rating agencies)	A legismertebbek: MSCI, DJSI, CDP, Sustainalytics Említették továbbá: Ceerius, FTSE4good, ISS-oekom, Trucost.
	Milyen nehézségekbe ütköznek a fenntarthatósági jelentés összeállításakor?	Az adatok megbízható minőségű előállítása okozza a legtöbb nehézséget
Jövőkép	Az ön véleménye szerint a fenntarthatósági jelentések esetében is ki fog-e alakulni egy egységes standard a közeljövőben? (Mint az IFRS a pénzügyi beszámolásban)	Nem fog kialakulni, a téma összetettsége, és az eltérő, iparági, földrajzi és szabályozási környezet miatt

Forrás: Lippai-Makra – Kovács (2021, 61. o.)

Az elvégzett kutatás alapján elmondható, hogy a kapott válaszok összhangban vannak a szakirodalomban találtakkal. **A közzétételi motivációt vizsgálva arra**

jutottunk, hogy a vállalkozások első számú ösztönzője az érintettek információigénye: leginkább a befektetői igények hatnak a vállalkozásokra, az interjúkban azonban markánsan megjelentek a munkavállalók és a vevők információigényei is. Az érintettek visszajelzéseiken keresztül közvetlenül, az értékelő ügynökségek értékelésein és tematikus indexek követésén keresztül pedig közvetve hatnak a vállalkozások jelentéstételi stratégiáira. A 2014/95/EU irányelv vállalkozások beszámolási gyakorlatára tett hatását az interjúk alapján nem tudjuk egyértelműen megítélni. A jelentéstételi gyakorlattal kapcsolatban megállapítható, hogy a legismertebb standard a GRI, valamint, hogy a vállalkozások számos értékelő ügynökséget követnek, és azoknak megfelelően jelentenek. **Elmondható továbbá, hogy a megfelelő minőségű adatok előállítása és azok értékelése mind a vállalkozások, mind az érintettek számára nehézséget jelent, melynek legfőbb oka a nem pénzügyi adatok sokszínűsége.** Éppen ez adja a nem pénzügyi jelentéstétel standardizálhatóságának legnagyobb akadályát is, az iparági és szabályozásbeli különbségek mellett.

A következő fejezetben az empirikus kutatásunk második egységét mutatjuk be, az elvégzett tartalomelemzést, valamint a hozzá kapcsolódó többváltozós modellt.

#### 4.4. A közzétételi gyakorlat vizsgálata

Jelen fejezetben a magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi beszámolási gyakorlatát vizsgáljuk a 2014/95/EU irányelv tükrében. A 3. fejezetben feldolgozott kutatások alapján **a közzétételi gyakorlatot kvalitatív tartalomelemzéssel mérjük fel, amely lehetővé teszi a nem pénzügyi közzététel intenzitásának mérését.** A közzétételre kötelezettek körének meghatározását a 4.2. alfejezetben mutattuk be. Kutatásunk során egy újabb döntési ponthoz érkeztünk. El kellett döntenünk, hogy a fenti 23 szervezetet egy halmazként kezelve közösen vizsgáljuk, vagy pedig két csoportra osztjuk. Végül azt a döntést hoztuk, hogy Dumitru et al. (2017) valamint Stolowy és Paugam (2018) kutatásaihoz hasonlóan a pénzügyi szektort (11 bank, 4 biztosító) és a reálszekort (8 gazdálkodó) külön fogjuk vizsgálni. E döntésünk mellett további érvünk az, hogy **a pénzügyi szektor elkülönítésével a reálszektorban működő gazdálkodók csoportjára fel tudunk állítani egy olyan többváltozós modellt, amelyben változóként szerepelhetnek olyan pénzügyi mutatók, mint például a nettó árbevétel, amely a bankok esetében nem értelmezhető.** Ez az elméleti elválasztás azonban csak a többváltozós modell kapcsán jelent különbséget. **A tartalomelemzési módszertannal elvégzett nem pénzügyi közzétételi gyakorlatot felmérő vizsgálatunkat mind a 23 entitásra lefolytattuk.**

Az eredmények ismertetésénél egy másik ismérv alapján is csoportosítottuk a gazdálkodókat. A továbbiakban magyar vállalatként hivatkozunk azokra a vállalkozásokra, amelyeknek nincs külföldi anyavállalata, a BÉT-en jegyzettek, és magyarországi székhellyel rendelkeznek. Külföldi vállalatként pedig azokra hivatkozunk, amelyek külföldi anyavállalattal rendelkeznek<sup>52</sup>. Az alábbiakban bemutatjuk a tartalomelemzésbe bevont dokumentumokat<sup>53</sup> és azok jellemzőit a vizsgált periódusra vonatkozóan, vállalatonként. A tartalomelemzés során a kódolás elvégzésekor összesen 8031 oldalt olvastunk el és kódoltunk.

---

<sup>52</sup> Lásd. 4.2. alfejezet 62. oldal a vállalatcsoportok nem pénzügyi beszámolási kötelezettsége.

<sup>53</sup> A kiválasztás szempontjait az 1.2. alfejezetben a 16. oldalon ismertettük.

9. táblázat A tartalomelemzéssel vizsgált dokumentumok

			Sorszám	Vizsgált jelentések			Feldolgozott oldalak száma			Használt standardok			Big4 könyvvizsgálta			ENSZ SDG						
				2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018				
Pénzügyi szektor			Reálszektor	Magyar	1	Éves	Éves	Éves	55	62	64	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem		
					2	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	139	232	236	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen		
					3	Éves	Éves	Éves	30	23	30	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem		
					4	Éves	Éves	Éves	276	284	139	GRI, IIRC	GRI, IIRC	GRI, IIRC, SASB	igen	igen	igen	igen	igen	igen		
					5	Éves	Éves	Éves	62	78	37	nincs	nincs	nincs	nem	nem	nem	nem	nem	nem		
					6	Éves	Éves	Éves	25	25	29	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem		
					7	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	110	106	96	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	nem	nem	nem		
					8	Éves	Éves + Fennt.	Éves	5	85	92	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem		
			Bankok	Külföldi	9	Éves + Fennt.	Éves	Éves	116	108	111	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen		
					10	Éves	Éves	Éves	38	34	36	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem		
					11	Éves	Éves	Éves	99	103	109	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem		
					12	Éves	Éves	Éves	67	82	128	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem		
					13	Fennt.	Fennt.	Fennt.	41	153	149	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen		
					14	Fennt.	Fennt.	Fennt.	107	145	201	GRI, CDP	GRI, CDP, TCFD	GRI, CDP, TCFD	nem	nem	nem	igen	igen	igen		
					15	Éves	Fennt.	Fennt.	167	23	21	nem	GRI	GRI	nem	igen	igen	nem	igen	igen		
					16	Fennt.	Fennt.	Fennt.	44	50	51	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	nem	igen		
					17	Fennt.	Fennt.	Fennt.	190	166	174	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen		
					18	Éves	Éves	Éves	304	198	212	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	igen	nem		
					19	Éves	Éves	Éves	175	138	145	GRI, IR	GRI, IR	GRI, IR	igen	igen	igen	igen	igen	igen		
					Biztosítók	Külföldi	20	Fennt.	Fennt.	Éves	63	52	448	nem	TCFD	GRI, IR	nem	nem	igen	igen	igen	igen
							21	Fennt.	Fennt.	Fennt.	79	90	176	nem	nem	nem	nem	nem	nem	igen	igen	igen
							22	Fennt.	Éves	Éves	102	358	360	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen
							23	Éves	Éves	Éves	34	32	32	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem
								2328	2627	3076												
										8031												

Forrás: Saját szerkesztés

#### 4.4.1. Elméleti modell a reálszektor nem pénzügyi közzétételének vizsgálatára<sup>54</sup>

Ezen kutatási egységünkben kísérletet teszünk néhány olyan vállalat-specifikus független változó meghatározására, melyek magyarázzák a nem pénzügyi közzététel intenzitását ( $Q_i$ ). A fent bemutatott szakirodalom alapján azt feltételezzük, hogy a nagyobb vállalati mérettel rendelkező, nagyobb eszközigenyű, magasabb jövedelmezőségű gazdálkodók hajlamosak jelentéseikben intenzívebben beszámolni nem pénzügyi kérdésekről. További dummy változókat is beemeltünk a modellbe, szintén a feldolgozott szakirodalom alapján.

A relatíve kis mintaméret csak korlátozott számú változó használatát teszi lehetővé, ezért a jelentéstétel intenzitásának<sup>55</sup> ( $Q_i$ ) leírására kutatásunk során négy különböző változócsoporthat használtunk a méret ( $S_i$ ), az eszközösszetétel ( $A_i$ ), a jövedelmezőség ( $P_i$ ) leírására, valamint jelentéstétel-specifikus dummykat ( $d_i$ ) alkalmazunk minden egyes vizsgált vállalat esetében (1).

$$Q_i = const. + \beta_{1:2}S_i + \beta_{3:5}A_i + \beta_{6:8}P_i + \beta_{9:11}d_i + \varepsilon \quad (1)$$

A legjobban illeszkedő modellt kerestük meg lóverseny (horse-race) megközelítést követve<sup>56</sup>: ahol a hibatagok ( $\varepsilon$ ) megfelelnek a statisztikai követelményeknek (normális eloszlás, nincs autokorreláció), és ahol a legtöbb statisztikailag szignifikáns változócsoporthat található ( $p < 0,1$ ).

---

<sup>54</sup> A 4.4.1.–4.4.5. alfejezetek, azaz a reál szektor nem pénzügyi közzétételének vizsgálata és a hozzá kapcsolódó regressziós modell alapja az értekezés szerzőjének alábbi elsőszersős publikációja: Lippai-Makra, E., Kovács Z. I. and Kiss, G. D., 2022. The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive. *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.

<sup>55</sup> Közzététel mennyisége és minősége közti összefüggés, lásd. 3.3. alfejezet.

<sup>56</sup> A számításokat MATLAB 2020a szoftverrel végeztük el. A scriptet a 3. melléklet tartalmazza.



Az alábbiakban bemutatjuk, hogy milyen változókkal írtuk le az egyes tulajdonságokat:

- A vállalati méretet ( $S_i$ ) az alkalmazottak számával ( $no_i$ ) és a mérlegfőösszeggel ( $BS_i$ ) írtuk le:  $S_i \in (no_i, BS_i)$  (Sierra-Garcia et al. 2018; Mion – Loza Adauí 2019);
- A vállalatok eszközösszetételét ( $A_i$ ) a befektetett eszközök értékével ( $FA_i$ ), az immateriális javak értékével ( $IA_i$ ) illetve az immateriális javak értékének a befektetett eszközök értékéhez viszonyított arányával ( $ILA_i$ ) írtuk le:  $A_i \in (FA_i, IA_i, ILA_i)$  (Ortas et al. 2015);
- A vállalatok jövedelmezőségét ( $P_i$ ) a nettó árbevétel ( $NI_i$ ), az üzemi (üzleti) eredmény értékével ( $OP_i$ ) illetve az adózás előtti eredmény értékével ( $PTP_i$ ) írtuk le:  $P_i \in (NI_i, OP_i, PTP_i)$  (Dalal – Thaker 2019);
- A jelentéstétel-specifikus dummy változók ( $d_i$ ) az alábbi kérdésekre terjednek ki: SI-index ( $dI_i$ ) (Dumitru et al. 2017), környezeti érzékenység ( $dS_i$ ) (Barbu et al. 2011; Dumitru et al. 2017) illetve Big4 könyvvizsgálat ( $d4_i$ ) (Dumitru et al. 2017; Manes-Rossi et al. 2018):  $d_i \in (dI_i, dS_i, d4_i)$ .

A fentiek nyomán az alábbi intuíciókat fogalmazhatjuk meg a modellel kapcsolatban: a nagyobb méret hozzájárulhat az intenzívebb közléshez ( $\beta_{1:2} > 0$ ), valamint a vállalatok eszközigénye<sup>57</sup> intenzívebb közzétételt eredményezhet ( $\beta_{3:5} > 0$ ). Azonban a jövedelmezőséggel kapcsolatban már nehezebb intuíciót meghatározni, hiszen a veszteséges működés növelheti a vállalkozások motivációját az intenzívebb információközlésre, hiszen céljuk lehet a befektetők és hitelezők meggyőzése a stabil működésről ( $\beta_{6:8} \sim 0$ ). A dummy változók a vállalatspecifikus tényezők mintára gyakorolt hatásait testesítik meg, alkalmazásuk a hibatagok normális eloszlását támogatja.

---

<sup>57</sup> Mérése eszközösszetételi mutatóval történik a vizsgálat során.

**A közzététel intenzitásának ( $Q_i$ ) meghatározásához kvalitatív tartalomelemzést választottunk manuális kódolással, melynek segítségével számszerűsíteni tudtuk a vizsgált gazdálkodók nem pénzügyi közzétételét.** Az alkalmazott tartalomelemzési módszertant Dumitru et al. (2017) munkájára alapoztuk. A kutatás időkeretét (2016–2018) úgy választottuk meg, hogy a szabályozás hatálybalépése előtti egy, és utána következő két üzleti évet vizsgáltuk abból a célból, hogy kimutathatók legyenek a szabályozás hatásai. Az empirikus kutatás megkezdésekor a 2018-as üzleti év beszámolóit és jelentései voltak elérhetőek, a 2019-es üzleti év beszámolóit addig még nem publikálták a gazdálkodók. Itt is szeretnénk kiemelni, hogy a tartalomelemzést mind a 23 vizsgált cégre elvégeztük, a többváltozós modellnél azonban csak a reálszektor csoportját vettük számításba. A pénzügyi szektorra vonatkozó tartalomelemzés eredményeit a 4.4.7. fejezetben mutatjuk be.

#### **4.4.2. Alapvető megközelítés**

Miután meghatároztuk a vizsgálni kívánt vállalkozások körét, összegyűjtöttük és letöltöttük azok beszámolóit és kapcsolódó jelentéseit. A legtöbb esetben – a szabályozásnak megfelelően – a vállalkozások honlapján megtalálhatóak voltak a keresett dokumentumok. Amennyiben ezek mégsem voltak a honlapon elérhetőek, abban az esetben a kormányzati portálról töltöttük le<sup>58</sup>. Mivel az irányelv nem határozza meg kötelező jelleggel a nem pénzügyi információk közzétételi dokumentumát, kiterjesztettük a keresést a kiegészítő mellékletekre és az üzleti jelentésekre, valamint az elemzésbe bevontunk minden egyéb, adott üzleti évre vonatkozó nem pénzügyi jelentést – mint például a CSR-jelentés vagy fenntarthatósági jelentés – továbbá vizsgáltunk minden olyan kapcsolódó nyilvános dokumentumot, melyre a gazdálkodó hivatkozott az éves beszámolójában. Ez összhangban áll Dumay és Cai (2014) által leírt általános megközelítéssel.

---

<sup>58</sup> <https://e-beszamolo.im.gov.hu/oldal/kezdolap>

A reálszektor vizsgált jelentéseivel kapcsolatban az alábbi megállapításokat tesszük (10. táblázat):

- A vizsgált időszak alatt a gazdálkodók közzétételi formája számottevően nem változott.
- A vizsgált 8 gazdálkodó közül csak egy volt, aki változtatta a jelentéstétel formáját. 2017-ben különálló CSR-jelentést adtak ki, majd visszatértek az integrált formára.
- A használt nem pénzügyi közzétételi standardok tekintetében elmondható, hogy mindösszesen három vállalat használt nem pénzügyi közzétételi standardot, ám mindhárman használták a GRI-t.
- Egy entitás használt jelentésének elkészítéséhez több standardot is.
- Annak ellenére, hogy a legtöbben integrált jelentést készítenek, ennek technikai megvalósításánál csak egyikük jelölte meg ehhez kapcsolódó nem pénzügyi közzétételi standard használatát, még hozzá az IIRC-t.
- Csak egy olyan vállalat van, amely a különálló fenntarthatósági jelentését is könyvvizsgálattal támasztotta alá.
- A jelentések könyvvizsgálatával kapcsolatban elmondható, hogy a nyolc jelentéstevő közül hét Big4 céget bízott meg az éves jelentésük könyvvizsgálatával.
- A nyolc jelentéstevő közül csak kettő jelenített meg ENSZ Fenntartható Fejlődési Célokat a jelentésében.
- A 2018-ban újonnan megjelenő nem pénzügyi közzétételi standard az SASB egy, az Amerikai Egyesült Államokban széleskörben használt standard, amelyet csak néhány magyar vállalkozás alkalmaz nem pénzügyi közzététel során.

10. táblázat A reálszektorba sorolt gazdálkodók vizsgált dokumentumainak jellemzői

Sorszám	Vizsgált jelentések			Feldolgozott oldalak száma			Használt standardok			Big4 könyvvizsgálta			ENSZ SDG		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
1	Éves	Éves	Éves	55	62	64	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
2	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	139	232	236	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
3	Éves	Éves	Éves	30	23	30	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
4	Éves	Éves	Éves	276	284	139	GRI, IIRC	GRI, IIRC	GRI, IIRC, SASB	igen	igen	igen	igen	igen	igen
5	Éves	Éves	Éves	62	78	37	nincs	nincs	nincs	nem	nem	nem	nem	nem	nem
6	Éves	Éves	Éves	25	25	29	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem
7	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	Éves + Fennt.	110	106	96	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	nem	nem	nem
8	Éves	Éves + CSR	Éves	5	85	92	nincs	nincs	nincs	igen	igen	igen	nem	nem	nem

Forrás: Saját szerkesztés

A kutatás következő lépéseként a tartalomelemzés kódolási szakasza következett. A 3. fejezetben bemutatott nemzetközi kutatások alapján **kvalitatív tartalomelemzést** választottunk a nem pénzügyi információk számszerűsítése érdekében. A jelentések tartalmának elemzése kapcsán úgy döntöttünk, hogy a dokumentumokat a szoftveres megoldások helyett tételes olvasással vizsgáljuk meg és manuálisan kódoljuk azokat. Ennek a módszernek az az **előnye, hogy a közzétett információk kutatók általi értelmezése lehetőséget ad kontextus megítélésére**, illetve az explicit tartalmak értelmezésére. Hátránya a munka időigényessége, hiszen kisszámú vizsgált vállalkozás esetében is nagy mennyiségű írásos anyag feldolgozását igényli (9. táblázat)<sup>59</sup>.

---

<sup>59</sup> Manuális kontra szoftveres kódolás, lásd. még 3.4. alfejezet.

#### 4.4.3. A vizsgálat körébe tartozó gazdálkodók tulajdonságai

A vizsgálni kívánt vállalkozások meghatározásának lépéseit a 4.2. fejezetben írtuk le. Az alábbiakban néhány, **a többváltozós modell szempontjából fontos tulajdonságukat** mutatjuk be (11. táblázat). Az adatokból látható, hogy **a vizsgált vállalkozások nagy részének beszámolóit valamelyik Big4 cég könyvvizsgálja**, valamint, hogy **az integrált jelentések vannak többségben**, mindhárom vizsgált évben. **A vizsgált vállalatok negyede működik környezeti szempontból érzékeny iparágban.** Továbbá megállapítható, hogy **a GRI-standardot használók aránya nem változott a vizsgált periódusban.**

11. táblázat A vizsgált vállalkozások összetétele

2016	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	8	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	2	25%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	7	88%
GRI-standardot használó vállalkozások	3	38%
Részvényeit témaspecifikus indexbe beválogatták	2	25%
Integrált beszámolót készít	6	75%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikált	2	25%

2017	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	8	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	2	25%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	7	88%
GRI-standardot használó vállalkozások	3	38%
Részvényeit témaspecifikus indexbe beválogatták	2	25%
Integrált beszámolót készít	5	63%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikált	3	38%

2018	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	8	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	2	25%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	7	88%
GRI-standardot használó vállalkozások	3	38%
Részvényeit témaspecifikus indexbe beválogatták	2	25%
Integrált beszámolót készít	7	88%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikált	1	13%

Forrás: Saját szerkesztés

#### 4.4.4. A kódolás menete

A szakirodalom vizsgálata során több olyan kutatást találtunk, melyek a vállalkozások beszámolási gyakorlatát a 20014/95/EU irányelvhez viszonyítva vizsgálták, melyeket a 3. fejezetben ismertettünk. **A magyar nem pénzügyi beszámolási gyakorlat vizsgálatához a Dumitru et al. (2017) által kidolgozott módszertant választottuk.** Ennek okai az alábbiak. Egyrészt a tartalomelemzés során egy olyan átfogó tétellistát alkalmaztak, amelynek elemei megfeleltethetők az Európai Unió által kiadott módszertani útmutatóban<sup>60</sup> foglaltaknak<sup>61</sup>. Másrészt kelet-közép-európai országokat vizsgáltak, így alapot adhatnak a magyar eredményekkel való összevetésre. Harmadrészt a tétellistához olyan súlyozási módszertant alkalmaztak, amely lehetőséget ad arra, hogy az eredmények ne csupán a közzététel nagyságát, hanem minőségét is tükrözzék<sup>62</sup>.

A szerzők egy 20, nem pénzügyi tételt felölelő listát készítettek, amelyben négy kategóriát alakítottak ki (12. táblázat), majd a jelentésekben keresték meg a tételekhez köthető, megfelelő információkat. A pontozási rendszert úgy alakították ki, hogy tükrözze a közzététel típusát is: 0 – az adott tétellel kapcsolatban nincs közzététel; 1 – az adott tételt szövegesen mutatják be; 2 – az adott tételt kulcsindikátorral, vagy más számszaki adattal támasztják alá; 3 (2+1) – az adott tételhez szöveges leírást és számszaki adatot is bemutatnak. Következésképpen a jelentésekre adható maximális pontszám 60 (20×3), valamint a magasabb pontszámok magasabb közzétételi intenzitást jelentenek.

---

<sup>60</sup> Lásd. 2.3.2. alfejezet.

<sup>61</sup> Ennek fontossága és hatása a kutatás objektivitásának biztosítására lásd. 3.4. alfejezetet.

<sup>62</sup> Közzététel mennyisége és minősége közti összefüggés, lásd. 3.3. alfejezetet.

12. táblázat Nem pénzügyi tételek az empirikus vizsgálatához

I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok
1. Üzleti modell – rövid leírás
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetésseljes politikák
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők
4. Nem pénzügyi KPI-k
II. Környezeti ügyek/tényezők
1. Környezetre gyakorolt hatások
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások
3. Megújuló energia használata
4. Nem megújuló energia használata
5. Üvegházhatású gáz kibocsátás
6. Vízkivét
7. Légszennyezés
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása
3. Munkakörülmények
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása
6. Munkahelyi biztonság és egészség
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések
IV. Etikai ügyek
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök

Forrás: Dumitru et al. (2017)

Dumitru et al. (2017) nyomán **négy indexet** számoltunk ki minden vizsgált vállalatra, mindhárom vizsgált üzleti évre vonatkozóan, a kategóriákhoz hozzárendelt tételek és a kategóriánkénti maximálisan elérhető pontszám alapján. Az indexeket az alábbiak szerint állítottuk elő:

$I_1 = \left(\frac{P_1}{12}\right) * 100$  ;  $I_2 = \left(\frac{P_2}{21}\right) * 100$ ;  $I_3 = \left(\frac{P_3}{24}\right) * 100$ ;  $I_4 = \left(\frac{P_4}{3}\right) * 100$ , ahol P az adott kategóriákba tartozó tételekhez rendelt pontok száma.



A teljes nem pénzügyi közzétételi intenzitás értékeléséhez kiszámítottuk a következő kombinált indexet is:

$$I_{combined} = \frac{(I_1 + I_2 + I_3 + I_4)}{4}.$$

Mivel az áttanulmányozott szakirodalom körében más módszereket is találtunk a közzétételi intenzitás mérésére, azon belül is az információk bemutatási formáinak figyelembevételére, ezért a közzétételi intenzitás mérésére alkalmaztunk egy alternatív pontozási rendszert is. A cél az volt, hogy megvizsgáljuk, hogyan hat a kapott eredményekre, ha alternatív súlyozást használunk.

Li, Pike és Haniffa (2008) alapján is kiszámoltuk a pontszámokat az elvégzett kódoláskor, úgy, hogy a tételek közzétételének formáját vizsgálva nemcsak a szöveges és számszaki formát vettük figyelembe, hanem a grafikus interpretációkat is (beleértve a grafikonokat, megértést segítő ábrákat, de nem figyelembe véve az illusztratív fotókat, képeket. Ennek hatására a pontozás (amelyet  $I_{combined,mod}$  megnevezéssel jelöltünk) az alábbiak szerint módosult: 0 – az adott tétellel kapcsolatban nincs közzététel; 1 – az adott tételt szövegesen mutatják be; 1 – az adott tételt kulcsindikátorral, vagy más számszaki adattal támasztják alá; 1 – az adottétel bemutatáshoz grafikus ábrázolást használnak. A maximális pontszám ezek alapján szintén tételenként 3 pont és jelentésenként 60 pont ebben az alternatív pontozási módszerben is. A maximálisan elért 60 pont tehát azt jelentené, hogy a gazdálkodó mind a 20 vizsgált tételtől közzétett szöveges, számszaki és grafikus elemet is.

#### 4.4.5. A reálszektor közzétételi intenzitásának vizsgálata

Miután meghatároztuk a vizsgált gazdálkodók közzétételi intenzitásának eredményeit (13. táblázat), ugyanabba a négy közzétételi szint szerinti kategóriába soroltuk, mint amit Dumitru et al.. (2017) meghatároztak: 0 – nincs nem pénzügyi közzététel; 1–30% – alacsony közzétételi szint; 31–70% – közepes közzétételi szint; 70–100% – magas közzétételi szint. **A Kombinált Index növekedése alapján arra a következtetésre jutunk, hogy az irányelv mérsékelten, de hatással van a vizsgált vállalatok nem pénzügyi beszámolási gyakorlatára. A reálszektor átlagos Kombinált Indexe alacsony kategóriából közepes kategóriába került.** A korábban már tárgyalt<sup>63</sup> **irányelv előtti magyar számviteli szabályozás hatása** is látható: a gazdálkodók a többi kategóriához képest **több környezeti információt** szolgáltatnak a jelentésekben az irányelv hatálybalépése előtt, és bár kisebb mértékű az előny, de megmarad a hatálybalépés utáni két évben is. Habár a társadalmi és munkavállalói ügyekkel kapcsolatos közzététel mutatja a legnagyobb növekedést az elmúlt három évben, ennek ellenére ez a kategória továbbra is csupán a közepes közzétételi szintbe sorolható.

13. táblázat A reál szektorba sorolt gazdálkodók nem pénzügyi közzétételének intenzitása

Index 2016	1	2	3	4	5	6	7	8	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	25	66,67	8,33	66,67	0	8,33	75	0	31,25	75	0	30,54766
12. Körny. ü.	14,29	100	4,76	100	0	19,05	100	0	42,26	100	0	45,14009
13. Társ. ü.	4,17	54,17	8,33	87,5	0	8,33	45,83	0	26,04	87,5	0	30,45873
14. Etikai ü.	0	33,33	0	100	0	0	0	0	16,67	100	0	33,33333
Kombinált I.	10,86	63,54	5,36	88,54	0	8,93	55,21	0	29,06	88,54	0	32,39981
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	nincs	alacsony	közepes	nincs	alacsony			
Index 2017	1	2	3	4	5	6	7	8	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	33,33	8,33	50	16,67	34,38	66,67	8,33	22,21951
12. Körny. ü.	14,29	100	19,05	100	0	23,81	100	28,57	48,21	100	0	40,85519
13. Társ. ü.	4,17	54,17	25	87,5	16,67	4,17	45,83	16,67	31,77	87,5	4,17	26,99806
14. Etikai ü.	0	33,33	0	100	0	0	0	0	16,67	100	0	33,33333
Kombinált I.	8,78	63,54	15,18	88,54	12,5	9,08	48,96	15,48	32,76	88,54	8,78	28,45108
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	közepes			
Index 2018	1	2	3	4	5	6	7	8	Átlag	Max	Min	Szórás
11. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	50	8,33	33,33	16,67	34,38	66,67	8,33	22,21951
12. Körny. ü.	14,29	100	19,05	100	14,29	23,81	33,33	19,05	40,48	100	14,29	34,83033
13. Társ. ü.	4,17	58,33	25	87,5	16,67	4,17	79,17	16,67	36,46	87,5	4,17	31,44039
14. Etikai ü.	0	33,33	0	100	0	0	33,33	0	20,83	100	0	33,07189
Kombinált I.	8,78	64,58	15,18	88,54	20,24	9,08	44,79	13,1	33,04	88,54	8,78	27,96649
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	közepes			

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 8 alapján saját szerkesztés

<sup>63</sup> 2.3.4. alfejezet

A gazdálkodók közzétételi pontszámának szórása a vizsgált időszakban csökkent, ami azt mutatja, hogy a beszámolási gyakorlat homogénebb lett. A legmagasabb értékkel rendelkező kategória mindhárom vizsgált évben a környezeti ügyek/tényezők (II.) kategóriája, 40–48 körüli átlag értékekkel. Ez az eredmény különbözik attól, mint amit Dumitru et al. (2017) megállapítottak. Kutatásukban az *Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok* (I.) kategóriája kapta a legmagasabb átlagos közzétételi pontszámot mind a lengyel, mind a román minta esetében. Ennek magyarázata az a szabályozásnál már korábban kifejtett tény, hogy a magyar számviteli törvény már az irányelv hatálybalépése előtt is előírta a cégeknek, hogy tegyenek közzé egyes környezeti információkat<sup>64</sup>. A legalacsonyabb értékekkel bíró kategória az etikai ügyek (IV.), ami összhangban van a lengyel és román eredményekkel (Dumitru et al. 2017). A magyarországi gazdálkodók közül sokan még a 2017–2018-as üzleti évben sem hoztak nyilvánosságra információkat az etikai ügyekről, annak ellenére, hogy ezt a szabályozás előírja. A másik két kategória (Üzleti (I.) és Társadalmi (III.) ügyek/tényezők) továbbra is közepes szinten marad 31–34 és 26–36 értékek körül. A vizsgált időszakban a Társadalmi (III.) ügyek/tényezők kategóriája mutatja a legnagyobb (10% feletti) növekedést.

**Az egyes gazdálkodók jelentéstételi gyakorlatát vizsgálva azt láthatjuk, hogy közülük kettő nem adott ki semmilyen információt a környezeti, társadalmi és etikai kérdésekről az irányelv hatálybalépése előtt, az új szabályozás hatására azonban megkezdtek a nem pénzügyi információk közzétételét.** Az alacsony közzétételi szintű csoport három tagjának egyike jelentős növekedést (5,36-ról 15,18-ra) mutatott, míg a másik kettő gyakorlatilag ugyanazon a szinten, ugyanabban a kategóriában maradt. A közepes és magas közzétételi kategóriák tagjai szintén hasonló szinten maradtak a vizsgált periódusban, egyedül egy gazdálkodó esetében történt csökkenés. Ez utóbbi kategóriába tartozó vállalkozások beszámolási gyakorlata azért nem változott jelentősen az irányelv hatálybalépésével, mert ezek már korábban is tettek közzé önkéntesen nem pénzügyi információkat. **Ezekre a gazdálkodókra inkább az önkéntes ösztönzők hatottak, mint például az érintettek információigénye.** Ez az eredmény összhangban van az interjúk kutatás alapján vártakkal, valamint a nemzetközi szakirodalomban leírtakkal (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Rózańska 2021).

---

<sup>64</sup> 2.3.4. alfejezet

Megvizsgáltuk a tartalomelemzésben szereplő 20 tételre vonatkozó közzétételek számát is, abból a célból, hogy lássuk, melyikről jelentett a legtöbb, és melyikről a legkevesebb vállalkozás. Vagyis az érintettek mely tételekről kaphatják a legtöbb, és melyekről a legkevesebb információt a vállalkozásoktól. Ezeket az eredményeket az 1. mellékletben mutatjuk be. A **négy leggyakrabban közzétett elem** változatlan marad 2016 és 2018 között (II/1. környezeti hatás; I/1. üzleti modell – rövid leírás; II/5. ÜHG-kibocsátás; III/8. a helyi közösségek védelme és fejlődése érdekében tett intézkedések). Az 5. és 6. helyet illetően azonban már történt változás. 2016-ban négy környezeti tényező állt az 5. helyen egyenlő pontszámmal. Ezzel szemben 2017-ben és 2018-ban is két társadalmi tényező került ezekre a helyekre (III/3. munkakörülmények; és III/6. egészségvédelem és a biztonság). A **legalacsonyabb pontszámú tételek** a három év során változnak, de kettő továbbra is a négy legkevésbé közölt információnak számított (IV/1. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása, valamint a IV/1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök). Látható, hogy a szabályozás hatására leginkább a „középmezőnyben” történt átrendeződés. **A III. Társadalmi és munkavállalói ügyek témájához kötődő tételek kapcsán nőtt a közzétételi intenzitás, azonban a IV. Etikai ügyek területén nem tudott érdemi változást hozni a szabályozás, továbbra is a legkisebb közzétételi intenzitást mutató téma.**

#### 4.4.6. A regressziós modell bemutatása a reálszektor vizsgálata kapcsán

Célváltozónk a közzététel intenzitása ( $Q_i$ ), amelyet Dumitru et al. (2017) alapján előállított, illetve Li, Pike és Haniffa (2008) alapján előállított kombinált index szerint mérünk. A tartalomelemzésből kapott pontszámok alapján kísérletet tettünk arra, hogy ok-okozati összefüggést keressünk a közzétételre adott pontszámok (közzététel intenzitása ( $Q_i$ )) mint függő változó, és a következő független változók között:

- (1) *A vállalati méretet ( $S_i$ ) az alkalmazottak számával ( $no_i$ ) és a mérlegfőösszeggel ( $BS_i$ ) írtuk le:  $S_i \in (no_i, BS_i)$ ; (Sierra-Garcia et al. 2018; Mion – Loza Adauí 2019).*
- (2) *A vállalatok eszközösszetételét ( $A_i$ ) a befektetett eszközök értékével ( $FA_i$ ), az immateriális javak értékével ( $IA_i$ ) illetve az immateriális javak értékének a*

befektetett eszközök értékéhez viszonyított arányával ( $ILA_i$ ) írtuk le:  $A_i \in (FA_i, IA_i, ILA_i)$ ; (Ortas et al. 2015).

- (3) *A vállalatok jövedelmezőségét ( $P_i$ ) a nettó árbevétel ( $NI_i$ ), az üzemi (üzleti) eredmény értékével ( $OP_i$ ) illetve az adózás előtti eredmény értékével ( $PTP_i$ ) írtuk le:  $P_i \in (NI_i, OP_i, PTP_i)$ ; (Dalal – Thaker 2019).*

A jelentéstétel-specifikus dummy változók az alábbiak:

- (4) *SI Index ( $dI_i$ ): Fenntarthatósági Index: 1 értéket adtunk, abban az esetben ha a vállalat részvényeit beválogatták valamelyik témaspecifikus tőzsdeindexbe, mint például a DJSI, egyéb esetben 0 értéket (Dumitru et al. 2017).*
- (5) *érzékenység ( $dS_i$ ): 1 értéket adtunk abban az esetben, ha a vállalat környezeti szempontból érzékeny iparágban végzi tevékenységét, egyéb esetben 0 értéket (Barbu et al. 2011; Dumitru et al. 2017).*
- (6) *Big4 könyvvizsgálat ( $d4_i$ ): 1 értéket adtunk abban az esetben, ha a vállalat beszámolójának könyvvizsgálatát úgynevezett Big4 cég végezte el, egyéb esetben 0 értéket (Dumitru et al. 2017).*

Egy regresszió bemeneti adatainak hasonló skálázottsággal érdemes rendelkeznie, amelyet legegyszerűbben logaritmizálással lehet elérni. Az adatbázisban található negatív előjelű adatok azonban ezt nem teszik lehetővé, így Z-score-ra standardizáltuk a  $v_t$  éves változó-vektorokat (2)

$$zv_{i,t} = \frac{v_{i,t} - E(v_{i,t})}{\sigma(v_{i,t})} \quad (2)$$

A hagyományos lineáris regresszió feltételezi, hogy a változók egy lineáris felületre illeszthetők és a paraméterek ez alapján válnak becsülhetővé. A legkisebb négyzetek módszere (2) az alábbi  $\min_{\mu \in \mathbb{R}} \sum_{i=1}^n (y_i - \mu)^2$  modellt takarja minden véletlen  $y$  változóra, amelynek a feltétlen sokaság átlaga  $\mu$ :

$$y = const. + \beta_1 x_1 + \dots + \beta_n x_n + \varepsilon \quad (3)$$

ahol a regresszió torzítatlanságához elvárjuk, hogy a ( $\varepsilon$ ) hibatagja nem autokorrelált (a Dubrin–Watson-statisztika 1,8 és 2,2 közé esik) és normális az eloszlásuk (Jarque-Bera teszt p-értéke  $> 0.1$ )<sup>65</sup>.

Greene (2003) nyomán megállapíthatjuk, hogy az egyéb, alternatív, nem torzított modellekhez képest a Gauss-Markov elmélet szerint a legkisebb négyzetek becslőfüggvénye rendelkezik a legalacsonyabb varianciával. Amennyiben azonban valamely  $(X \in (x_1, \dots, x_n))$  magyarázó változók halmaza tökéletesen korrelált, ez a variancia végtelen lehet. Még csekélyebb együttmozgások mellett is előfordulhat azonban, hogy az adatok kisebb változásai is magas standard hibával társuló komoly hatást gyakorolnak a paraméterbecslésekre, vagy csupán az intuícióval ellentétes előjelű értékeket vesznek fel. A multikollinearitás e torzítása elsősorban kisméretű adatbázisoknál jelenik meg. A nagyobb információigény azonban nem feltétlenül társul nagyobb adatigénnyel, ehelyett inkább azon változók elhagyása lehet szükséges, amelyek hozzájárulnak a fenti torzítás megjelenéséhez. **Ebben segít a Ridge-becslés, amely a legkisebb négyzetek módszere esetében használt  $\hat{\beta}_{ls} = (X'X)^{-1}X'y$  paraméterbecslés helyett egy D diagonális mátrix segítségével biztosít egy minden esetben alacsonyabb kovariancia mátrixú becslést**<sup>66</sup>:

$$\hat{\beta}_r = (X'X + kD)^{-1}X'y.$$

Az elméleti modellt Ridge-regresszióval teszteltük (14. táblázat), mindegyik modellesoportot vizsgáltuk, és az eredményeinket a fent említett lóverseny-stratégián keresztül határoztuk meg. Ebben a részben a legrepresentatívabb modellek eredményeit tárgyaljuk, de a 2. melléklet bemutatja az OLS-regresszió hasonló eredményeit, ezzel is alátámasztva eredményeink robusztusságát. Bár az OLS-regresszió több szignifikáns eredményt hozott, azonban lehetséges, hogy az eredményekre torzítóan hatottak az alacsony mintanagyságból fakadó anomáliák – tekintettel arra, hogy minden koefficiens nagynak és intuícióval ellentétes előjelűnek bizonyult.

<sup>65</sup> A számításokat a MATLAB szoftver 2020a verziójának segítségével végeztük el. A scriptet a 3. melléklet tartalmazza.

<sup>66</sup> Ahol  $1 > k > 0$ ; lásd. 3. melléklet.

14. táblázat A Ridge-regresszió eredményei

		2016				2017				2018			
		I_comb		I_comb-mod		I_comb		I_comb-mod		I_comb		I_comb-mod	
		coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p
const.		-0,0746	0,113	-0,0723	0,2521	0,0578	0,0604	0,0496	0,2498	0,1118	0,3192	0,3613	0,0401
méret	No												
	BS	-0,9273	0,0317	0,1546	0,5503	1,688	0,0013	1,0874	0,0175	0,3286	0,3762	-0,675	0,2533
	FA												
eszközigeny	IA	0,6379	0,0004	0,6278	0,0012	0,346	0,0006	0,4871	0,0011	0,6635	0,0133	1,2647	0,0042
	ILA												
	NI									0,4336	0,2735	1,4155	0,0649
jövedelmezőség	OP					-0,9267	0,0066	-0,4289	0,1471				
	PTP	1,4928	0,008	0,3867	0,1825								
	Index									-0,451	0,2592	-1,4474	0,0298
dummy	Sens.	0,1992	0,0483	0,1949	0,1287	-0,1541	0,0235	-0,1325	0,1299				
	BIG4												
	DW	2,1946		1,9907		2,0894		2,1711		2,2443		2,0457	
diag.	R2	0,998		0,9951		0,9993		0,9978		0,992		0,9923	
	normal		0,5		0,5		0,5		0,5		0,1267		0,1742

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 10 alapján saját szerkesztés

Az  $I_{combined}$  során alkalmazott megközelítés hasznosabbnak bizonyult a magas beszámolási szinttel rendelkezők főbb jellemzőinek leírására az első két évben, míg az  $I_{combined,mod}$  során alkalmazott megközelítés 2018-as adatok esetén nyújtott jobb eredményeket. Mindez azt jelzi, hogy a kódolás során használt, a közzététel formáját figyelembe vevő súlyozás olyan tényező, amely befolyásolja a statisztikai módszerek alkalmazhatóságát. A módszertant bemutató résznél<sup>67</sup> már hangsúlyoztuk, hogy még nem alakult ki szakmai konszenzus ebben a kérdésben.

A részletekre összpontosítva elmondható, hogy a vállalati méret feltételezhetően kulcsfontosságú változó a közzététel intenzitásának meghatározásában, de 2016-ban intuícióval ellentétes eredményt szült, illetve 2018-ban már nem volt szignifikáns hatása. Ez azt jelenti, hogy az irányelv hatálybalépését követően a vállalati méret már nem magyarázza a közzétételi intenzitást.

Mindazonáltal az olyan kulcsfontosságú eszközök, az immateriális javak, amelyek hozzájárulhatnak a vállalat hozzáadott értékéhez, mindig pozitív szignifikáns hatást mutattak, függetlenül a szabályozás bevezetésétől. Az eszközösszetételt leíró mutatókból modellünk minden esetben az immateriális javak könyv szerinti értékét választotta ki, amely összhangban van korábbi kutatási eredményeinkkel (Lippai-Makra et al. 2019). Mindez azt jelenti, hogy az immateriális javakra érdemes kitüntetett figyelmet fordítani a vállalkozások nem pénzügyi

<sup>67</sup> 3.3. és 3.4. alfejezet

közzétételének vizsgálatakor. A pontos ok-okozati összefüggések feltárására azonban további vizsgálatokra lenne szükség.

**A jövedelmezőség nem rendelkezett stabil előjellel, azonban a legnagyobb koefficienssel bíró változóként jelent meg.** Mindezt az üzleti évek ciklikusságának egyfajta sajátos következményeként értelmezhetjük, amelynek tisztázására egy hosszabb idősort feltáró vizsgálatra lenne szükségünk.

A környezeti szempontból érzékeny iparágban való működés vagy a fenntarthatósági témaspecifikus részvényindexben való szereplés megfelelőnek bizonyult a vállalat-specifikus hatások kezelésében, de a minta nagysága nem teszi lehetővé számunkra, hogy további következtéseket vonjunk le, mivel ezeket a dummy változókat csak nem autokorrelált és normál eloszlású hibtagok elérésére használtuk.

#### **4.4.7. A pénzügyi szektor közzétételi gyakorlata**

A pénzügyi szektorba sorolt vállalkozások<sup>68</sup> közzétételét is a már bemutatott tartomelemzési módszertannal vizsgáltuk. A pénzügyi szektor szereplőit az alábbiak szerint csoportosítottuk:

- magyar bankok: 4 entitás
- külföldi bankok (külföldi anyavállalattal rendelkező, Magyarországon működő bank): 7 entitás
- külföldi biztosítók (külföldi anyavállalattal rendelkező, Magyarországon működő biztosító): 4 entitás

A pénzügyi szektorba sorolt vállalkozások vizsgált jelentései (15. táblázat) kapcsán elmondható, hogy:

- Az üzleti jelentést minden szereplő közzétette a pénzügyi beszámoló részeként vagy mellékleteként.
- A magyar bankok közül csak egy adott ki (mind a 3 vizsgált évre) különálló, fenntarthatósági jelentést, amelyben a GRI-standardot használta, valamint bemutatta

---

<sup>68</sup> A 4.2. alfejezetben részletesen bemutattuk, hogy milyen módon azonosítottuk a nem pénzügyi közzétételre kötelezetteket. Megállapítottuk, hogy nincs olyan magyar biztosító, amely a szabályozás hatálya alá esne a vizsgált időszakban.



az ENSZ SDG-khez való kapcsolódását. Különálló jelentését is könyvvizsgálattal támasztotta alá.

- Mind a négy magyar bank beszámolóit Big4 cég auditálta. A külföldi bankok és biztosítók köréről ugyanez már nem mondható el.
- A külföldi bankok körében a GRI standard használata a legelterjedtebb, a 7 külföldi bank közül csak 2 használt a GRI-n felül egyéb standardokat is.
- A külföldi biztosítóknak csak a fele használt standardot a jelentése összeállításakor. Az egyik alany mind a 3 vizsgált évben a GRI-t használta. A másik alany minden évben más formában, más standard szerint állította össze jelentését.

15. táblázat A pénzügyi szektorba sorolt gazdálkodók vizsgált dokumentumainak jellemzői

		Sorszám	Vizsgált jelentések			Feldolgozott oldalak száma			Használt standardok			Big4 könyvvizsgálta			ENSZ SDG		
			2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
Bankok	Magyar	9	Éves +Fennt.	Éves +Fennt.	Éves +Fennt.	116	108	111	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
		10	Éves	Éves	Éves	38	34	36	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
		11	Éves	Éves	Éves	99	103	109	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
		12	Éves	Éves	Éves	67	82	128	nem	nem	nem	igen	igen	igen	nem	nem	nem
	Külföldi	13	Fennt.	Fennt.	Fennt.	41	153	149	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen
		14	Fennt.	Fennt.	Fennt.	107	145	201	GRI, CDP	GRI, CDP, TCFD	GRI, CDP, TCFD	nem	nem	nem	igen	igen	igen
		15	Éves	Fennt.	Fennt.	167	23	21	nem	GRI	GRI	nem	igen	igen	nem	igen	igen
		16	Fennt.	Fennt.	Fennt.	44	50	51	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	nem	igen
		17	Fennt.	Fennt.	Fennt.	190	166	174	GRI	GRI	GRI	igen	igen	igen	igen	igen	igen
		18	Éves	Éves	Éves	304	198	212	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	nem	igen	nem
		19	Éves	Éves	Éves	175	138	145	GRI, IR	GRI, IR	GRI, IR	igen	igen	igen	igen	igen	igen
Biztosítók	Külföldi	20	Fennt.	Fennt.	Éves	63	52	448	nem	TCFD	GRI, IR	nem	nem	igen	igen	igen	igen
		21	Fennt.	Fennt.	Fennt.	79	90	176	nem	nem	nem	nem	nem	nem	igen	igen	igen
		22	Fennt.	Éves	Éves	102	358	360	GRI	GRI	GRI	nem	nem	nem	igen	igen	igen
		23	Éves	Éves	Éves	34	32	32	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem	nem

Forrás: Saját szerkesztés

A vizsgált bankok jellemzőivel kapcsolatban megállapítható (16. táblázat), hogy **a Big4 által végzett könyvvizsgálat, a GRI-standard használata, valamint az integrált beszámolás alkalmazása is növekvő trendet mutat. Ezek az eredmények összhangban vannak a nemzetközi szakirodalomban feltártakkal.** Az iparág környezeti szempontból nem sorolható az érzékeny iparágak közé.

16. táblázat A pénzügyi szektorba sorolt vizsgált szervezetek jellemzői

	2016		2017		2018	
	Szám	Százalék	Szám	Százalék	Szám	Százalék
Vizsgált vállalkozások száma	15	100%	15	100%	15	100%
Környezeti szempontból érzékeny iparágban működik	0	0%	0	0%	0	0%
Big4 által könyvvizsgált vállalkozások	6	40%	7	47%	8	53%
GRI-standardot használó vállalkozások	8	53%	9	60%	10	66%
Integrált beszámolót készítő	7	46%	8	53%	9	60%
Különálló nem pénzügyi jelentést publikálók	8	53%	7	46%	6	40%

Forrás: Saját szerkesztés

A magyar bankok nem pénzügyi közzétételi intenzitását vizsgálva az alábbi megállapításokat tesszük (17. táblázat):

- A 9. sorszámú bank a teljes vizsgált időszakban magas közzétételi intenzitást mutatott. Az irányelv előírásainak már annak hatálybalépése előtt is megfelelt. A szabályozás megjelenése nem befolyásolta a nem pénzügyi közzétételét.
- A 10. sorszámú bank egyik évben sem tett közzé környezeti, társadalmi, illetve etikai információt, annak ellenére sem, hogy 2017-ben és 2018-ban a szabályozás már kötelezte erre.
- A 11. sorszámú bank nem pénzügyi közzétételi intenzitása folyamatosan nőtt a vizsgált periódusban, ennek ellenére a közepes intenzitási kategóriában maradt. Nagyobb mértékű változást a 2018-as eredményei mutatnak. Ebben az évben már nemcsak az üzleti modellel és a társadalmi tényezőkkel kapcsolatosan közölt információkat, hanem megjelentek a környezeti ügyek és az etikai tényezők is. Továbbá a 2018-as üzleti jelentésén belül nevesíti is az egyik bekezdést nem pénzügyi jelentésként, valamint a szövegezésben megjelennek a számviteli törvény vonatkozó paragrafusának kifejezései is. Ennél a szereplőnél tehát egyértelmű a szabályozás hatása, azonban ez csak a hatálybalépést követő 2. évben mutatkozik meg egyértelműen.

- A 12. sorszámú bank nem pénzügyi közzétételi intenzitása folyamatosan nőtt a vizsgált periódusban. A nem jelentő kategóriából először az alacsony, a következő évben pedig a közepes közzétételi intenzitású csoportba sorolható. Ennél a szereplőnél is egyértelműen tetten érhető a szabályozás hatása, az előző szereplővel szemben már a szabályozás hatálybalépésének évétől. Mind a négy vizsgált kategóriával kapcsolatban megkezdte az információk közzétételét.

A szereplők összesített eredményével kapcsolatban az alábbi megállapításokat tesszük. **A magyar bankok közzétételi intenzitása alacsony kategóriából 2018-ra a közepes kategóriába került, hasonlóan a reálszektor eredményeihez.** A vizsgált időszak alatt a **legnagyobb növekedést az etikai ügyek kategóriája mutatott, bár továbbra is itt a legmagasabb a szórás.** Az első két évben a legalacsonyabb átlagos indexszel a környezeti tényezők kategóriája rendelkezett, az utolsó évben azonban minimálisan felülmúlta a társadalmi tényezők kategóriáját. A kapott eredmények szektorspecifikusak, hiszen a bankok környezeti terhelése a tevékenységükből adódóan kevésbé hangsúlyos a reálszektorhoz képest, azonban esetükben az etikai ügyek (korruptió, pénzmosás elleni küzdelem) értelemszerűen hangsúlyosabbak. **Ezen szektorspecifikus eredmények alátámasztják a két szektor elkülönült vizsgálatának létjogosultságát.** A kapott eredményeket megvizsgálva továbbá elmondható, hogy a Kombinált Index szórása csökkent a vizsgált periódusban, hasonlóan a reálszektornál látottakhoz.

17. táblázat A magyar bankok közzétételi intenzitása

Index 2016	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	0,00	27,08	100,00	0,00	42,24
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	0,00	17,86	71,43	0,00	30,93
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	12,50	0,00	20,83	70,83	0,00	29,32
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	0,00	25,00	100,00	0,00	43,30
Kombinált I.	85,57	0,00	5,21	0,00	22,69	85,57	0,00	36,36
Kategória	magas	nincs	alacsony	nincs	alacsony			
Index 2017	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	25,00	33,33	100,00	0,00	39,53
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	4,76	19,05	71,43	0,00	30,30
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	70,83	0,00	26,19
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	33,33	33,33	100,00	0,00	40,82
Kombinált I.	85,57	0,00	6,25	23,07	28,72	85,57	0,00	33,89
Kategória	magas	nincs	alacsony	alacsony	alacsony			
Index 2018	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	16,67	41,67	39,58	100,00	0,00	37,90
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	42,86	4,76	29,76	71,43	0,00	29,23
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	70,83	0,00	26,19
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	33,33	100,00	58,33	100,00	0,00	43,30
Kombinált I.	85,57	0,00	27,38	43,90	39,21	85,57	0,00	31,02
Kategória	magas	nincs	alacsony	közepes	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

Ha a **magyar bankok** adatait összevetjük a **külföldi bankok** adataival (17. táblázat; 18. táblázat), akkor a **legszenbetűnőbb különbség** az, hogy a **külföldiek közül egy olyan alany sem volt, amely nem tett közzé nem pénzügyi információkat a vizsgált időszakban, még a szabályozás bevezetését megelőzően sem.** A 7 entitásból csupán 2 közzétételi intenzitása esett alacsony kategóriába 2016-ban, azonban a következő két évben már a közepes közzétételi kategóriába kerültek. A magyar bankok közzétételi intenzitásának szórása a teljes vizsgált időszakban magasabb, mint a külföldi bankoké, valamint kisebb mértékben csökkent a szabályozás hatására. Megállapítható, hogy a külföldi bankok nem pénzügyi közzététele egységesebb képet mutat mint a magyaroké, és hogy a fejlettebb tőkepiacok miatt már az irányelv hatálybalépése előtt is intenzívebb volta nem pénzügyi közzétételük. Valamint, hogy a teljes vizsgált időszakban minden alindex és az összesített index is magasabb. Mivel az összes vizsgált külföldi bank anyavállalata nyugat-európai, ezért ezek az eredmények összhangban vannak a szakirodalomban feltártakkal (Albu et al. 2017; KPMG International 2017).

Az egyes kategóriákat vizsgálva itt is elmondható, hogy az etikai tényezők kategóriája nőtt a legnagyobb mértékben, továbbá az időszak végére ez lett a legintenzívebben jelentett kategória.

18. táblázat A külföldi bankok közzétételi intenzitása

Index 2016	13	14	15	16	17	18	19	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	46,43	100,00	16,67	27,77
I2. Körny. ü.	57,14	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	49,66	85,71	0,00	26,56
I3. Társ. ü.	29,17	79,17	0,00	37,50	91,67	58,33	79,17	53,57	91,67	0,00	30,49
I4. Etikai ü.	33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	52,38	100,00	0,00	43,12
Kombinált I.	34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	50,51	94,35	6,25	30,01
Kategória	közepes	magas	alacsony	alacsony	magas	közepes	magas	közepes			
Index 2017	13	14	15	16	17	18	19	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	50,00	100,00	16,67	25,59
I2. Körny. ü.	57,14	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	54,42	90,48	28,57	21,12
I3. Társ. ü.	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	63,69	91,67	29,17	20,38
I4. Etikai ü.	33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	61,90	100,00	33,33	32,99
Kombinált I.	34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	57,50	95,54	34,08	23,33
Kategória	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	közepes			
Index 2018	13	14	15	16	17	18	19	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	50,00	100,00	16,67	25,59
I2. Körny. ü.	57,14	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	58,50	100,00	28,57	26,17
I3. Társ. ü.	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	63,69	91,67	29,17	20,38
I4. Etikai ü.	33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	71,43	100,00	33,33	32,99
Kombinált I.	34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	60,91	95,54	34,08	23,25
Kategória	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	közepes			

*Forrás:* Saját szerkesztés

A külföldi biztosítók közzétételét vizsgálva (19. táblázat) megállapítható, hogy a közzétételi intenzitás bár végig a közepes kategóriába esik, de növekedést mutat a vizsgált időszakban. A kombinált közzétételi index szórása a három év alatt végig csökkenést mutat, ami azt jelzi, hogy a biztosítók nem pénzügyi közzététele egyre egységesebb. Egy alindex, az etikai tényezők indexének szórása azonban nőtt, az átlagos pontszámok jelentős növekedése mellett. Ez az eredmény abból ered, hogy egy biztosító egyáltalán nem tett közzé a kategóriába sorolható információt, ezzel szemben két szereplőnek is nagymértékben nőtt a pontszáma. A külföldi bankok eredményeivel összevetve érdekes különbséget mutat a környezeti tényezők kategóriája, ugyanis a biztosítók esetében ez a kategória mutatja a legnagyobb intenzitást, ami nem következik az iparág sajátosságaiból. Érdekes kutatási terület lehet, hogy mi okoz ilyen jellegű különbséget a bankok és biztosítók közzétételében.

19. táblázat A külföldi biztosítók közzétételi intenzitása

Index 2016	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	25,00	66,67	50,00	8,33	37,50	66,67	8,33	22,44
I2. Körny. ü.	19,05	100,00	100,00	28,57	61,90	100,00	19,05	38,24
I3. Társ. ü.	12,50	79,17	87,50	25,00	51,04	87,50	12,50	32,73
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	33,33	0,00	16,67	33,33	0,00	16,67
Kombinált I.	14,14	69,79	67,71	15,48	41,78	69,79	14,14	26,99
Kategória	alacsony	közepes	közepes	alacsony	közepes			
Index 2017	20,00	21,00	22,00	23,00	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	25,00	66,67	66,67	25,00	45,83	66,67	25,00	20,83
I2. Körny. ü.	33,33	100,00	100,00	47,62	70,24	100,00	33,33	30,19
I3. Társ. ü.	16,67	79,17	87,50	45,83	57,29	87,50	16,67	28,16
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	33,33	0,00	16,67	33,33	0,00	16,67
Kombinált I.	18,75	69,79	71,88	29,61	47,51	71,88	18,75	23,65
Kategória	alacsony	közepes	magas	alacsony	közepes			
Index 2018	20,00	21,00	22,00	23,00	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	41,67	66,67	66,67	25,00	50,00	66,67	25,00	17,68
I2. Körny. ü.	47,62	100,00	100,00	47,62	73,81	100,00	47,62	26,19
I3. Társ. ü.	62,50	79,17	87,50	45,83	68,75	87,50	45,83	16,00
I4. Etikai ü.	100,00	33,33	33,33	0,00	41,67	100,00	0,00	36,32
Kombinált I.	62,95	69,79	71,88	29,61	58,56	71,88	29,61	17,03
Kategória	közepes	közepes	magas	alacsony	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

**A pénzügyi szektor közzétételi intenzitásáról összességében elmondható (20. táblázat), hogy a vizsgált időszakban mind a 4 kategóriában nőtt a közzétételi intenzitás, valamint csökkent a szórás.** Azaz a szabályozás hatása nemcsak az átlagos közzétételi intenzitásban okozott növekedést, hanem a különbségeket is csökkentette. Az összesített eredményekben az egyes kategóriák változását és sorrendjét véleményünk szerint nem érdemes vizsgálni, a fentiekben kifejtett magyar–külföldi és bank–biztosító csoportok közti különbségek miatt.

A kapott eredményekből látható, hogy a szabályozás nem csak a hatályba lépés évében fejtette ki a hatását, hanem még a 2018-as évben is hatott a beszámolási gyakorlat alakulására. Ezen eredmény összhangban van Korca – Costa (2021) megállapításával, mely szerint a szabályozás hatását érdemes a hatályba lépést követően több éven keresztül vizsgálni.

20. táblázat A Pénzügyi szektor nem pénzügyi közzétételi intenzitása

Index 2016	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	0,00	16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	50,00	8,33	38,89	100,00	0,00	32,16
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	0,00	57,14	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	19,05	100,00	100,00	28,57	44,44	100,00	0,00	35,45
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	12,50	0,00	29,17	79,17	0,00	37,50	91,67	58,33	79,17	12,50	79,17	87,50	25,00	44,17	91,67	0,00	33,88
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	0,00	33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	35,56	100,00	0,00	41,22
Kombinált I.	85,57	0,00	5,21	0,00	34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	14,14	69,79	67,71	15,48	40,76	94,35	0,00	33,15
Kategória	magas	nincs	alacsony	nincs	közepes	magas	alacsony	alacsony	magas	közepes	magas	alacsony	közepes	közepes	alacsony	közepes			
Index 2017	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20,00	21,00	22,00	23,00	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	8,33	25,00	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	66,67	25,00	44,44	100,00	0,00	29,76
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	0,00	4,76	57,14	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	33,33	100,00	100,00	47,62	49,21	100,00	0,00	32,70
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	16,67	79,17	87,50	45,83	52,78	91,67	0,00	28,25
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	0,00	33,33	33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	42,22	100,00	0,00	37,45
Kombinált I.	85,57	0,00	6,25	23,07	34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	18,75	69,79	71,88	29,61	47,16	95,54	0,00	29,16
Kategória	magas	nincs	alacsony	alacsony	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	alacsony	közepes	magas	alacsony	közepes			
Index 2018	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20,00	21,00	22,00	23,00	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	100,00	0,00	16,67	41,67	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	41,67	66,67	66,67	25,00	47,22	100,00	0,00	28,16
I2. Körny. ü.	71,43	0,00	42,86	4,76	57,14	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	47,62	100,00	100,00	47,62	54,92	100,00	0,00	31,63
I3. Társ. ü.	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	62,50	79,17	87,50	45,83	55,83	91,67	0,00	26,61
I4. Etikai ü.	100,00	0,00	33,33	100,00	33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	33,33	0,00	60,00	100,00	0,00	38,87
Kombinált I.	85,57	0,00	27,38	43,90	34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	62,95	69,79	71,88	29,61	54,49	95,54	0,00	25,92
Kategória	magas	nincs	alacsony	közepes	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	közepes	közepes	magas	alacsony	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés



#### **4.4.8. A közzétételi gyakorlat vizsgálatának összefoglalása**

Összegezve mind a 23 vállalkozás nem pénzügyi közzétételének intenzitását az alábbi megállapításokat tesszük (21. táblázat). **A vizsgált időszakban a közzétételi intenzitás átlagos pontszáma nőtt, tehát az irányelv hatására a vállalkozások nem pénzügyi közzététele intenzívebbé vált. Az indexek szórása pedig csökkent, ami a vállalatok közzétételi gyakorlatának egységesedését mutatja.**

21. táblázat Az összes vizsgált vállalat nem pénzügyi közzétételi intenzitása

Index 2016	Reálszektor								Pénzügyi szektor															Átlag	Max	Min	Szórás
									Bankok												Biztosítók						
									Magyar bankok				Külföldi bankok								Külföldi biztosítók						
									9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23				
I1. Üzleti m.	25,00	66,67	8,33	66,67	0,00	8,33	75,00	0,00	100,00	0,00	8,33	0,00	16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	50,00	8,33	36,23	100,00	0,00	31,81
I2. Körny. ü.	14,29	100,00	4,76	100,00	0,00	19,05	100,00	0,00	71,43	0,00	0,00	0,00	57,14	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	19,05	100,00	100,00	28,57	43,69	100,00	0,00	39,11
I3. Társ. ü.	4,17	54,17	8,33	87,50	0,00	8,33	45,83	0,00	70,83	0,00	12,50	0,00	29,17	79,17	0,00	37,50	91,67	58,33	79,17	12,50	79,17	87,50	25,00	37,86	91,67	0,00	33,85
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	28,99	100,00	0,00	39,69
Kombinált I.	10,86	63,54	5,36	88,54	0,00	8,93	55,21	0,00	85,57	0,00	5,21	0,00	34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	14,14	69,79	67,71	15,48	36,69	94,35	0,00	33,36
Kategória	al	kp	alacs	ms	n	al	kp	n	ms	n	al	n	kp	ms	al	al	ms	kp	ms	al	kp	kp	al	kp			
Index 2017	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	33,33	8,33	50,00	16,67	100,00	0,00	8,33	25,00	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	66,67	25,00	40,94	100,00	0,00	27,79
I2. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	0,00	23,81	100,00	28,57	71,43	0,00	0,00	4,76	57,14	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	33,33	100,00	100,00	47,62	48,86	100,00	0,00	35,75
I3. Társ. ü.	4,17	54,17	25,00	87,50	16,67	4,17	45,83	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	16,67	79,17	87,50	45,83	45,47	91,67	0,00	29,56
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33	33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	33,33	100,00	0,00	38,07
Kombinált I.	8,78	63,54	15,18	88,54	12,50	9,08	48,96	15,48	85,57	0,00	6,25	23,07	34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	18,75	69,79	71,88	29,61	42,15	95,54	0,00	29,72
Kategória	al	kp	alacs	ms	al	al	kp	al	ms	n	al	al	kp	ms	közepes	közepes	ms	kp	ms	al	kp	ms	al	kp			
Index 2018	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	50,00	8,33	33,33	16,67	100,00	0,00	16,67	41,67	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	41,67	66,67	66,67	25,00	42,75	100,00	0,00	26,95
I2. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	14,29	23,81	33,33	19,05	71,43	0,00	42,86	4,76	57,14	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	47,62	100,00	100,00	47,62	49,90	100,00	0,00	33,49
I3. Társ. ü.	4,17	58,33	25,00	87,50	16,67	4,17	79,17	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	62,50	79,17	87,50	45,83	49,09	91,67	0,00	29,84
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	33,33	100,00	33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	33,33	0,00	46,38	100,00	0,00	41,40
Kombinált I.	8,78	64,58	15,18	88,54	20,24	9,08	44,79	13,10	85,57	0,00	27,38	43,90	34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	62,95	69,79	71,88	29,61	47,03	95,54	0,00	28,54
Kategória	al	kp	al	ms	al	al	kp	al	ms	n	al	kp	kp	ms	kp	kp	ms	kp	ms	kp	kp	ms	al	kp			

Forrás: Saját szerkesztés

Megállapítható, hogy a magyar vállalkozások összesített közzétételi intenzitása 2017-ben még alacsonynak volt mondható, a következő két évben viszont már a közepes kategóriába sorolható (22. táblázat). Elmondható továbbá, hogy **a környezeti tényezők közzétételi intenzitása marad mindvégig a legmagasabb, bár előnye évről évre csökkent.** Ennek háttérében a magyar számviteli szabályozás áll. Ahogyan azt a 2.3.4. fejezetben kifejtettük, a magyar szabályozás már az irányelv hatálybalépése előtt is előírta egyes környezeti tényezők bemutatását a kiegészítő mellékletben és az üzleti jelentésben. Azaz a magyar tőzsdén jegyzett vállalkozásoknak ezen a területen már volt korábban kialakult közzétételi gyakorlata. **Ezen eredmények alapján el kell vetnünk a 3. hipotézisünket, mert az irányelv környezet–társadalom–etika hármas szempontrendszerre nem érvényesül a vizsgált vállalatok közzétételi gyakorlatában. A magyar vállalkozások fele még a 2018-as üzleti évre vonatkozóan sem jelentett az etikai ügyekről.** A magyar bankok csoportjáról elmondható, hogy azon szereplők, amelyek eleget tesznek jelentéstételi kötelezettségüknek, azok mind a négy vizsgált kategóriával kapcsolatban közölnek információt az érintettekkel a 2018-as üzleti évre vonatkozóan. Ugyanez már nem mondható el a magyar reálszféráról. Bár a nyolc vállalkozás mindegyike tesz közzé nem pénzügyi információkat 2018-ra vonatkozóan, azonban van öt olyan vállalkozás, amely az etikai ügyek tekintetében nem közöl információt.

22. táblázat A magyar vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitása

	Reálszektor (tőzsdén jegyzett, magyar)								Pénzügyi szektor							
									magyar							
Index 2016	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	25,00	66,67	8,33	66,67	0,00	8,33	75,00	0,00	100,00	0,00	8,33	0,00	29,86	100,00	0,00	34,94
I2. Körny. ü.	14,29	100,00	4,76	100,00	0,00	19,05	100,00	0,00	71,43	0,00	0,00	0,00	34,13	100,00	0,00	42,54
I3. Társ. ü.	4,17	54,17	8,33	87,50	0,00	8,33	45,83	0,00	70,83	0,00	12,50	0,00	24,31	87,50	0,00	30,18
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	19,44	100,00	0,00	37,16
Kombinált I.	10,86	63,54	5,36	88,54	0,00	8,93	55,21	0,00	85,57	0,00	5,21	0,00	26,93	88,54	0,00	33,90
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	nincs	alacsony	közepes	nincs	magas	nincs	alacsony	nincs	alacsony			
Index 2017	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	33,33	8,33	50,00	16,67	100,00	0,00	8,33	25,00	34,03	100,00	0,00	29,16
I2. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	0,00	23,81	100,00	28,57	71,43	0,00	0,00	4,76	38,49	100,00	0,00	40,10
I3. Társ. ü.	4,17	54,17	25,00	87,50	16,67	4,17	45,83	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17	30,90	87,50	0,00	26,76
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	0,00	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33	22,22	100,00	0,00	36,85
Kombinált I.	8,78	63,54	15,18	88,54	12,50	9,08	48,96	15,48	85,57	0,00	6,25	23,07	31,41	88,54	0,00	30,43
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	magas	nincs	alacsony	alacsony	közepes			
Index 2018	1,00	2,00	3,00	4,00	5,00	6,00	7,00	8,00	9	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	16,67	66,67	50,00	8,33	33,33	16,67	100,00	0,00	16,67	41,67	36,11	100,00	0,00	28,53
I2. Körny. ü.	14,29	100,00	19,05	100,00	14,29	23,81	33,33	19,05	71,43	0,00	42,86	4,76	36,91	100,00	0,00	33,45
I3. Társ. ü.	4,17	58,33	25,00	87,50	16,67	4,17	79,17	16,67	70,83	0,00	16,67	29,17	34,03	87,50	0,00	29,99
I4. Etikai ü.	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	0,00	33,33	0,00	100,00	0,00	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	40,82
Kombinált I.	8,78	64,58	15,18	88,54	20,24	9,08	44,79	13,10	85,57	0,00	27,38	43,90	35,09	88,54	0,00	29,16
Kategória	alacsony	közepes	alacsony	magas	alacsony	alacsony	közepes	alacsony	magas	nincs	alacsony	közepes	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

23. táblázat A külföldi anyavállalattal rendelkező vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitása

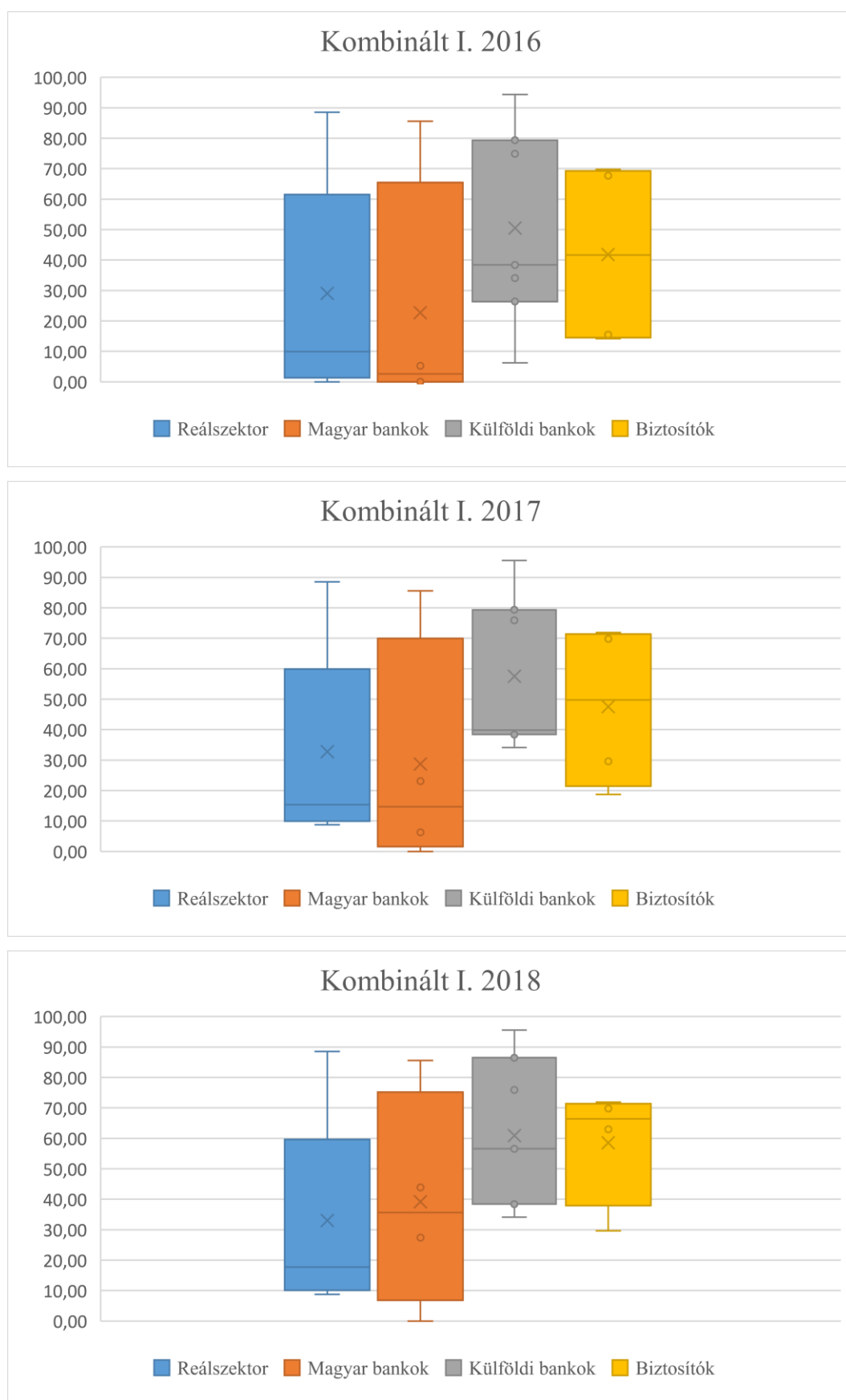
	Külföldi bankok							Külföldi biztosítók							
Index 2016	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	25,00	25,00	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	50,00	8,33	43,18	100,00	8,33	26,31
I2. Körny. ü.	57,14	71,43	0,00	42,86	85,71	28,57	61,90	19,05	100,00	100,00	28,57	54,11	100,00	0,00	31,86
I3. Társ. ü.	29,17	79,17	0,00	37,50	91,67	58,33	79,17	12,50	79,17	87,50	25,00	52,65	91,67	0,00	31,35
I4. Etikai ü.	33,33	100,00	0,00	0,00	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	39,39	100,00	0,00	39,74
Kombinált I.	34,08	79,32	6,25	26,34	94,35	38,39	74,85	14,14	69,79	67,71	15,48	47,33	94,35	6,25	29,25
Kategória	közepes	magas	alacsony	alacsony	magas	közepes	magas	alacsony	közepes	közepes	alacsony	közepes			
Index 2017	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	25,00	66,67	66,67	25,00	48,48	100,00	16,67	24,05
I2. Körny. ü.	57,14	71,43	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	33,33	100,00	100,00	47,62	60,17	100,00	28,57	25,95
I3. Társ. ü.	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	16,67	79,17	87,50	45,83	61,36	91,67	16,67	23,71
I4. Etikai ü.	33,33	100,00	33,33	33,33	100,00	33,33	100,00	0,00	33,33	33,33	0,00	45,45	100,00	0,00	35,60
Kombinált I.	34,08	79,32	39,43	39,88	95,54	38,39	75,89	18,75	69,79	71,88	29,61	53,87	95,54	18,75	23,94
Kategória	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	alacsony	közepes	magas	alacsony	közepes			
Index 2018	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	66,67	41,67	33,33	100,00	33,33	58,33	41,67	66,67	66,67	25,00	50,00	100,00	16,67	23,03
I2. Körny. ü.	57,14	100,00	28,57	42,86	90,48	28,57	61,90	47,62	100,00	100,00	47,62	64,07	100,00	28,57	27,19
I3. Társ. ü.	29,17	79,17	54,17	50,00	91,67	58,33	83,33	62,50	79,17	87,50	45,83	65,53	91,67	29,17	19,06
I4. Etikai ü.	33,33	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	100,00	100,00	33,33	33,33	0,00	60,61	100,00	0,00	37,11
Kombinált I.	34,08	86,46	39,43	56,55	95,54	38,39	75,89	62,95	69,79	71,88	29,61	60,05	95,54	29,61	21,23
Kategória	közepes	magas	közepes	közepes	magas	közepes	magas	közepes	közepes	magas	alacsony	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

**Összevetve a magyar (22. táblázat) és a külföldi (23. táblázat) anyavállalattal rendelkező vállalatok nem pénzügyi közzétételi intenzitását megállapítjuk, utóbbiak átlagos pontszáma a teljes vizsgált időszakban magasabb. A kombinált index szórása pedig a teljes vizsgált időszakban alacsonyabb, azaz a külföldi anyavállalattal rendelkező vállalatok beszámolási gyakorlata homogénebb, mint a magyaroké. Továbbá megállapítható, hogy a külföldi vállalatok átlagos közzétételi intenzitása nagyobb mértékben nőtt, mint a magyaroké, azaz a külföldi vállalatok beszámolási gyakorlatára jobban hatott az irányelv hatályba lépése, mint a magyarokéra. Az eredményekből látható, hogy nem volt olyan külföldi vállalat, amely egyáltalán nem tett közzé nem pénzügyi információkat, ezzel szemben a magyar vállalatok között az irányelv hatálybalépése előtt négy, azt követően pedig egy ilyen volt. Mindkét csoportban közös az, hogy az etikai ügyek indexének a legnagyobb a szórása 2018-ban, azaz ezen a területen a legkülönbözőbbek a közzétételi gyakorlatok.**

A fentiekből látszik, hogy önmagában az összesített eredményekből (21. táblázat) a magyar beszámolási gyakorlatra általános következtetéseket nem lehet levonni. Érdekes a különböző jellemzőkkel bíró csoportot külön vizsgálni. A 3. ábra jól szemlélteti az egyes csoportok nem pénzügyi közzétételi intenzitásában bekövetkező változásokat, amelyeket fent kifejtettünk.

3. ábra A Kombinált Indexek alakulása 2016-2018



Forrás: Saját szerkesztés

A fenti eredményeket összefoglalva az alábbi megállapításokat tesszük az egyes hipotézisekre vonatkozóan. Az első hipotézisünk, amely szerint **a 2014/95/EU irányelv hatására nő a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása**, igazolódott minden vizsgált gazdálkodói csoportban. Látható, hogy a nem pénzügyi közzétételi intenzitás növekedésének mértéke eltérő volt az egyes gazdasági szektorok szerint, valamint a magyar–külföldi csoportosítás szerint is.

A második hipotézisünk, amely szerint **a 2014/95/EU irányelv hatására csökken a különbség a gazdálkodók közzétételi intenzitása között**, szintén igazolódott. Az eredmények azt mutatják, hogy az irányelv hatálybalépését követően egyre homogénebb a vállalatok nem pénzügyi közzététele.

A harmadik hipotézisünk az irányelv tartalmi előírásaival kapcsolatos: **Az irányelv környezet–társadalom–etika hármasszempontrendszere érvényesül a magyar közzétételi gyakorlatban.** A 2.3.4. fejezetben bemutattuk, hogy az irányelv tartalmi előírásait a nem pénzügyi jelentésekre maradéktalanul emelték át a magyar szabályozásba. Tehát szabályozásra visszavezethető akadály nem volt annak, hogy a környezet–társadalom–etika hármasszempontrendszere érvényesülésre jusson a magyar közzétételi gyakorlatban. Ennek ellenére empirikus eredményeink azt mutatták (4.4.6. és 4.4.9. fejezet), hogy a reálszektorban a környezeti tényezők közzétételi intenzitása marad mindvégig a legmagasabb, bár előnye évről évre csökkent, továbbá a vizsgált vállalkozások egy része még az utolsó vizsgált évben sem jelent etikai tényezőiről.

A negyedik hipotézisünk, amely a nem pénzügyi közzétételre ható motivációs tényezőkkel kapcsolatos, így szólt: **Azonosíthatók olyan ismérvek, amelyek megléte alapján előrejelezhető, hogy mely vállalkozásokra hatnak inkább a kötelező ösztönzők, és melyekre az önkéntesek.** Fenti hipotézisünkkel kapcsolatban az interjúk elkészítését és elemzését követően az a kutatói megérzésünk támadt, hogy be tudunk egy ilyen ismérvet azonosítani. Méghozzá ez az ismerv az, hogy szerepelnek-e az adott vállalkozások részvényei valamely fenntarthatósági tematikus indexben<sup>69</sup>. Azért jelentős ezen indexekben való szereplés, mert az intézményi befektetők befektetési politikájában sokszor szerepel kitételként, hogy olyan vállalatokba fektetnek be, melyek ilyen tematikus indexekben szerepelnek. Az ilyen típusú indexekbe való bekerülésnek pedig

---

<sup>69</sup>Például a DJSI-ben, valamely ESG-specifikus MSCI-indexben, vagy a bécsi értéktőzsde Felelős Befektetési Indexében.



elengedhetetlen feltétele a magas nem pénzügyi intenzitás, valamint a közepes vagy magas piaci kapitalizáció. Ha a vizsgált magyar vállalatokat az alapján csoportosítjuk, hogy már az irányelv hatálybalépése előtt is legalább közepes intenzitással tettek közzé nem pénzügyi információkat, akkor az alábbi eredményeket kapjuk (24. és 25. táblázat). Az első csoportban (24. táblázat) azokat a vállalatokat láthatjuk, amelyek már a hatálybalépés előtt is, az önkéntes ösztönzők hatására, kialakult nem pénzügyi közzétételi gyakorlattal rendelkeztek. E csoport esetében az új szabályozás nem gyakorolt érzékelhető hatást a nem pénzügyi közzétételi intenzitására. Három vizsgált vállalatnak gyakorlatilag nem változott sem a nem pénzügyi közzétételi gyakorlata, sem annak intenzitása. Egy gazdálkodó pedig enyhe csökkenést mutatott a vizsgált időszakban.

24. táblázat 2016-ban is legalább közepes nem pénzügyi közzétételi intenzitással rendelkező vállalatok

Index 2016	2	4	7	9	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	66,67	66,67	75	100	77,09	100	66,67	13,66
I2. Körny. ü.	100	100	100	71,43	92,86	100	71,43	12,37
I3. Társ. ü.	54,17	87,5	45,83	70,83	64,58	87,5	45,83	16
I4. Etikai ü.	33,33	100	0	100	58,33	100	0	43,3
Kombinált I.	63,54	88,54	55,21	85,57	73,21	88,54	55,21	14,19
Kategória	közepes	magas	közepes	magas	közepes			
Index 2017	2	4	7	9	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	66,67	66,67	50	100	70,84	100	50	18,16
I2. Körny. ü.	100	100	100	71,43	92,86	100	71,43	12,37
I3. Társ. ü.	54,17	87,5	45,83	70,83	64,58	87,5	45,83	16
I4. Etikai ü.	33,33	100	0	100	58,33	100	0	43,3
Kombinált I.	63,54	88,54	48,96	85,57	71,65	88,54	48,96	16,28
Kategória	közepes	magas	közepes	magas	közepes			
Index 2018	2	4	7	9	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	66,67	66,67	33,33	100	66,67	100	33,33	23,57
I2. Körny. ü.	100	100	33,33	71,43	76,19	100	33,33	27,36
I3. Társ. ü.	58,33	87,5	79,17	70,83	73,96	87,5	58,33	10,78
I4. Etikai ü.	33,33	100	33,33	100	66,67	100	33,33	33,34
Kombinált I.	64,58	88,54	44,79	85,57	70,87	88,54	44,79	17,66
Kategória	közepes	magas	közepes	magas	közepes			

Forrás: Saját szerkesztés

A második csoport az előző komplementere. Azokat a magyar vállalkozásokat láthatjuk (25. táblázat), amelyekre inkább a kötelező ösztönzők hatnak. Az előző csoporttal ellentétesen ezen vállalkozások nagy részénél tetten érhető a szabályozás hatása. Egyes esetekben változott a közzététel formája, például különálló CSR-jelentést

is közzétettek. A négy, irányelv előtt nem pénzügyi közzétételt egyáltalán nem alkalmazó közül három a szabályozás hatására elkezdte azt. Kiemeljük a 12. sorszámú szervezetet, amely 0 százalékos nem pénzügyi közzétételi intenzitást mutatott 2016-ban, 2018-ban azonban e kategória legintenzívebben jelentő tagjává vált 43,9 százalékos Kombinált Indexszel.

25. táblázat 2016-ban legfeljebb alacsony nem pénzügyi közzétételi intenzitással rendelkező vállalatok

Index 2016	1	3	5	6	8	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	25	8,33	0	8,33	0	0	8,33	0	6,25	25	0	8,07
I2. Körny. ü.	14,29	4,76	0	19,05	0	0	0	0	4,76	19,05	0	7,14
I3. Társ. ü.	4,17	8,33	0	8,33	0	0	12,5	0	4,17	12,5	0	4,66
I4. Etikai ü.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Kombinált I.	10,86	5,36	0	8,93	0	0	5,21	0	3,79	10,86	0	4,16
Kategória	al	al	n	al	n	n	al	n	al			
Index 2017	1	3	5	6	8	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	16,67	33,33	8,33	16,67	0	8,33	25	15,63	33,33	0	9,72
I2. Körny. ü.	14,29	19,05	0	23,81	28,57	0	0	4,76	11,31	28,57	0	10,89
I3. Társ. ü.	4,17	25	16,67	4,17	16,67	0	16,67	29,17	14,06	29,17	0	9,76
I4. Etikai ü.	0	0	0	0	0	0	0	33,33	4,17	33,33	0	11,02
Kombinált I.	8,78	15,18	12,5	9,08	15,48	0	6,25	23,07	11,29	23,07	0	6,49
Kategória	al	al	al	al	al	n	al	al	al			
Index 2018	1	3	5	6	8	10	11	12	Átlag	Max	Min	Szórás
I1. Üzleti m.	16,67	16,67	50	8,33	16,67	0	16,67	41,67	20,83	50	0	15,59
I2. Körny. ü.	14,29	19,05	14,29	23,81	19,05	0	42,86	4,76	17,26	42,86	0	12,13
I3. Társ. ü.	4,17	25	16,67	4,17	16,67	0	16,67	29,17	14,06	29,17	0	9,76
I4. Etikai ü.	0	0	0	0	0	0	33,33	100	16,67	100	0	33,33
Kombinált I.	8,78	15,18	20,24	9,08	13,1	0	27,38	43,9	17,21	43,9	0	12,65
Kategória	al	al	al	al	al	n	al	kp	al			

Forrás: Saját szerkesztés

A fenti eredmények alapján elfogadjuk a 4. hipotézist. A fenntarthatósági témaspecifikus tőzsdeindexben való szereplés tehát egy olyan ismerv, mely alapján előrejelezhető, hogy az adott vállalatra inkább az önkéntes ösztönzők hatnak. Ez az állítás összhangban van a szakirodalomban taglalt érintetti információigények, kiemelten a befektetők igényeinek közzétételt befolyásoló hatásával, valamint nemzetközi kutatási eredményekkel (Dumitru et al. 2017; Matuszak – Rózańska 2021).

Az ötödik hipotézisünk szerint: **Megadhatók olyan vállalatspecifikus jellemzők, amelyek a szabályozástól függetlenül magyarázzák a nem pénzügyi közzététel intenzitását.** A többváltozós modell eredményei<sup>70</sup> alapján látható, hogy a nem pénzügyi közzététel intenzitása és különböző vállalatspecifikus jellemzők között van kapcsolat. Ugyanakkor nem minden vizsgált jellemző mutatott mindhárom vizsgált évben szignifikáns kapcsolatot, illetve, feltehetően a szabályozás életbelépésének hatására egyes jellemzőknél megváltozott a kapcsolat iránya. Az eredményeink azt mutatják, hogy az immateriális javak könyv szerinti értékének különleges szerepe van, mivel meghatározók a nem pénzügyi beszámolási gyakorlat során, és minden évben pozitív szignifikáns hatást mutattak.

A következő fejezetben ismertetjük az elvégzett kutatásunk korlátait és a dolgozat téziseit. Javaslatokat fogalmazunk meg mind a szabályalkotók, mind a nem pénzügyi közzétételre kötelezettek számára. Végül kitérünk a lehetséges jövőbeni kutatási irányokra.

---

<sup>70</sup> 4.4.6. fejezet

## 5. Az eredmények összegzése

Mielőtt ismertetnénk az értekezés téziseit, összegezzük a jogi szabályozás vizsgálatának eredményét. A 2.3. fejezetben részletesen bemutattuk a vonatkozó jogi környezetet, mind a tartalmi vonatkozást, mind a személyi hatályt meghatározó bekezdéseit, valamint ezek lehetséges jogértelmezéseit. A 2014/95/EU irányelv a magyar jogrendben a számviteli törvény 95/C § pontjában jelenik meg. Mivel ellentétes jogértelmezéseket találtunk, ezért megvizsgáltuk a jogértelmezés általános elveit, és az alapján elemeztük az adott jogszabályi szakaszokat. Megállapítottuk, hogy a számviteli törvényben megadott tartalmi követelmények lefedik az irányelvben megadott tartalmi előírásokat. **A személyi hatályt illetően azonban az irányelvben foglaltakkal ellentétesen méretkritériumokkal szűkítik a nem pénzügyi közzétételre kötelezettek körét. Véleményünk szerint ez ellentétes az Európai Bizottság szabályozásával.** A vizsgálat alanyainak meghatározásakor azt találtuk, hogy a 2019-es üzleti évre vonatkozóan van egy olyan BÉT-en jegyzett vállalkozás, amely az irányelv hatálya alá esik, azonban a számviteli törvény nem kötelezi nem pénzügyi közzétételre. Ez az anomália várhatóan megszűnik a jövőben, mivel a 2021 áprilisában közzétett irányelv tervezet alapján<sup>71</sup> a 2023-as üzleti évet követően minden EU-tőzsdén jegyzett vállalatnak kötelező lesz a fenntarthatósági (nem pénzügyi) közzététel. **Véleményünk szerint annak ellenére, hogy ez a jelenség egyelőre csak egy vállalat esetében alakult ki, mégis jelentős kérdésnek tekinthető, hiszen az Európai Unió szankcionálhatja, ha egy tagállam nem építi be maradéktalanul az irányelvet saját nemzeti jogrendjébe.**<sup>72</sup>

---

<sup>71</sup> Corporate Sustainability Reporting Directive, COM/2021/189 final javaslat

<sup>72</sup> [https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/applying-eu-law\\_hu](https://ec.europa.eu/info/law/law-making-process/applying-eu-law_hu) Letöltve: 2021.01.29.

## 5.1. A kutatás korlátairól

A kutatás korlátját jelenti a vizsgált vállalkozások száma. Jelenleg azonban a nem pénzügyi közzétételre kötelezett magyar vállalkozások száma csekély, és vizsgálatunk alá vontuk az összes nem pénzügyi közzétételre kötelezett gazdálkodót. **Véleményünk szerint jelen kutatásunk alkalmas a tendenciák és a főbb jellemzők bemutatására azzal, hogy a kapott eredményeket a vizsgált vállalkozások (közzétételre kötelezettek) körére tartjuk érvényesnek, azokat nem általánosítjuk.** Úgy gondoljuk azonban, hogy a téma, és ezen vállalkozások nem pénzügyi jelentéstételi gyakorlatának vizsgálata fontos lépés a magyar vállalkozások beszámolási gyakorlatának megismeréséhez. **Tudomásunk szerint ez az első empirikus magyar kutatás, ami a közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi beszámolási gyakorlatát vizsgálta.**

Kutatásunk másik korlátja az alkalmazott módszertanhoz, a kvalitatív tartalomelemzéshez és azon belül a manuális kódoláshoz kapcsolódik. A kutatói értelmezés szubjektivitása az információk besorolása során azonban csökkenthető egy jól definiálható tétellistával. Jelen kutatásban az objektivitást úgy erősítettük, hogy olyan tétellistát választottunk a tartalomelemzéshez, amelynek tételei beazonosíthatók az Európai Unió által kiadott módszertani útmutatóban (Európai Bizottság 2017), így azok értelmezése egyértelművé válik. A kvalitatív tartalomelemzés természetéből adódóan szintén kezelni kell az információ megjelenési formájának figyelembevételét és súlyozását a kialakított indexben. Ahogyan azt már korábban is említettük, ezzel a kérdéssel kapcsolatban még nem alakult ki tudományos konszenzus. Ezt a problémát ebben az értekezésben úgy próbáltuk kezelni, hogy az indexek összeállítását a reálszektor esetében két eltérő súlyozással is elvégeztük.

Továbbá fontosnak tartjuk megemlíteni, hogy a nem pénzügyi információk természetéből adódóan azok mérhetővé tétele és összehasonlítása nagyfokú egyszerűsítést von maga után. A kvalitatív információk mutatószámba sűrítése következtében a közzététel intenzitására vonatkozóan egy egyszerűsített megközelítést kell alkalmazni. Jelen kutatásunk során ezért is tartottuk fontosnak, hogy a tartalomelemzési módszertant interjúk kutatással is kiegészítsük.

Kutatási eredményeink jelenleg csak kevés nemzetközi eredménnyel vethetők össze, mert még sok kutatócsoport nem publikálta az irányelv utáni közzététellel kapcsolatos eredményeit. A szakirodalomban körülbelül 3–4 éves csúszással jelennek meg az eredmények a vizsgálat lefolytatását követően, amelynek két oka van. A manuális kódolást alkalmazó tartalomelemzés időigényes, illetve a folyóiratoknál a publikálási folyamat hosszúra nyúlhat, akár egy-két évig is eltarthat.<sup>73</sup>

Jelen értekezés témájához sok szorosan kapcsolódó, akár környezetgazdaságtani, akár környezeti számviteli témát lehet említeni, melyet nem dolgoztunk fel. Törekedtünk a kutatási terület minél pontosabb lehatárolására, ugyanakkor nem zárjuk ki, hogy a jövőben keressük a kapcsolatot a nem pénzügyi közzététel és az alábbi területek között. Az 1.2. fejezetben írtunk a nem pénzügyi jelentések definíciós nehézségeiről, valamint a különböző jelentés-megnevezésekről. Ezen megnevezések egyes vállalati fenntarthatósági mozgalmak elnevezéséhez illeszkednek. Az 1990-es évektől kezdve több, tartalmilag és célkitűzéseiben hasonló mozgalom jelent meg a vállalati gyakorlatban, valamint a szakirodalomban, mint például a CSR, zöld gazdaság, Triple Bottom Line elmélet, fenntartható fogyasztás, nulla kibocsátás, körkörös gazdaság (Tóth 2019).

Nem vizsgáltuk a környezeti, társadalmi és etikai tényezők könyvvitelben való megjeleníthetőségét. Ezek közül leginkább a környezeti tényezőkhöz kapcsolódó adatok könyvviteli szerepét vizsgálták. Ván (2012) a környezeti hasznok számviteli kimutathatóságát vizsgálta, a környezeti számvitelre mint a jelenleg fennálló számviteli rend alrendszerére tekintett. Lakatos – Karai (2015) a magyar számviteli környezet sajátosságainak hatását vizsgálta a hazai szén-dioxid-kvótakereskedelemre. A tartalomelemzés során ugyan vizsgáltuk, hogy a vállalatok közzéteszik-e a szén-dioxid-kibocsátásukat, de a kvótakereskedelemre vonatkozó információkat nem kerestük.

---

<sup>73</sup> Jelen kutatás esetében a tartalomelemzés kódolási szakaszát 2019 tavaszán kezdtük meg. Az első kapcsolódó publikáció „pre-print” változatának megjelenése 2022. január.

## 5.2. A dolgozat tézisei

Jelen értekezésben bemutatott empirikus vizsgálat során a nem pénzügyi közzétételre kötelezett közérdeklődésre számot tartó magyar vállalkozások nem pénzügyi közzétételi gyakorlatát vizsgáltuk a 2014/95/EU irányelv tükrében, három üzleti évre vonatkozóan. A kutatás egy, a nemzetközi szakirodalomban széles körben használt módszertan és tétellista alapján történt. A tartalomelemzés során meghatározott Kombinált Indexet függő változóként használtuk egy többváltozós statisztikai modell felállításához. Annak érdekében, hogy a nem pénzügyi közzététel folyamatának minden lépéséről képet kapjunk, kutatásunkat kiegészítettünk egy interjú kutatással. Elvégzett kutatásunk alapján az alábbi téziseket fogalmazzuk meg:

Az első hipotézisünk, amely szerint **a 2014/95/EU irányelv hatására nő a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása**, igazolódott minden vizsgált gazdálkodói csoportban. A vállalatok közzétételi intenzitását a Kombinált Indexszel mértük. A reálszektorban és a magyar bankok esetében is az átlagos közzétételi intenzitás alacsony szintről közepes szintre emelkedett a vizsgált időszak végére. A külföldi bankok és a külföldi biztosítók esetében az átlagos közzétételi intenzitás szintén nőtt. A kapott eredmények összhangban vannak a szakirodalomban feltártakkal (Venturelli et al. 2020; Matuszak – Rózańska 2021). Ezek alapján elfogadjuk az első hipotézisünket, és az alábbi tézist fogalmazzuk meg:

### **1. tézis: A 2014/95/EU irányelv hatására nőtt a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása.**

A második hipotézisünk, mely szerint **a 2014/95/EU irányelv hatására csökken a különbség a gazdálkodók közzétételi intenzitása között**, szintén igazolódott.

Az eredmények azt mutatják, hogy az irányelv hatálybalépését követően egyre homogénebb a vállalatok nem pénzügyi közzététele. A gazdálkodók közzétételi pontszámának szórása a vizsgált időszakban minden vizsgált szektorban csökkent, ami azt mutatja, hogy a beszámolási gyakorlat homogénebb lett. A kapott eredmények összhangban vannak a szakirodalomban feltártakkal (Matuszak – Rózańska 2021). Elfogadjuk a második hipotézisünket, mely alapján az alábbi tézist fogalmazzuk meg:

**2. tézis: A 2014/95/EU irányelv hatására csökkent a különbség a gazdálkodók nem pénzügyi közzétételi intenzitása között.**

A 3. hipotézisünk így szólt: **Az irányelv környezet–társadalom–etika hármas szempontrendszerre érvényesül a magyar közzétételi gyakorlatban.** E hipotézis vizsgálatakor arra az eredményre jutottunk, hogy a hipotézist el kell vetnünk, ugyanis az egyes témakörök eltérő intenzitással rendelkeznek az irányelv hatálybalépését követően is. A vizsgált időszakban nem igazolható az irányelv környezet–társadalom–etika hármas szempontrendszerének kiegyensúlyozott megjelenése a vizsgált vállalati kör közzétételi gyakorlatában. Azonban a környezeti tényezők vezető szerepe igazolható a kapott eredményekkel, melynek az a magyarázata, hogy a magyar számviteli törvény már az irányelv hatálybalépése előtt előírta bizonyos környezeti tényezők bemutatását a kiegészítő mellékletben és az üzleti jelentésben<sup>74</sup>. Ezek az eredmények összhangban vannak Dumitru et al. (2017) megállapításával, mely szerint a román gazdálkodók nem pénzügyi közzétételét befolyásolta a nemzeti törvénykezés korábbi gyakorlata<sup>75</sup>. A szerzők ezt a hatást a kényszerítő izomorfizmusként azonosították. A kapott eredmények alapján a 3. hipotézishez kapcsolódóan az alábbi tézist tudjuk megfogalmazni:

**3. tézis: A magyar számviteli szabályozás előzményeinek hatására a környezeti tényezők közzététele a leghangsúlyosabb a magyar gazdálkodók körében.**

A 4. hipotézist – amely így szólt: **azonosíthatók olyan ismérvek, amelyek megléte alapján előrejelezhető, hogy mely vállalkozásokra hatnak inkább a kötelező ösztönzők, és melyekre az önkéntesek** – azzal a pontosítással tudjuk elfogadni, hogy egy ismérvet tudunk beazonosítani. Az elvégzett tartalomelemzés eredményeinek összevetése alátámasztja, hogy azon vállalatok, amelyek részvényei bekerültek valamely fenntarthatósági tematikus indexbe, már az irányelv hatálybalépése előtt is legalább közepes nem pénzügyi közzétételi intenzitást mutattak, valamint a szabályozás hatására nem változtattak addigi közzétételi gyakorlatukon. Ez az eredmény összhangban van Dumitru et al. (2017) és Matuszak – Rózańska (2021) megállapításaival. A fentiek alapján a következő tézisünk így szól:

---

<sup>74</sup> Ahogyan azt már a 2.3.4. alfejezetben bemutatottuk.

<sup>75</sup> A román gazdálkodók között azonban nem a környezeti tényezők, hanem az „I1: Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok” alindexe volt a legintenzívebben közzétett, mert a román jogszabályok ezeket a tényezőket írták már korábban elő a tőzsdén jegyzett vállalatoknak.



**4. tézis: Azon vállalatokra, amelyek részvényei szerepelnek fenntarthatósági témaspecifikus tőzsdeindexben, inkább az önkéntes ösztönzők hatnak, mint a kötelező ösztönzők.**

Az ötödik hipotézisünk szerint **megadhatók olyan vállalatspecifikus jellemzők, amelyek a szabályozástól függetlenül magyarázzák a nem pénzügyi közzététel intenzitását.** Ezen hipotézis vizsgálatára állítottuk fel szakirodalmi kutatásunk alapján a többváltozós statisztikai modellt. A modell eredményei alapján megállapítható, hogy az immateriális javak értéke pozitív szignifikáns hatást mutatott mindhárom vizsgált évben. Ez az eredmény összhangban van egy korábbi kutatásunk során feltártakkal (Lippai-Makra et al. 2019). A vállalati méret, valamint a jövedelmezőség azonban nem hozott ilyen kiegyensúlyozott eredményt, amelynek oka lehet az időszakban hatályba lépő szabályozás hatása a nem pénzügyi közzétételi gyakorlatra, amely megváltoztatta ezen vállalatspecifikus jellemzők hatását. A vállalati méret az utolsó vizsgált évben már nem mutatott szignifikáns hatást. A szabályozás ezen jellemzőkre gyakorolt hatásának vizsgálatához hosszabb idősor elemzésére lenne szükség az irányelv előtti és utáni időszakból is. Eszerint az ötödik tézisünket az alábbi módon fogalmazhatjuk meg:

**5. tézis: Az immateriális javak értéke a reálszektorban szabályozástól függetlenül magyarázza a nem pénzügyi közzétételi intenzitást.**

A következőkben javaslatokat fogalmazunk meg az elvégzett kutatás alapján a szabályalkotóknak és a jelentést tevő szervezeteknek.

### 5.3. Javaslatok

A kutatásunk alapján megfogalmazható javaslatainkat két csoportra osztjuk, a szabályozóknak szóló valamint a jelentéstevőknek szóló javaslatokra.

#### 5.3.1. Javaslatok a nem pénzügyi közzététel szabályozói számára

A 2.3. fejezetben bemutatott szabályozás nem foglal állást egyetlen nem pénzügyi közzétételi standard használata mellett sem, illetve megadja a lehetőséget arra, hogy a vállalkozás saját maga által kialakított, egyéni tartalmi és formai rendszer szerint állítsa össze a nem pénzügyi jelentését. Véleményünk szerint ez a gyakorlat nehezíti a jelentések összeállítóinak és a jelentés célközönségének helyzetét is. A jelentéstevőknek többletterhet jelent a standardok felmérése, azok megismerése és a közülük való választás, vagy a saját nem pénzügyi közzétételi gyakorlat kialakítása. Az érintetteknek pedig nehezíti az egyes jelentések összehasonlítását, akár abban az esetben, ha ugyanazon vállalat különböző években közzétett jelentését szeretné vizsgálni, akár ha különböző vállalatok nem pénzügyi közzétételét szeretné összevetni. **Azáltal, hogy a szabályozás az alkalmazható keretrendszerekkel kapcsolatban ilyen megengedő, pont az irányelv egyik alapelve ellen vét, hiszen ezzel megnehezítik az érintettek számára az egyes vállalkozások jelentéseinek összehasonlítását. Javasoljuk a szabályozás szigorítását a használható standardok tekintetében.**

A magyar szabályozással kapcsolatban három javaslatot fogalmazunk meg. **Véleményünk szerint a magyar számviteli törvény 95/C § (1) bekezdéséből törölni kell a méretkritériumra vonatkozó a) pontot, azért, hogy ne szűkítse a nem pénzügyi közzétételre kötelezett gazdálkodók körét az irányelvben meghatározottakhoz képest.**

Továbbá javaslatként megfogalmazódott bennünk, hogy a törvény szövegében közérthetőbb lenne a „szociális” szó helyett a „társadalmi” kifejezést használni. Bár a magyar nyelvben e két kifejezés szinonima, a szaknyelvben inkább a „társadalmi” kifejezés terjedt el<sup>76</sup>.

---

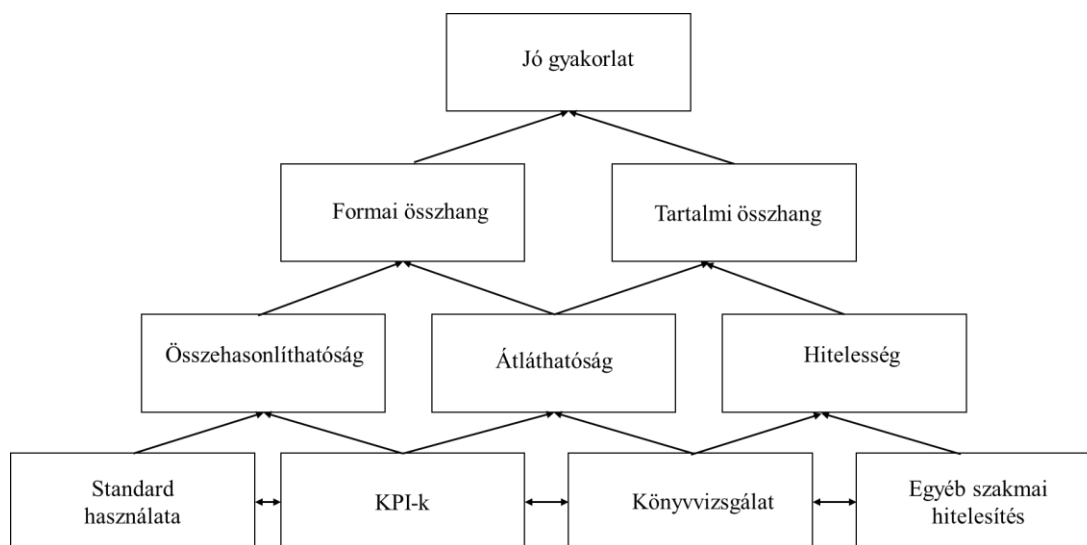
<sup>76</sup> Pl. CSR: vállalatok társadalmi felelősségvállalása, Triple Bottom Line elmélet: Gazdaság-Társadalom-Környezet, stb.

Végül megfontolásra javasoljuk, hogy **a szabályozók éljenek az irányelvben megfogalmazott lehetőséggel, mely szerint az egyes tagállamok iparági vagy méretkritérium alapján bővíthetik a nem pénzügyi közzétételre kötelezettek körét.** Hiszen egyrészt sok olyan nagyvállalat működik hazánkban, melyek környezeti, társadalmi és etikai hatásai közérdeklődés tárgyát képezhetik, pontosan a vállalati méretből adódóan, és ez alapján a hatásaik nagyságrendjét tekintve. Másrészt vannak olyan környezeti szempontból érzékeny iparágak (Barbu et al. 2011; Dumitru et al. 2017), amelyek környezeti hatásai mérettől függetlenül jelentősek lehetnek, ezért az érintettek informálása ezen hatásokról közérdek.

### 5.3.2. Javaslatok a nem pénzügyi jelentést készítő szervezeteknek

Javaslatainkat a jelentést tevő, vagy a jövőben tenni kívánó gazdálkodóknak a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlatának meghatározásában tudjuk összegezni (4. ábra).

4. ábra Az értekezés alapján megfogalmazható jó gyakorlat a vállalatok nem pénzügyi közzétételéhez



Forrás: Saját szerkesztés

Javasoljuk, hogy a nem pénzügyi jelentés összeállításához **használjanak nem pénzügyi közzétételi standardot**, valamint a közzétett információkat ne csak szövegesen, általános megállapítások megfogalmazásával támasszák alá, hanem **indikátorok (KPI-k) bemutatásával** is. Egyes nem pénzügyi közzétételi standardok, mint például a GRI, meg is adja az egyes témakörök kapcsán javasolt konkrét KPI-k listáját. Továbbá javasoljuk, hogy jelentésük **hitelességét támasszák alá**

**könyvvizsgálattal**, valamint, éljenek **egyéb szakmai hitelesítési lehetőségekkel**. Ha például megfogalmazásra kerülnek különböző környezetterhelést csökkentő célkitűzések, akkor azokat támasszák alá megfelelő hitelesítéssel<sup>77</sup>. Ezen négy tényező figyelembevételével érhető el, hogy a jelentés megfeleljen az **összehasonlíthatóság, átláthatóság és hitelesség** elveinek, melyek megeremtik a **jelentés tartalmi és formai összhangját**. Így érhető el a **nem pénzügyi közzététel jó gyakorlata**.

#### 5.4. Kitekintés, jövőbeli kutatási irányok

A téma aktualitását az is jól mutatja, hogy folyamatosan jelennek meg újdonságok a témával kapcsolatban. 2020 végén, 2021 elején a legizgalmasabb hírek **új nem pénzügyi közzétételi standardok** megalkotásáról szólnak. Az Európai Bizottság felkérte az Európai Pénzügyi Beszámolási Tanácsadó Csoport<sup>78</sup>, hogy készítse elő egy lehetséges Európai Unió nem pénzügyi beszámolási standard kidolgozását<sup>79</sup>. Valamint elkezdődött a szakmai vita arról, hogy a nemzetközi pénzügyi beszámolási standardok<sup>80</sup> rendszerét gondozó Nemzetközi Számviteli Standard Testület<sup>81</sup> is adja ki saját fenntarthatósági beszámolási standardját<sup>82</sup>. Egy lehetséges kutatási irány lehet a különböző nem pénzügyi közzétételi standardok elemzése, és az azok közti átfedések és különbségek feltárása.

Kutatói szempontból érdemes lesz vizsgálni a jövőben a **Magyar Bankholding Zrt.** megalapításával létrejövő csoport nem pénzügyi közzétételét. Itt jegyeznénk meg, hogy az értekezésben vizsgált négy bank közül három alapítója a holdingnak<sup>83</sup>.

További lehetőségek rejlenek az általunk használt **módszertani eszköztár bővítésében**. Terveink között szerepel jelen eredményeinkre alapozva egy kérdőíves kutatás lefolytatása, mellyel kísérletet teszünk az összes Budapesti Értéktőzsdén jegyzett vállalkozás elérésére. Az interjúk alapján érdemesnek tartjuk mélyebben vizsgálni az érintettek információ igényét, és a már említett visszacsatolási hatást. Bár a befektetőkkel kapcsolatos kérdéseket már széles körben kutatják, a munkavállalók és a fogyasztók hatása a vállalkozások jelentéstételi gyakorlatára egy kevésbé kutatott terület, ám ennek

---

<sup>77</sup> pl.: SBTI

<sup>78</sup> (EFRAG – European Financial Reporting Advisory Group)

<sup>79</sup> <https://www.efrag.org/Activities/2010051123028442/Non-financial-reporting-standards#> Letöltve: 2021. 01. 29.

<sup>80</sup> International Financial Reporting Standards – IFRS

<sup>81</sup> International Accounting Standards Board – IASB

<sup>82</sup> <https://www.ifrs.org/projects/work-plan/sustainability-reporting/> Letöltve: 2021.01.29.

<sup>83</sup> <https://www.budapestbank.hu/sajtoszoba/1132-202012151733> Letöltve: 2021.01.29.

létjogosultságát egyértelműen alátámasztották az interjúk. A vállalatok válaszadási hajlandóságának növelése érdekében tehető lépéseket azonban mindenképpen körül kell járni.

Ha a további kvalitatív módszertant alkalmazó kutatási tervünket nem sikerül teljesíteni, akkor kvantitatív módszertani irányba kell fordulnunk, melynek előfeltétele az adatok hozzáférhetősége. Illetve ebben az esetben már nem közzétételi gyakorlatot tudunk vizsgálni. A már említett Refinitiv Eikon adatbázisban elérhető ESG értékelések jelenthetnek kiindulási alapot, azonban a csekély létszámú magyar adat miatt a kutatási kör bővítésére lesz szükség, ebben az esetben.

A vizsgált szervezetek körének bővítése több ismerv alapján is történhet. Az egyik ilyen ismerv lehet iparágak mentén vizsgálni a gazdálkodókat, és összehasonlítani a környezeti szempontból érzékeny illetve nem érzékeny iparágak gyakorlatát. További lehetőség az önkéntesen nem pénzügyi jelentést közzétevő szervezetek vizsgálata. Ebben az esetben azonban kockázatot rejt a vállalatok beazonosításának időigényessége, valamint a teljeskörűség elérésének lehetősége.

Több ország beszámolási gyakorlatának összehasonlítása érdekében céljaink közt szerepel nemzetközi kutatási kapcsolatok kialakítása, ám annak előfeltétele, hogy jelenjenek meg az első ilyen irányú nemzetközi publikációink.

Ahogy már említettük a 3. fejezetben, érdekes kutatási kérdéseket vet fel a **jelentések minőségének vizsgálata**. Az általunk használt manuális tartalomelemzési módszertan figyelembe veszi a közzététel minőségét az információk megjelenési formáinak súlyozásával, de olyan szempontokat, mint az elérhetőség, hitelesség, stratégiába való beágyazottság (Mion – Loza Adai 2019), nem vesz figyelembe.

A **hitelesség** kérdését külön említettük a 2.1. fejezetben. További kutatási lehetőségeket rejt ez az irány is. A hitelesség vizsgálatának fontosságát támasztja alá Abernathy et al. (2017) kutatása, mely során a CSR illetve fenntarthatósági jelentések hitelességével kapcsolatos szakirodalmat térképezték fel. Eredményeik azt mutatják, hogy a hitelességgel kapcsolatban négy terület van, melyek még kevésbé feltártak: a különálló jelentések könyvvizsgálata, az integrált jelentéstételi gyakorlat, a különböző nem pénzügyi közzétételi standardok összehasonlítása, valamint a nem pénzügyi közzététel jogi szabályozása.

Ahogy az a kutatásunk korlátaival már említettük, nem foglalkoztunk a környezeti, társadalmi és etikai tényezők könyvvitelben való megjeleníthetőségével. A Harvard Business School „Impact-Weighted Accounts” kutatási programja éppen erre tesz kísérletet.<sup>84</sup> Továbbá megfontolásra érdemes a vezetői számviteli rendszer, valamint a kontrolling kapcsolatát vizsgálni a felelős szervezeti magatartás tükrében (Deák – Lukovics 2014).

Véleményünk szerint az integrált jelentések használata és a fenti szempontok könyvvitelben való érvényesíthetősége mind abba az irányba mutat, hogy a vállalatok pénzügyi és nem pénzügyi teljesítményét, hatásait ne egymástól elkülönítetten kezeljék. **A trendek a teljeskörű közzététel, és a folyamatos, érintettekkel folytatott kommunikáció felé mutatnak.**

---

<sup>84</sup> <https://www.hbs.edu/impact-weighted-accounts/Pages/default.aspx> Letöltve: 2021.01.29

## Összegzés

Napjainkban a vállalatok környezeti és társadalmi hatásaira, valamint etikai magatartására kitüntetett figyelmet fordítanak az érintettek. A vállalatok kommunikációjának egyik lehetséges, és véleményünk szerint kiemelten fontos eszköze a számviteli beszámoló és a hozzá kapcsolódó kiegészítő jelentések, melyekben hitelesen tudják bemutatni a pénzügyi és nem pénzügyi teljesítményüket is. Ezt a kommunikációs formát, melyben a vállalatok a környezeti társadalmi és etikai információikat közlik, a nemzetközi szakirodalomban „*non-financial reporting*”-nak nevezik, melyet mi nem pénzügyi közzétételként használunk magyarul. A téma aktualitását tovább növeli, hogy a 2017-es üzleti évtől kezdődően az Európai Unió előírja egyes közérdeklődésre számot tartó gazdálkodóknak, hogy tegyenek közzé nem pénzügyi jelentést, melyben beszámolnak a fent említett tényezőikről. A téma felkeltette érdeklődésünket, a szakirodalom feltárása során azonban nem találtunk olyan kutatást, mely a magyar vállalatok nem pénzügyi gyakorlatát vizsgálná. Ezt a hiányt igyekszünk pótolni jelen kutatásunkkal. Az elkészült értekezés célja az, hogy megismerjük és megértsük a magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi közzétételét meghatározó mozgatórugókat, és feltárjuk a jelenlegi beszámolási gyakorlat előmozdításának lehetőségeit.

A dolgozat célját követően pedig az alábbi hipotéziseket fogalmaztuk meg:

- 1. hipotézis: A 2014/95/EU irányelv hatására nő a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása.**
- 2. hipotézis: A 2014/95/EU irányelv hatására csökken a különbség a gazdálkodók közzétételi intenzitása között.**
- 3. hipotézis: Az irányelv környezet–társadalom–etika hármas szempontrendszerre érvényesül a magyar közzétételi gyakorlatban.**
- 4. hipotézis: Azonosíthatók olyan ismérvek, amelyek alapján előrejelezhető, hogy mely vállalkozásokra hatnak inkább a kötelező ösztönzők, és melyekre az önkéntesek.**
- 5. hipotézis: Megadhatók olyan vállalatspecifikus jellemzők, amelyek a szabályozástól függetlenül magyarázzák a nem pénzügyi közzététel intenzitását.**

Az első négy hipotézist kvalitatív tartalomelemzéssel vizsgáltuk, mely során a nem pénzügyi közzététel intenzitását számszerűsítettük. Az ötödik hipotézis tesztelésére a tartalomelemzés során előállított intenzitási indexet függő változóként használtuk egy többváltozós statisztikai modell felállításához. Azért, hogy a dolgozat átfogó képet adhasson a magyar közérdeklődésre számot tartó vállalkozások nem pénzügyi közzétételi gyakorlatáról, interjúkutatást folytattunk le a beszámolási gyakorlatra ható motivációkról. Továbbá vizsgáltuk a hazai és az európai uniós szabályozási környezetet is.

A dolgozatot öt érdemi fejezetre tagoltuk. Az első fejezetben bemutatunk a témához kapcsolódó legfontosabb fogalmakat, illetve azok értelmezését. Ezt azért tartottuk szükségesnek, mert az általunk vizsgált téma viszonylag új, még a nemzetközi szakirodalomban sem találoztunk egységes fogalomhasználatot. A szakirodalmi áttekintésben kitértünk arra, hogy milyen elméletekkel támasztható alá a vállalatok közzététele, és ezek az elméletek hogyan kapcsolódnak a nem pénzügyi közzétételhez. A második fejezetben ismertettük a nem pénzügyi közzététel folyamatát, mely során kiemelt figyelmet fordítottunk a motivációs tényezők (ösztönzők) tisztázására, valamint a kapcsolódó standardok bemutatására. Kísérletet tettünk a közzététellel kapcsolatos elméletek és az ösztönzők közti összefüggések feltárására, valamint bemutatására. A harmadik fejezetben bemutatunk a nemzetközi szakirodalom vizsgálata során feltárt módszereket és eredményeket, melyek alapján lefolytattuk a vizsgálatunkat. A negyedik fejezet tartalmazza az elvégzett empirikus kutatást, mely során a motivációs tényezőket interjúkkal, a közzétételi gyakorlatot pedig tartalomelemzéssel vizsgáltuk. A tartalomelemzés során kapott számszerűsített adatok lehetőséget teremtettek statisztikai vizsgálatok lefolytatására is. Az ötödik fejezetben az eredmények összegzése mellett kitértünk a kutatás korlátaira, bemutatunk a megfogalmazott téziseket, javaslatokat fogalmaztunk meg a szabályalkotók, illetve a jelentést közzétevő vállalkozások számára is.



Az elvégzett kutatás alapján az alábbi téziseket fogalmaztuk meg:

- 1. tézis: A 2014/95/EU irányelv hatására nőtt a gazdálkodók átlagos nem pénzügyi közzétételi intenzitása.**
- 2. tézis: A 2014/95/EU irányelv hatására csökkent a különbség a gazdálkodók nem pénzügyi közzétételi intenzitása között.**
- 3. tézis: A magyar számviteli szabályozás előzményeinek hatására a környezeti tényezők közzététele a leghangsúlyosabb a magyar gazdálkodók körében.**
- 4. tézis: Azon vállalatokra, melyek részvényei szerepelnek fenntarthatósági témaspecifikus tőzsdeindexben, inkább az önkéntes ösztönzők hatnak, mint a kötelező ösztönzők.**
- 5. tézis: Az immateriális javak értéke a reálszektorban szabályozástól függetlenül magyarázza a nem pénzügyi közzétételi intenzitást.**

A kutatás fontos korlátját jelenti a vizsgált vállalkozások száma. Jelenleg azonban a nem pénzügyi közzétételre kötelezett magyar vállalkozások száma csekély. Úgy gondoljuk azonban, hogy a téma, és ezen vállalkozások nem pénzügyi jelentéstételi gyakorlatának vizsgálata fontos lépés a magyar vállalkozások beszámolási gyakorlatának megismeréséhez.

Kutatásunk eredményei közül a megfogalmazott javaslatainkat tartjuk a legfontosabbnak. A jogalkotók számára talán a legfontosabb ajánlás az, hogy véleményünk szerint a magyar számviteli törvény 95/C. § (1) bekezdéséből törölni kell a méretkritériumra vonatkozó a) pontot, azért, hogy ne szűkítse a nem pénzügyi közzétételre kötelezett gazdálkodók körét az irányelvben meghatározottakhoz képest.

Javaslatainkat a jelentést tevő, vagy a jövőben tenni kívánó gazdálkodóknak a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlatának meghatározásában tudjuk összegezni.

Javasoljuk, hogy a nem pénzügyi jelentés összeállításához használjanak nem pénzügyi közzétételi standardot, valamint a közzétett információkat ne csak szövegesen, általános megállapítások megfogalmazásával támasszák alá, hanem indikátorok bemutatásával is. Egyes standardok, mint például a GRI, meg is adja a témakörök kapcsán javasolt konkrét KPI-k listáját. Továbbá javasoljuk, hogy jelentésük hitelességét támasszák alá könyvvizsgálattal, valamint éljenek egyéb szakmai hitelesítési lehetőségekkel. Ezen négy tényező figyelembevételével érhető el, hogy a jelentés

megfeleljen az összehasonlíthatóság, átláthatóság és hitelesség elveinek, amelyek megteremtik a jelentés tartalmi és formai összhangját. Így érhető el a nem pénzügyi közzététel jó gyakorlata.

A jövőbeni lehetséges kutatási irányok közül, melyeket az 5.4 fejezetben már bemutatunk, kettőt emelünk ki. Jövőbeni terveink közt szerepel a különböző vállalati fenntarthatósági mozgalmak vizsgálata a vállalati kommunikációban. Továbbá kitüntetett figyelmet fordítunk a környezeti, társadalmi és etikai tényezők könyvvitelben való megjeleníthetőségének vizsgálatára, célunk a Harvard Business School „Impact-Weighted Accounts” kutatási programjának feltérképezése. Célunk továbbá az immateriális javak szerepének tisztázása a nem pénzügyi közzététel kapcsán.

Reméljük, hogy ez a doktori értekezés és a hozzá kapcsolódó publikációk hozzájárulhatnak a téma hazai tudományos kommunikációban való intenzívebb megjelenéséhez, valamint, hogy az általunk megfogalmazott javaslatokat mind a jogszabályalkotók, mind a jelentéstevő szervezetek hasznosítani tudják a jövőben.

## Utószó

A kézirat lezárását követően tette közzé az Európai Bizottság a 2014/95/EU irányelv módosítására tett javaslatát<sup>85</sup>, amely egy, a fenntarthatósággal kapcsolatos új vállalati beszámolási irányelv bevezetésére irányul. Az EU ez utóbbi újítással az alábbiak szerint teljesítené ki a nem pénzügyi beszámolási kötelezettséget a 2023-as üzleti évtől kezdve:

- A jelenleg hatályban lévő 2014/95/EU irányelv személyi hatályát bővíteni fogják az összes tőzsdén jegyzett vállalkozásra (kivéve: mikrovállalkozások), valamint az összes nagyvállalatra.
- Kötelezően elő fogják írni a fenntarthatósági információk könyvvizsgálatát
- A jelentéseket egységes, az EU által közzétett fenntarthatósági beszámolási standard szerint kell publikálni (mely a tervek szerint összhangban lesz a jelenleg is használatban lévő standardokkal, mint pl. GRI, SASB, IIRC, CDSB, CDP).
- A jelentéseket olyan digitális formában kell közzétenni az üzleti jelentés részeként, amelyek „gépi olvashatósága” biztosított.

A szabályozások alakulásából látható, hogy az EU kitüntetett figyelmet fordít a közzétett vállalati jelentések összehasonlíthatóságára. **A javaslat tartalmazza egy európai uniós fenntarthatósági jelentéstételi standard bevezetését és használatának kötelezővé tételét. Véleményünk szerint a fenti tervezet alátámasztja azon állításunkat, mely szerint bár a 2014/95/EU irányelv hatott a vállalkozások közzétételi gyakorlatára, és azok hasonlóbbakká váltak, azonban ez a változás még nem tette lehetővé az érintettek számára, hogy az egyes jelentéseket könnyen összehasonlíthassák.**

Kutatói szemmel továbbá figyelemreméltó az, ahogyan az EU elmozdult a „nem pénzügyi” kifejezés használata felől a fenntarthatósági jelző használata felé a vállalati közzétételt illetően. A szakirodalomban eddig sem volt egységes az álláspont a

---

<sup>85</sup> CSRD: Corporate Sustainability Reporting Directive, COM/2021/189 final javaslat. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=CELEX:52021PC0189>

közzétételekben megjelenő információk definiálásával és csoportosításával (pl. szellemi-tőke-közzététel, környezeti, társadalmi, etikai, vállalatirányítási információk, stb.) kapcsolatban. **Érdemes lehet tehát az érintett információs halmaz szélességi és mélységi vizsgálata. Ez alatt azt értjük, hogy meg lehet határozni, mely témák az érintettek (szélesség) és hogy az adott témáról mennyire részletesen számolnak be a gazdálkodók (mélység).** Továbbá a gépi olvashatóság biztosításának kötelezővé tétele lehetőséget teremt a kutatók számára arra, hogy szoftveres tartalomelemzési módszertant alkalmazzanak például az összehasonlíthatóság és az átláthatóság elvei érvényesülésének értékeléséhez.

Reméljük, hogy jelen doktori értekezés hozzájárul a nem pénzügyi közzététel szélesebb körű megismeréséhez Magyarországon.

## Felhasznált irodalom

- Abernathy, J., Stefaniak, C., Wilkins, A. and Olson, J., 2017. Literature Review and Research Opportunities on Credibility of Corporate Social Responsibility Reporting. *American Journal of Business*, 32.
- Ağca, A. and Önder, S., 2007. Voluntary disclosure in Turkey: a study on firms listed in Istanbul stock exchange (ISE). *Problems and Perspectives in Management*, 5 (3), 241–286.
- Akerlof, G., 1976. The Economics of Caste and of the Rat Race and Other Woeful Tales. *The Quarterly Journal of Economics*, 90 (4), 599–617.
- Albu, N., Albu, C. N. and Filip, A., 2017. Corporate Reporting in Central and Eastern Europe: Issues, Challenges and Research Opportunities. *Accounting in Europe*, 14 (3), 249–260.
- An, Y., Davey, H. and Eggleton, I. R. C., 2011. Towards a comprehensive theoretical framework for voluntary IC disclosure. *Journal of Intellectual Capital*, 12 (4), 571–585.
- Babbie E., 2008. *A társadalomtudományi kutatás gyakorlata*. Balassi K.
- Barako, D. G., 2007. Determinants of voluntary disclosures in Kenyan companies annual reports. *African Journal of Business Management*, 1 (5), 113–128.
- Barbu, E., Dumontier, P., Feleagă, N. and Feleagă, L., 2011. Mandatory environmental disclosures by companies complying with IAS/IFRS: The case of France, Germany and the UK. [online]. Available from: <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00658734> [Accessed 30 Jul 2020].
- Baricz, R., 1994. *Mérlegtan*. Aula Kiadó.
- Beattie, V., 2014. Accounting narratives and the narrative turn in accounting research: Issues, theory, methodology, methods and a research framework. *The British Accounting Review*, 46 (2), 111–134.
- Beattie, V. and Thomson, S. J., 2007. Lifting the lid on the use of content analysis to investigate intellectual capital disclosures. *Accounting Forum*, 31 (2), 129–163.
- Bellora, L. and Guenther, T. W., 2013. Drivers of innovation capital disclosure in intellectual capital statements: Evidence from Europe. *The British Accounting Review*, 45 (4), 255–270.

- Berthelot, S., Coulmont, M. and Serret, V., 2012. Do Investors Value Sustainability Reports? A Canadian Study. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 19 (6), 355–363.
- Böcskei, E., 2015. Üzleti jelentés versus társadalmi felelősség - I. rész. *SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA*, (2015/4), 179–181.
- Bodó, P., 1996. Az ügynökprobléma néhány aspektusa az átmeneti gazdaságban. *Közgazdasági Szemle*, 43 (4), 321–362.
- Boučková, M., 2015. Management Accounting and Agency Theory. *Procedia Economics and Finance*, 25, 5–13.
- Buallay, A., 2019. Is sustainability reporting (ESG) associated with performance? Evidence from the European banking sector. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 30 (1), 98–115.
- Burke, J. J. and Clark, C. E., 2016. The business case for integrated reporting: Insights from leading practitioners, regulators, and academics. *Business Horizons*, 59 (3), 273–283.
- Campbell, D., Shrides, P. and Bohmbach-Saager, H., 2001. Voluntary Disclosure of Mission Statements in Corporate Annual Reports: Signaling What and To Whom? *Business and Society Review*, 106 (1), 65–87.
- Castilla-Polo, F. and Ruiz-Rodríguez, C., 2017. Content analysis within intangible assets disclosure: a structured literature review. *Journal of Intellectual Capital*, 18 (3), 506–543.
- Cormier, D. and Gordon, I. M., 2001. An examination of social and environmental reporting strategies. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 14 (5), 587–617.
- Dalal, K. K. and Thaker, N., 2019. ESG and Corporate Financial Performance: A Panel Study of Indian Companies. *IUP Journal of Corporate Governance*, 18 (1), 44–59.
- Deák, I. and Lukovics, M., 2014. Responsible Innovation and R&D&I Controlling. In: *Responsible Innovation*. Szeged: University of Szeged, Faculty of Economics and Business Administration, 101–119.
- Deegan, C. and Gordon, B., 1996. A Study of the Environmental Disclosure Practices of Australian Corporations. *Accounting and Business Research*, 26 (3), 187–199.

- DiCicco-Bloom, B. and Crabtree, B. F., 2006. The qualitative research interview. *Medical Education*, 40 (4), 314–321.
- Dumay, J. and Cai, L., 2014. A review and critique of content analysis as a methodology for inquiring into IC disclosure. *Journal of Intellectual Capital*, 15 (2), 264–290.
- Dumitru, M., Dyduch, J., Guşe, R.-G. and Krasodomska, J., 2017a. Corporate Reporting Practices in Poland and Romania – An Ex-ante Study to the New Non-financial Reporting European Directive. *Accounting in Europe*, 14 (3), 279–304.
- Elo, S. and Kyngäs, H., 2008. The qualitative content analysis process. *Journal of Advanced Nursing*, 62 (1), 107–115.
- Európai Bizottság, 2017. *A Bizottság közleménye – Iránymutatás a nem pénzügyi beszámolókhöz (a nem pénzügyi információkkal kapcsolatos beszámolás módszertana)* [online]. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=OJ:C:2017:215:TOC> [Accessed 15 Oct 2020].
- Európai Parlament és Tanács, 2013. Az Európai Parlament és a Tanács 2013/34/EU Irányelve (2013. június 26.) a meghatározott típusú vállalkozások éves pénzügyi kimutatásairól, összevont (konszolidált) éves pénzügyi kimutatásairól és a kapcsolódó beszámolókról, a 2006/43/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv módosításáról, valamint a 78/660/EGK és a 83/349/EGK tanácsi irányelv hatályon kívül helyezéséről EGT-vonatkozású szöveg. [online]. Available from: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32013L0034>.
- Európai Parlament és Tanács, 2014. Az Európai Parlament és a Tanács 2014/95/EU irányelve ( 2014. október 22. ) a 2013/34/EU irányelvnek a nem pénzügyi és a sokszínűséggel kapcsolatos információknak bizonyos nagyvállalkozások és vállalatcsoportok általi közzététele tekintetében történő módosításáról. [online]. Available from: <http://data.europa.eu/eli/dir/2014/95/oj/hun> [Accessed 10 Jan 2020].
- Flammer, C., 2012. Corporate Social Responsibility and Shareholder Reaction: The Environmental Awareness of Investors. *Academy of Management Journal*, 56 (3), 758–781.
- Freeman, R. E., 2010. *Strategic Management: A Stakeholder Approach*. Cambridge University Press.

- García-meca, E., Parra, I., Larrán, M. and Martínez, I., 2005. The explanatory factors of intellectual capital disclosure to financial analysts. *European Accounting Review*, 14 (1), 63–94.
- Haller, A., Link, M. and Groß, T., 2017. The Term ‘Non-financial Information’ – A Semantic Analysis of a Key Feature of Current and Future Corporate Reporting. *Accounting in Europe*, 14 (3), 407–429.
- Hassan, O. A. G. and Marston, C., 2010. *Disclosure Measurement in the Empirical Accounting Literature - A Review Article*. [online]. Rochester, NY: Social Science Research Network. SSRN Scholarly Paper No. ID 1640598. Available from: <https://papers.ssrn.com/abstract=1640598> [Accessed 11 Jan 2021].
- Healy, P. M. and Palepu, K. G., 2001. Information asymmetry, corporate disclosure, and the capital markets: A review of the empirical disclosure literature. *Journal of Accounting and Economics*, 31 (1), 405–440.
- Ho, H., Chau, K. and Cheung, P., 2012. Intellectual Capital Disclosure and Initial Public Offerings: Evidence from Hong Kong, 14.
- Hooghiemstra, R., 2021. *Corporate Communication and Impression Management – New Perspectives Why Companies Engage in Corporate Social Reporting / SpringerLink* [online]. Available from: <https://link.springer.com/article/10.1023/A:1006400707757> [Accessed 11 Jan 2021].
- INTOSAI WGEA, 2013. *Sustainability Reporting: Concepts, Frameworks and the Role of Supreme Audit Institutions* [online]. 2013th ed. Available from: [https://www.environmental-auditing.org/media/2935/2013\\_wgea\\_sustainability-reporting.pdf](https://www.environmental-auditing.org/media/2935/2013_wgea_sustainability-reporting.pdf).
- Jensen, M. C. and Meckling, W. H., 1976. Theory of the firm: Managerial behavior, agency costs and ownership structure. *Journal of Financial Economics*, 3 (4), 305–360.
- Junior, D. M. B., 2019. Relatório de sustentabilidade e desempenho das firmas brasileiras de capital aberto. *REVISTA CATARINENSE DA CIÊNCIA CONTÁBIL*, 18 (0), 2779.
- Kaliczka N. and Naffa H., 2010. Természetes jelzések a megbízó-ügynök koalíció jövedelmének hitelesítésében. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 41 (4), 45–54.



- Kallio, H., Pietilä, A.-M., Johnson, M. and Kangasniemi, M., 2016. Systematic methodological review: developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. *Journal of Advanced Nursing*, 72 (12), 2954–2965.
- Korca, B. and Costa, E., 2021. Directive 2014/95/EU: building a research agenda. *Journal of Applied Accounting Research*, 22 (3), 401–422.
- Kovács, Z. I., 2016. Immateriális erőforrások a pénzügyi kimutatásokban. In: [online]. Available from: <https://doktori.hu/index.php?menuid=193&lang=HU&vid=16555> [Accessed 15 Jan 2021].
- Kovács Z. I., Lippai-Makra, E., 2022. COVID-related disclosure practices of Hungarian entities. In Juhász J. (eds.): *Proceedings of the European Union's contention in the reshaping global economy*. Szeged.
- KPMG International, 2017a. *The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017* [online]. Available from: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>.
- KPMG International, 2017b. *The KPMG Survey of Corporate Responsibility Reporting 2017* [online]. Available from: <https://assets.kpmg/content/dam/kpmg/xx/pdf/2017/10/kpmg-survey-of-corporate-responsibility-reporting-2017.pdf>.
- Krippendorff, K., 1980. *A tartalomelemzés módszertanának alapjai*. Sage Publications.
- Lakatos, L. P., 2009. A számvitel szabályozása, és a pénzügyi kimutatások hasznosságának megítélése. In: .
- Lakatos L. P., 2013. A számviteli érdekhordozói elmé- let evolúciója és a szabályozás. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, XLIV (5), 13.
- Lakatos, M. and Karai, É., 2015. Venni vagy eladni Magyar szén dioxid kvótakereskedelem tanulóévek. *PÉNZÜGYI SZEMLE/PUBLIC FINANCE QUARTERLY* [online], 3. Available from: <https://www.asz.hu/hu/penzugyi-szemle/venni-vagy-eladni-magyar-szen-dioxid-kvotakereskedelem-tanuloevek> [Accessed 30 Jan 2021].
- Lambert, R. A., 2001. Contracting theory and accounting. *Journal of Accounting and Economics*, 32 (1), 3–87.

- Li, J. G., 2008. A longitudinal study of corporate social disclosure in Chinese listed companies' annual reports: 2002 to 2006. Thesis. [online]. Auckland University of Technology. Available from: <https://openrepository.aut.ac.nz/handle/10292/493> [Accessed 11 Jan 2021].
- Li, J., Pike, R. and Haniffa, R., 2008. Intellectual capital disclosure and corporate governance structure in UK firms. *Accounting and Business Research*, 38 (2), 137–159.
- Lippai-Makra E. and Kovács Z. I., 2021. Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjúk kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról. *Marketing & Menedzsment*, 55 (1), 55–65.
- Lippai-Makra, E., Kovács, Z. I. and Kiss, G. D., 2022. The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive. *Journal of Applied Accounting Research* [online], ahead-of-print (ahead-of-print). Available from: <https://doi.org/10.1108/JAAR-04-2021-0086> [Accessed 7 Jan 2022].
- Lippai-Makra, E., Rádóczi, Z. and Kovács, Z. I., 2019. Intellectual capital disclosure of Hungarian and Czech Listed firms. *European Financial and Accounting Journal*, 14 (3), 43–59.
- Magness, V., 2006. Strategic posture, financial performance and environmental disclosure: An empirical test of legitimacy theory. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, 19 (4), 540–563.
- Manes-Rossi, F., Tiron-Tudor, A., Nicolò, G. and Zanellato, G., 2018. Ensuring More Sustainable Reporting in Europe Using Non-Financial Disclosure—De Facto and De Jure Evidence. *Sustainability*, 10 (4), 1162.
- Matuszak, Ł. and Róžańska, E., 2017. CSR Disclosure in Polish-Listed Companies in the Light of Directive 2014/95/EU Requirements: Empirical Evidence. *Sustainability*, 9 (12), 2304.
- Matuszak, Ł. and Róžańska, E., 2021. Towards 2014/95/EU directive compliance: the case of Poland. *Sustainability Accounting, Management and Policy Journal*, 12 (5), 1052–1076.
- McLachlan, J. and Gardner, J., 2004. A Comparison of Socially Responsible and Conventional Investors. *Journal of Business Ethics*, 52 (1), 11–25.

- Mervelskemper, L. and Streit, D., 2017. Enhancing Market Valuation of ESG Performance: Is Integrated Reporting Keeping its Promise? *Business Strategy and the Environment*, 26 (4), 536–549.
- Mion, G. and Loza Adauí, C. R., 2019. Mandatory Nonfinancial Disclosure and Its Consequences on the Sustainability Reporting Quality of Italian and German Companies. *Sustainability*, 11 (17), 4612.
- Mohl G., 2013. A kockázat szerepe a könyvvizsgálatban = The role of risk in external audits. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 44 (10), 50–62.
- Ortas, E., Gallego-Alvarez, I. and Etxeberria, I. Á., 2015. Financial Factors Influencing the Quality of Corporate Social Responsibility and Environmental Management Disclosure: A Quantile Regression Approach. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 22 (6), 362–380.
- Ottenstein, P., Erben, S., Jost, S., Weuster, C. W. and Zülch, H., 2021. From voluntarism to regulation: effects of Directive 2014/95/EU on sustainability reporting in the EU. *Journal of Applied Accounting Research* [online], ahead-of-print (ahead-of-print). Available from: <https://doi.org/10.1108/JAAR-03-2021-0075> [Accessed 21 Jul 2021].
- Owusu-Ansah, S., 1998. The impact of corporate attributes on the extent of mandatory disclosure and reporting by listed companies in Zimbabwe. *The International Journal of Accounting*, 33 (5), 605–631.
- Pereira Eugénio, T., Costa Lourenço, I. and Morais, A. I., 2013. Sustainability strategies of the company TimorL: extending the applicability of legitimacy theory. *Management of Environmental Quality: An International Journal*, 24 (5), 570–582.
- Pistoni, A., Songini, L. and Perrone, O., 2016. The how and why of a firm's approach to CSR and sustainability: a case study of a large European company. *Journal of Management & Governance*, 20 (3), 655–685.
- Ragini, 2012. *Corporate Disclosure of Intangibles: A Comparative Study of Practices among Indian, US, and Japanese Companies*. *Vikalpa*, 37 (3), 51–72.
- Robb, S. W. G., Single, L. E. and Zareski, M. T., 2001. Nonfinancial disclosures across Anglo-American countries. *Journal of International Accounting, Auditing and Taxation*, 10 (1), 71–83.

- Roberts, R. W., 1992. Determinants of corporate social responsibility disclosure: An application of stakeholder theory. *Accounting, Organizations and Society*, 17 (6), 595–612.
- Ross, S. A., 1977. The Determination of Financial Structure: The Incentive-Signalling Approach. *The Bell Journal of Economics*, 8 (1), 23–40.
- Rowe, D. C., 2015. Periodic Reporting in a Continuous World: The Correlating Evolution of Technology and Financial Reporting. *Duke Law & Technology Review*, 14 (1), 248–266.
- Shehata, N. F., 2014. Theories and Determinants of Voluntary Disclosure. *Accounting and Finance Research* [online], 3 (1). Available from: <http://www.sciedu.ca/journal/index.php/afr/article/view/3837> [Accessed 30 Apr 2019].
- Sierra-Garcia, L., Garcia-Benau, M. A. and Bollas-Araya, H. M., 2018. Empirical Analysis of Non-Financial Reporting by Spanish Companies. *Administrative Sciences*, 8 (3), 29.
- Singh, I. and Zahn, J.-L. W. M. V. der, 2008. Determinants of intellectual capital disclosure in prospectuses of initial public offerings. *Accounting and Business Research*, 38 (5), 409–431.
- Songini, L. and Pistoni, A., eds. 2015. *Sustainability Disclosure: State of the Art and New Directions*. Emerald Group Publishing.
- Spence, M., 1973. Job Market Signaling. *The Quarterly Journal of Economics*, 87 (3), 355–374.
- Stolowy, H. and Paugam, L., 2018. The expansion of non-financial reporting: an exploratory study. *Accounting and Business Research*, 48 (5), 525–548.
- Suchman, M. C., 1995. Managing Legitimacy: Strategic and Institutional Approaches. *Academy of Management Review*, 20 (3), 571–610.
- Szabó, D. G. and Sørensen, K. E., 2017. Non-financial reporting, CSR frameworks and groups of undertakings: application and consequences. *Journal of Corporate Law Studies*, 17 (1), 137–165.
- Szántó Z., 2009. Kontraszelekció és erkölcsi kockázat a politikában. Vázlat az információs aszimmetria közgazdaságtani fogalmainak politikatudományi alkalmazhatóságáról (Negative selection and moral risk in politics. An outline of

- the usefulness to political science of the economic concept of information asymmetry). *Közgazdasági Szemle*, 56 (6), 563–571.
- Szennay Á. and Szigeti C., 2019. A fenntartható fejlődési célok és a GRI szerinti jelentéstétel kapcsolatának elemzése. *Vezetéstudomány - Budapest Management Review*, 50 (4), 33–43.
- Tiron-Tudor, A., Nistor, C. S., Ștefănescu, C. A. and Zanellato, G., 2019. Encompassing Non-Financial Reporting in A Coercive Framework for Enhancing Social Responsibility: Romanian Listed Companies' Case. *Amfiteatru Economic*, 21 (52), 590–606.
- Tommaso, C. D. and Thornton, J., 2020. Do ESG scores effect bank risk taking and value? Evidence from European banks. *Corporate Social Responsibility and Environmental Management*, 27 (5), 2286–2298.
- Tóth G., 2007. *A valóban felelős vállalat: A fenntarthatatlan fejlődésről, a vállalatok társadalmi felelősségének (CSR) eszközeiről és a mélyebb, stratégiai megközelítésről*. Budapest: KÖVET.
- Tóth, G., 2019. Circular Economy and its Comparison with 14 Other Business Sustainability Movements. *Resources*, 8 (4), 159.
- Trócsányi L. and Schanda B., 2014. *Bevezetés az alkotmányjogba; Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei* [online]. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft. Available from: [https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011\\_0001\\_548\\_Alkotmanyjog/ch04s04.html?fbclid=IwAR0pV8cqjgk7Kqb4skl3wNvIUqw470YWW6ygMyxfnH9QCisRgCSgxlHex8o](https://regi.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/2011_0001_548_Alkotmanyjog/ch04s04.html?fbclid=IwAR0pV8cqjgk7Kqb4skl3wNvIUqw470YWW6ygMyxfnH9QCisRgCSgxlHex8o) [Accessed 23 Jan 2021].
- Turner, D., 2010. Qualitative Interview Design: A Practical Guide for Novice Investigators. *The Qualitative Report*, 15 (3), 754–760.
- Ván H., 2012. A környezeti számvitel mint a számviteli rendszer új kihívása. *PÉNZÜGYI SZEMLE/PUBLIC FINANCE QUARTERLY* [online], (4). Available from: <https://search.proquest.com/openview/b6080d5a8909c479f01b1a3cf6f80911/1?pq-origsite=gscholar&cbl=2046131> [Accessed 30 Jan 2021].
- Venturelli, A., Caputo, F., Cosma, S., Leopizzi, R. and Pizzi, S., 2017. Directive 2014/95/EU: Are Italian Companies Already Compliant? *Sustainability*, 9 (8), 1385.

- Venturelli, A., Caputo, F., Leopizzi, R. and Pizzi, S., 2019. The state of art of corporate social disclosure before the introduction of non-financial reporting directive: a cross country analysis. *Social Responsibility Journal*, 15 (4), 409–423.
- Venturelli, A., Pizzi, S., Caputo, F. and Principale, S., 2020. The revision of nonfinancial reporting directive: A critical lens on the comparability principle. *Business Strategy and the Environment*, 29 (8), 3584–3597.
- Watson, A., Shrives, P. and Marston, C., 2002. VOLUNTARY DISCLOSURE OF ACCOUNTING RATIOS IN THE UK. *The British Accounting Review*, 34 (4), 289–313.
- White, G., Lee, A. and Tower, G., 2007. Drivers of voluntary intellectual capital disclosure in listed biotechnology companies. *Journal of Intellectual Capital*, 8 (3), 517–537.
- Xia, B. S., 2016. *Strategic implications of voluntary disclosure and the application of the legitimacy theory* [online]. undefined. Available from: /paper/Strategic-implications-of-voluntary-disclosure-and-Xia/ae07818f49cef8bc6d31c1e3362e184a377dac4d [Accessed 11 Jan 2021].
- Zahorodnya, T. S.-N., 2016. The Fourth Industrial Revolution: The Present and Future of Accounting and the Accounting Profession. *Polgári Szemle* [online], 12 (4-6.). Available from: <https://polgariszemle.hu/archivum/136-2016-december-12-evfolyam-4-6-szam/nemzetkozi-kitekintes/868-the-fourth-industrial-revolution-the-present-and-future-of-accounting-and-the-accounting-profession> [Accessed 16 Jan 2020].
- Zsóka, Á. and Vajkai, É., 2018. Corporate sustainability reporting: Scrutinising the requirements of comparability, transparency and reflection of sustainability performance. *Society and Economy*, 40 (1), 19–44.

## **Az értekezés témájához kapcsolódó saját publikációk**

- Lippai-Makra, E., Kovács Z. I. and Kiss, G. D., 2022. The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive. *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.
- Lippai-Makra E. and Kovács Z. I., 2021. Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjúk kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról. *Marketing & Menedzsment*, 55 (1), 55–65.
- Lippai-Makra E. and Rádóczi Z., 2021. A vállalkozások közzétételi gyakorlatának elméleti megközelítése = Theoretical Aspects of Accounting Disclosure. *Közgazdaság*, 16 (2), 196–206.
- Lippai-Makra, E., 2020. A nem pénzügyi jelentéstétel szabályozása Magyarországon. In: XIV. Soproni Pénzügyi Napok: „Gazdaságvédelem és pénzügyi kiutak” pénzügyi, adózási és számviteli szakmai és tudományos konferencia: Konferenciakötet. Sopron: A Soproni Felsőoktatásért Alapítvány, 113–125.
- Lippai-Makra, E. and Tóth, B., 2020. A nem pénzügyi jelentések tartalmára vonatkozó előírások. *SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA*, 62 (11), 51–51.
- Lippai-Makra, E., Tóth, B. and Rádóczi, Z., 2019. Trendek a nem pénzügyi jelentések világában. *SZÁMVITEL ADÓ KÖNYVVIZSGÁLAT: SZAKMA*, 61 (12), 35–37.

## Mellékletek

### 1. melléklet Tételek közzétételi intenzitása a reál szektorban

2016	0	1	2	3	Össz.
I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok					
1. Üzleti modell – rövid leírás	3	1	0	4	13
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetés ellenes politikák	5	3	0	0	3
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők	6	2	0	0	2
4. Nem pénzügyi KPI-k	6	0	0	2	6
II. Környezeti ügyek/tényezők					
1. Környezeti hatások	2	1	0	5	16
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások	5	0	0	3	9
3. Megújuló energia használata	5	0	0	3	9
4. Nem megújuló energia használata	5	0	0	3	9
5. Üvegházhatású gáz kibocsátás	4	1	0	3	10
6. Víz kivét	5	0	0	3	9
7. Légszennyezés	5	0	0	3	9
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek					
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések	5	0	0	3	9
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása	8	0	0	0	0
3. Munkakörülmények	4	3	0	1	6
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása	4	3	0	1	6
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása;	5	2	0	1	5
6. Munkahelyi biztonság és egészség;	5	1	0	2	7
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel;	5	1	0	2	7
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések	4	1	0	3	10
IV. Etikai ügyek					
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök	6	1	0	1	4



2017	0	1	2	3	Össz.
I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok					
1. Üzleti modell – rövid leírás	1	4	0	3	13
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetés ellenes politikák	1	6	0	1	9
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők	5	3	0	0	3
4. Nem pénzügyi KPI-k	5	0	1	2	8
II. Környezeti ügyek/tényezők					
1. Környezeti hatások	1	0	0	6	18
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások	5	0	0	3	9
3. Megújuló energia használata	5	0	0	3	9
4. Nem megújuló energia használata	5	0	0	3	9
5. Üvegházhatású gáz kibocsátás	2	2	0	4	14
6. Víz kivét	5	0	0	3	9
7. Légszennyezés	5	0	0	3	9
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek					
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések	5	0	0	3	9
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása	8	0	0	0	0
3. Munkakörülmények	0	7	0	1	10
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása	4	3	0	1	6
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása;	5	2	0	1	5
6. Munkahelyi biztonság és egészség;	3	2	0	3	11
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel;	3	3	0	2	9
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések	3	1	0	4	13
IV. Etikai ügyek					
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök	6	1	0	1	4

2018	0	1	2	3	Össz.
I. Üzleti modell, politikák, CSR-hoz kapcsolódó kockázatok					
1. Üzleti modell – rövid leírás	2	3	0	3	12
2. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartása, korrupció és megvesztegetés ellenes politikák	7	0	0	1	3
3. Környezeti, társadalmi, munkavállalói, emberi jogok tiszteletben tartásához, korrupcióhoz és megvesztegetéshez kapcsolódó fő kockázati tényezők	5	0	0	3	9
4. Nem pénzügyi KPI-k	5	0	1	2	8
II. Környezeti ügyek/tényezők					
1. Környezeti hatások	0	0	0	8	24
2. Egészségre és biztonságra gyakorolt hatások	5	1	0	2	7
3. Megújuló energia használata	6	0	0	2	6
4. Nem megújuló energia használata	6	0	0	2	6
5. Üvegházhatású gáz kibocsátás	2	3	0	3	12
6. Víz kivét	6	0	0	2	6
7. Légszennyezés	5	1	0	2	7
III. Társadalmi és munkavállalói ügyek					
1. Nemek közti egyenlőségért tett intézkedések	5	0	0	3	9
2. A Nemzetközi Munkaügyi Szervezet (ILO) alapvető egyezményeinek végrehajtása	8	0	0	0	0
3. Munkakörülmények	0	6	0	2	12
4. A munkavállalók információhoz és konzultációhoz való jogának tiszteletben tartása	4	2	0	2	8
5. Szakszervezethez kapcsolódó jogok tiszteletben tartása;	5	1	0	2	7
6. Munkahelyi biztonság és egészség;	3	2	0	3	11
7. Párbeszéd a helyi közösségekkel;	3	3	0	2	9
8. A helyi közösségek fejlődése és védelme érdekében tett intézkedések	3	1	0	4	13
IV. Etikai ügyek					
1. Emberi jogok megsértésének megelőzése, a korrupció és megvesztegetés elleni küzdelemhez szükséges eszközök	6	1	0	1	4

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 16 alapján saját szerkesztés

2. melléklet OLS regresszió eredménye

		2016				2017				2018			
		I_comb		I comb-mod		I_comb		I comb-mod		I_comb		I comb-mod	
		coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p	coeff.	p
const.		-0,7599	0,0003	-0,6759	0,0248	-1,2155	0,0105	-0,9483	0,0406	-3,3209	0,0013	-2,1608	0,0027
méret	No	-1,2078	0,0006	-0,7615	0,0883	-0,4119	0,1654	-0,1751	0,5916				
	BS									7,9210	0,0071	4,9646	0,0164
eszköz összetétel	FA									3,3806	0,0173	2,9610	0,0157
	IA												
	ILA	0,7449	0,0001	0,6339	0,0052	3,5416	0,0047	2,9000	0,0171				
jövedelmezőség	NI												
	OP	1,9012	0,0001	1,5051	0,0142	1,1775	0,0118	1,0050	0,0361	-10,7371	0,0014	-7,1605	0,0028
	PTP												
dummy	Index												
	Sens.												
	BIG4	0,8685	0,0003	0,7725	0,0214	0,7018	0,0322	0,5209	0,1182	3,7953	0,0012	2,4695	0,0026
diag.	DW	2,0833		2,1167		2,1806		2,1809		1,9550		2,0138	
	R2	0,9994		0,9907		0,9898		0,9828		0,9931		0,9951	
	normal		0,5000		0,5000		0,5000		0,5000		0,1257		0,3895

Forrás: Lippai-Makra et al. (2022) p. 18 alapján saját szerkesztés

3. melléklet A 14. táblázatban bemutatott Ridge-regresszió MATLAB 2020a szoftverben futtatott scriptje

A Ridge-regresszió becslőfüggvényét az alábbi módon írhatjuk fel<sup>86</sup>:

$$\hat{\beta}(\lambda) = (X^T X + \lambda I_{pp})^{-1} X^T Y$$

Ebből látható, hogy a  $\lambda \in [0, \infty)$  büntető paraméter különböző értékeire különböző ridge regressziós becsléseket kapunk, amelynek az alábbi módon írhatjuk fel a veszteségfüggvényét:

$$\mathcal{L}_{ridge}(\beta; \lambda) = \sum_{i=1}^n (Y_i - X_{i*}\beta)^2 + \lambda \sum_{j=1}^p \beta_j^2$$

Amennyiben egy  $\beta$  paraméter minimalizálja az  $\mathcal{L}_{ridge}(\beta; \lambda)$  veszteségfüggvényt, az kiegyensúlyozza a fenti négyzetösszeget és a büntetést – ennek a minimumnak a megkapásához a második parciális derivált Hesse-mátrixnak pozitív definitnek kell lennie, és akkor meghatározható a stacionárius pontja is, ahol a  $\frac{\partial^2}{\partial \beta \partial \beta^T} \mathcal{L}_{ridge}(\beta; \lambda) = 0$ .

```
clear
```

```
%0. loader
```

```
cd 'C:\Users\Documents\EViews User Objects'
```

```
% data{1}=xlsread('Edi_szamolas_nembankok','input_2016');
```

```
% data{2}=xlsread('Edi_szamolas_nembankok','input_2017');
```

```
% data{3}=xlsread('Edi_szamolas_nembankok','input_2018');
```

```
data{1}=xlsread('edi_empiria3.0.xlsx','input_2016');
```

```
data{2}=xlsread('edi_empiria3.0.xlsx','input_2017');
```

```
data{3}=xlsread('edi_empiria3.0.xlsx','input_2018');
```

```
cd 'C:\Users\Documents\MATLAB\JPL'
```

```
%1. for ciklus
```

```
tic
```

---

<sup>86</sup> Hoerl, A. E. – Kennard, R. W. (1970). Ridge regression: biased estimation for nonorthogonal problems. *Technometrics*, 12(1), 55–67. alapján <https://arxiv.org/pdf/1509.09169.pdf> Letöltve: 2020. 01.06.

```

for ev=1:3

for a_meret=1:2

for a_eszkoz=1:3

for a_ek=1:3

for a_dummy=1:3

for a_y=1:2

%2. input

y=data{ev}(:,13+a_y);

x=[ones(8,1) data{ev}(:,a_meret) data{ev}(:,2+a_eszkoz) data{ev}(:,5+a_ek)
data{ev}(:,8+a_dummy)];

%3. OLS

%results = ridge(y,x);

results=ols(y,x);

%4. output

%4.1. diag

Diag_dw{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)=results.dw;

Diag_r_2{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)=results.rsqr;

[h Diag_norm_d{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)] = jbtest(results.resid,0.05);

%4.2. beta es szign

Outp_beta{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)=results.beta;

Outp_tstat{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)=results.tstat;

%Outp_bint{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5,1:2)=results.bint;

Outp_pertek{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)=
tdis_prb(results.tstat,results.nobs-results.nvar);

end

end

end

end

```

```

end
end
toc
2*3*3*3*2
%5. optimális kimenetek
for ev=1:3
for a_meret=1:2
for a_eszkoz=1:3
for a_ek=1:3
for a_dummy=1:3
for a_y=1:2
    if Diag_dw{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)>1.8 &
    Diag_dw{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)<2.2 &
    Diag_norm_d{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)>0.1
        YO_diag{ev}(a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,a_y,1:5)=[a_meret a_eszkoz a_ek
a_dummy a_y];
    YO_pertek{ev}(a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,a_y)=sum(Outp_pertek{ev}(a_y,a_meret,a
_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)<0.1);
    end
end
end
end
end
end
end
end
%6. a YO p-érték minden évébe belépünk és manuálisan megkeressük azt a
%mátrixot, ahol 5 (vagy 5-höz közeli legmagasabb, ha nincs 5) a szign.
%esetek száma, majd ennek a koordinátáit bemásoljuk ide:

```

```

ev=3
a_meret=2
a_eszkoz=1
a_ek=2
a_dummy=3
YO{ev}=zeros(8,4);
for a_y=1:2
YO{ev}(1:5,a_y*2-1)=Outp_beta{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)
YO{ev}(1:5,a_y*2)=Outp_pertek{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy,1:5)
YO{ev}(6,a_y*2-1)=Diag_dw{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)
YO{ev}(7,a_y*2-1)=Diag_r_2{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)
YO{ev}(8,a_y*2)=Diag_norm_d{ev}(a_y,a_meret,a_eszkoz,a_ek,a_dummy)
end

```

4. melléklet A 4.4.6. fejezetben bemutatott vizsgálat során elvetett eredmények (Ridge-regresszió)

		Dimi_I_comb		Haniff_I_comb	
		béta	p-érték	béta	p-érték
	konstans	0,3419	0,0719	0,1794	0,2011
	z_letszam	-0,4681	0,2246	-0,4109	0,2232
	z_IJ	1,0653	0,0122	0,9402	0,0119
	z_NAB	1,3726	0,0337	1,1078	0,0411
	dummy_Index_SI	-1,3706	0,0590	-0,7196	0,1729
diagn.	DW	2,1304		2,4124	
	R2	0,9916		0,9933	
	normális		0,5000		0,5000
		Dimi_I_comb		Haniff_I_comb	
		béta	p-érték	béta	p-érték
	konstans	0,0578	0,0604	0,0496	0,2498
	z_MFO	1,6880	0,0013	1,0874	0,0175
	z_IJ	0,3460	0,0006	0,4871	0,0011
	z_UTE	-0,9267	0,0066	-0,4289	0,1471
	dummy_Sensitive	-0,1541	0,0235	-0,1325	0,1299
diagn.	DW	2,0894		2,1711	
	R2	0,9993		0,9978	
	normális		0,5000		0,5000
		Dimi_I_comb		Haniff_I_comb	
		béta	p-érték	béta	p-érték
	konstans	0,0969	0,3679	0,3268	0,0514
	z_MFO	0,3441	0,2964	-0,4413	0,3696
	z_IJ	0,5993	0,0104	1,0670	0,0031
	z_UTE	0,4210	0,2391	1,2088	0,0737
	dummy_Index_SI	-0,3927	0,3001	-1,3103	0,0372
diagn.	DW	2,3145		2,0988	
	R2	0,9917		0,9915	
	normális		0,1329		0,3028
		Dimi_I_comb		Haniff_I_comb	
		béta	p-érték	béta	p-érték
	konstans	-0,7476	0,0398	-1,0688	0,0595
	z_MFO	9,6436	0,0638	13,7127	0,0919
	z_BefE	-8,2561	0,0868	-12,4763	0,1077
	z_UTE	-1,6088	0,1291	-2,0680	0,2159
	dummy_Index_SI	2,9909	0,0326	4,2757	0,0488
diagn.	DW	1,9257		1,7536	
	R2	0,9772		0,9323	
	normális		0,5000		0,2340

Forrás: Saját szerkesztés



## Társszerzői nyilatkozat

Alulírott **Dr. Habil. Kiss Gábor Dávid**, a lenti publikáció társszerzője

**nyilatkozom,**

hogy **Lippai-Makra Edit** – lenti publikáció első szerzője és „A magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi beszámolási gyakorlatának vizsgálata” című doktori értekezés szerzője - **szerepe meghatározó** fontosságú a publikált empirikus eredmények elérésében. Továbbá

**nyilatkozom,**

hogy a lenti publikációban **közölt eredményeket nem használtam fel tudományos fokozat megszerzésekor, és ezt a jövőben sem teszem.**

Publikációk:

Lippai-Makra, E., Kovács Z. I. and Kiss, G. D., 2022. The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive. Journal of Applied Accounting Research, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.

Kapcsolódó tézis: 5. tézis



Szeged, 2022. január 3.

.....

Dr. Habil. Kiss Gábor Dávid

## Társszerzői nyilatkozat

Alulírott **Dr. Kovács Zsuzsanna Ilona**, a lent felsorolt publikációk társszerzője

**nyilatkozom,**

hogy **Lippai-Makra Edit** – lent felsorolt publikációk első szerzője és „A magyar közérdeklődésre számot tartó gazdálkodók nem pénzügyi beszámolási gyakorlatának vizsgálata” című doktori értekezés szerzője - **szerepe meghatározó** fontosságú a publikált empirikus eredmények elérésében. Továbbá

**nyilatkozom,**

hogy a lenti publikációkban **közölt eredményeket nem használtam fel tudományos fokozat megszerzésekor, és ezt a jövőben sem teszem.**

**Publikációk:**

Lippai-Makra, E., Kovács Z. I. and Kiss, G. D., 2022. The non-financial reporting practices of Hungarian listed public interest entities considering the 2014/95/EU Directive. *Journal of Applied Accounting Research*, Vol. ahead-of-print No. ahead-of-print.

Lippai-Makra E. and Kovács Z. I., 2021. Motivációk a nem pénzügyi információk közzététele mögött – interjúk kutatás a közérdeklődésre számot tartó szervezetek kommunikációjáról. *Marketing & Menedzsment*, 55 (1), 55–65.

Kapcsolódó tézis: 5. tézis

Szeged, 2022. január 3.



Dr. Kovács Zsuzsanna Ilona